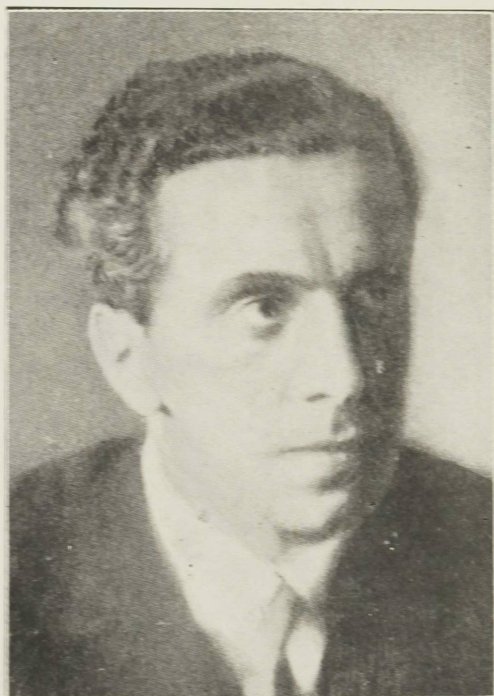

ערנסט טאלער / האַפּלאַ מיר לעבן!

Mr. Teller.

ערנסט טאָלער

האפלא, מיר לעבן!

א פראָלאָג און 5 אַקטן

4A
43161

אוואנגארד / ווארשע

אױטאָריזירטע איבערזעצונג פֿון דײַטש

ל. ד א ס י ן

Ernest Toller / Hopla, żyjemy! /

Wydawnictwo Awangarda / 1929

Druk. I. Hendlera Warszawa, Długa 26

גרוס צו ערווין פֿיסקאטאר
און וואַלטער מעהרינג

פערזאָנען פון פּראָלאָג

קארל טאמאס	פּרוי מעלער
עיווא בערג	זעקסטער ארעסטאנט
ווילהעלם קילמאן	אויפזעצער ראנד
אלבערט קראל	לייטענאנט באראן פרידריך

זעלנער / צייט : 1919

פערזאָנען פון דער דראַמע

קארל טאמאס	דריטער ארבעטער
עיווא בערג	פערטער ארבעטער
ווילהעלם קילמאן	סינפטער ארבעטער
פּרוי קילמאן	אויספארש-ריכטער
לאטע קילמאן	אויבערקעלנער
אלבערט קראל	האטעלדינער
פּרוי מעלער	טעלעגראפסט
אנד	פיקאלא
רֶאָפּעסאַר לידין	פראטאקאלאנט
באראן פרידריך	ווירט פונם ארבעטער-רעסטאראן
גראף לאנדע	פאליציי-קאמיסאר
קריגס-מיניסטער	ערשטער פאליציאנט
באנקיר	צווייטער פאליציאנט
זיין זון	דריטער פאליציאנט
שיקעל	פארויצער פונם קלוב פון גייסטיקע
דינער אין מיניסטעריים	ארבעטער
יועכטער פונם משוגעים-הויז	מילאזאף X
סטודענט	ליריקער Y
פּריץ	קריטיקער Z
גרעטע	וואל-פארויצער
ערשטער ארבעטער	צווייטער בייזער
צווייטער ארבעטער	ערשטער אגיטאטאר

צווייטער אגיטאטאר

אלטע פֿרוי
דער ארעסטאנט N
זשורנאליסטן

דריטער אגיטאטאר

וויילער

דאמען, העררן, המון

קומט פֿאַר אין אַ סך לענדער
אַכט יאָר נאָך דעם דערשטיקן די רעוואָלוציע
ציט : 1927

באַמערקונג פֿאַר דער רעזשי

אלע סצענעס פֿון דער דראַמע דארפֿן געשפּילט ווערן אויף אַ געבוי
וואס איז געמאַכט אין שטאָקן און אַן אומבוי. דארט, וואו מען קאן נישט אויס-
פירן די פילמישע צווישנשפּילן, קאן מען זיי אדורכלאזן אדער פארבייטן מיט
פשוטע ליכט-בילדער.

כדי נישט צו שטערן דעם טעמפֿ פֿון אַ ווערק, דארף מען מאַכן נאָר
איין פּויע - נאכן 2-טן אַקט.

פילמישער פראָלאָג

ערויס: שטורעמגלאקן

פאסן ליכטיקייט

סצענעס פון א פאלקס-אויפשטאנד

דאס באזיגן אים

די פערזאנען פון פראלאג

אויכן-אויף און פארשווינדן

פ ר א ל א ג

גרויסע תפילה-קאנטע

ק א ר ל ט א מ א ס

פארשאַלטענע שטילקייט!

א ל ב ע ר ט ק ר א ל

כאָרן-געזאָנג זיך פארגלוסט?

ע ו ו א ב ע ר ג

בעת דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע האָבן די אַריסטאָקראַטן

געטאָנצט מענועט צו דער גילאָטינע.

א ל ב ע ר ט ק ר א ל

ראָמאַנטישער שווינדל. מ'האַט זיי געוואָלט דאָס אונ-

טעררועש באַזוכן. נישט קיין אָנגענעמער ריח.

שטילקייט

ו ו י ל ה ע ל מ ק י ל מ א נ

מוטער מעלער, איר זענט אַן אלטע פרוי. תמיד נאָ

איר שווייגט אָדער איר לאַכט... האָט איר גאָר קיין

מורא נישט פאַר דעם... פאַר דעם?... מוטער מעלער

רוקט זיך צו איר צו עס וואַרפט מיך פון היץ אין די ביינער,

אין דאָס האַרץ נעמט מיר אַרום אַן אייזיקער רינג...

פאַרשטייט. איך האָב פרוי און קינד... מוטער מעלער,

ס'איז מיר אַזוי שרעקלעך...

פ ר ו י מ ע ל ע ר

רויק, מיין יונג, רויק, דאָס זעט נאָר אויס אזוי שלעכט, ווען
מען איז נאָך יונג, שפעטער פארטעמפט עס זיך. לעבן
און טויט — דאָס פליסט אינאיינעם. פון איין שוים קומסטו,
צו דער אנדערער גייסטוי...

ו ו י ל ה ע ל ם ק י ל מ א ן

גלייבט איר אין אַ לעבן דאָרטן?

פ ר ו י מ ע ל ע ר

ניין, לאַז אָפּ. דעם גלויבן האָבן מיר די לערער אויס-
געוואָרצלט.

ו ו י ל ה ע ל ם ק י ל מ א ן

קיינער קומט נישט צו אייך. פארלאַנגט איר דאָס נישט?

פ ר ו י מ ע ל ע ר

מיין צלטן און מיינע ביידע יונגען האָבן זיי מיר אין
מלחמה צוגערויבט. עס טוט שטארק וויי, אָבער איך בין
זיכער — ס'וועלן קומען אנדערע צייטן. און עס זענען
טאָקע געקומען. פארשפילט... וועלן אנדערע קעמפן...

שטילקייט

ק א ר ל ט אַ מ אַ ס

הערט זיך איין! איך האָב עפעס געזעען!

ע ו ו א ב ע ר ג

וואָס?

ק א ר ל ט אַ מ אַ ס

ניין, רוקט זיך נישט צענויף. די גלאַץ-אויגן פונם
שפיצעל... מיר קאָנען אַנטלויפן.

א ל ב ע ר ט ק ר אַ ל

וואָס האָט זיך דיר געחלומט?

ק א ר ל ט אַ מ אַ ס

גיט אַ קוק אויפן פענסטער. דער קאלך לעבן דעם אייזן
איז אָפּגבראָכן.

א ל ב ע ר ט ק ר אַ ל

יא, טאָקע.

קארל טאמאס
 זיצט דען נישט דאס גרויסע קאלכשטיק גענוג פעסט?...
 אלבערט קראל
 זיכער.
 קארל טאמאס
 איר זעט?
 עווא בערג
 יא, יא. קינדער, משוגע צו ווערן.
 פרוי מעלער
 יא, גערעכט.
 ווילהעלם קילמאן
 ס'האט מסתמא עמעצער פון דרויסן זיך געוואלט צוקריגן
 צו דער בודע.. געווען נאנט פון ציל... נא, כ'ווייס נישט..
 פרוי מעלער צו ווילהעלם קילמאן
 וואס. מורא אביסל
 ווילהעלם קילמאן
 יא, אבער...
 קארל טאמאס
 ווי קומט דא אבער?
 אלבערט קראל
 איר ווייסט, אז איך בין נישט לייכטזיניק. ס'איז דאך
 פארט נאכט. ווי שפעט?
 קארל טאמאס
 ס'האט נאך וואס געשיאגן פיר.
 אלבערט קראל
 איז, הייסט עס. די וואכן האבן זיך שוין געטוישט.
 מיר ליגן אויפן ערשטן שטאק. בלייבן מיר, אזוי
 קאנען מיר זיך גוט. מארגן זאגן אין ברודער-קבר.
 פליען מיר - שאנסן צען אויף הונדערט. און ווען
 אפילו איינס אויף הונדערט - מוזן מיר וואגן
 ווילהעלם קילמאן
 און טאמער נישט...

קארל טאמאס

טויט - אזוי צי אזוי, דו, אלבערט, שפאנסט מיט פארצאדן-
מארש, זעקס טריט אהין און צוריק, כסדר, פון פענסטער
ביז דער טיר. אזוי ארום וועסטו דאס אַקסן-אייגל פאר-
שטעלן אויף סעקונדן, און דעם דרויסן וועט נישט זיין
אויפפאלנדיק, ביים פינפטן מאָל שפרינג איך אראָפּ
אין פענסטער אַריין, ברעך מיטן גאַנצן כוח אראָפּ דאָס
אייזן און דאָן - אַדיע, ברודערקע.

עוואַ בערג

איך שריי! קארל, איך וועל דיך דערקושן צום טויט.

אַלבערט קראָל

שטעטער.

קארל טאמאס

לאָז זי, זי איז דאָך אזוי יונג.

אַלבערט קראָל

דער ערשטער שפרינגט אַרויס קארל, די צווייטע -
עוואַ, דאָן נעמט ווילהעלם די מוטער מעלער, הייבט
זי אויף אינדערהייך.

ווילהעלם קילמאַן

יאָ, יאָ... איך מײן אָבער...

פרוי מעלער

לאָזט אים פריער... מיר דאַרף קיינער נישט העלפן.
איך נעם עס מיט אייך אלעמען גלייך.

אַלבערט קראָל

רעד נישט. דו גייסט פריער, דערנאָך ווילהעלם, צולעצט
איך.

ווילהעלם קילמאַן

און אז די פליטה וועט נישט געלינגען. לאָמיר עס
בעסער באַטראַכטן.

אַלבערט קראָל

אויב די פליטה וועט נישט געלינגען...

קארל טאמאס

קאן מען דען וויסן, צי די פליטה געלנגט? מען מוז
וואגן, חבר! א רעוואלוציאנער, וואס וואגט נישט! האסט
עזאלט בלייבן ביי דער מאמען קאווע טרינקען און
ישט גיין אויף באריקאדן.

ווי להעלם קילמאן

נאכהער וועלן מיר אלע זיין פארלוירן. קיין שום האפע-
נונג נישטא מער.

קארל טאמאס

האפענונג, צום טייל! צו וואס האפענונג? דער טויט-
אורטייל איז שוין ארויסגעטראגן. זינט צען טעג ווארטן
מיר אויפן טויט.

פרוי מעלער

נעכטן אונט האבן זיי זיך געפרעגט אויף די אדרעסן
פון אונזערע קרובים.

קארל טאמאס

צו וואס, אליזא. האפענונג? איין שאס, און אז ער טרעפט
שלעכט, פאר א צולאג א זעץ אין מוח. גוטער זיג
אדער גוטער טויט — זינט יארהונדערטער האט די לא-
זונג נישט פארראטן.

ווי להעלם קילמאן שרומפט זיך איין

קארל טאמאס

אדער... האסטו געבעטן חסד? דאן שווער כאטש, אז וועסט
שווייגן.

ווי להעלם קילמאן

פארוואס דערלאזט איר, אז ער זאל מיך באליידיקן? האב
איך נישט געארבעט טאג און נאכט? זינט פופצען יאר
ברענג איך זיך אום פאר דער פארטיי, און היינט מוז
איך צוהערן אזעלכע זאכן. מיר האט מען קיין פרישטיקן
צום בעט נישט צוגעטראגן.

פרוי מעלער

ייט שטיל ביידע

קארל טאמאס

פארשטיי - ס'איז דאך שטאנדגעריכט. זיי זאלן אונז דעם
טויט אורטייל מבטל מאכן - פרווי שלאג אין א בעטאָנענער
וואַנט, גלויבסטו, אז זי וועט קאָנען קלינגען, ווי א
גראַק?

אלבערט קראָל

געג! אלע זענען גרייט? עווא, דו ציילסט. אַכטונג געבן,
קארל... ביים פינפטן מאָל...

אלבערט קראל הייבט אן צו שפאנען אהין און צוריק, פון פענצטער
צו דער טיר, פון טיר צום פענצטער, אלע געשפאנט.

עוואַ בערג

איינס... צוויי... דריי.

קארל טאמאס שלייכט זיך צום פענצטער

עוואַ בערג

פיר...

גערויש הינטער דער טיר, טיר פראלט אויף.

אלבערט קראָל

פארשאַלטן!

אריין אויפזעצער ראנד

אויפזעצער ראנד

פארלאנגט עמעצער דעם גרַח?

פרוי מעלער

שעמען זאָל זיך יענער.

אויפזעצער ראנד

פארזינדיקט זיך נישט, אלטע פרוי, וועט באַרד שטיין פאַר

איערע ריכטער.

פרוי מעלער

די ווערעם זענען קאָנפּעסיאָנסלאָז, האָב איך געלערנט. זאָגט
דאָרט אייער גלח, אז יעזוס האָט די טוישער און וואוכע-
רער מיט בייטשן ארויסגעטריבן צון טעמפל. דאָס מעג ער
זיך אין זיין ביכל אָנשרייבן, אויף דער ערשטער זייט.

אויפזעער ראנד צום זעקסטן ארעסטאנט, וואס ליגט אויף
רעז פריטשע

און איר?

זעקסטער ארעסטאנט שטיל

אנטשולריקט, חברים... איך בין פון דער קירך
ארויסגעטרעטן מיט זעכצען יאָר צוריק... אַצינד... פארן
טויט... אַ מורא... פאַרשטייט מ'ך, חברים... יא, איר וויל
צום גייסטלעכן, הער אויפזעער.

וויל העלם קילמאן

רעוואָלוציאָנער! הויזשייסער! צום גייסטלעכן! ליבער גאָט,
מאך מ'ך פרום, אַז איך אין דעם הימל קום.

פרויעלעך

ווילכטו אַט דעם אַרעמען טייוול, נעבעך, טאָכן פאַר-

ווארפן?

אַלבערט קראָל

פאַרן טויט... לאָז אים.

וויל העלם קילמאן

איך וויל נאָר מיין מיינונג זאָגן.

ויפזעער און זעקסטער ארעסטאנט אפ. טיר ווערט צוגעשלאסן.

אַלבערט קראָל

וועט ער אונז נישט פאַראַטן?

קאַרל טאַמאַס

ניין.

אַלבערט קראָל

אכטונג! אַצינד מוז ער גיין מיט יענעם, ער קאָן דע-

ריבער נישט שפּיאָנירן. קאַרל, הייב אָן, איך העלף דיר.

דאָ, אויף מיין אַקסל...

אלבערט בייגט זיך איין. קארל קריכט ארויף אויף אלבערטס אויסגע-

קרוםטן רוקן. אזוי ווי נאר ער שטעקט צו ביידע הענט צום פענסטער-

ראנד, די זיך אנצוכאַפן און דער קראטע,

קנאַקט

פון אונטן געווער

שטיקלעך גלאז זאזן קאלך פליען אין קאמער אריין
קארל טאמאס שפרינגט אראפ פון אלבערט קראלס רוקן. אלע קיין
פארשטארט.

אַלבערט קראָל
ביסט פארוואונדעט?
קאַרל טאַמאַס
גיין. וואָס איז דאָ געווען?
אַלבערט קראָל
קיין שום באַזונדערס. זיי באַוואַכן אונזער פענצטער, קליי-
נע קאַמפּאַניע.

עוואַבערג
דאָס... הייסט...?
פרוי מעלער
זיך גרייט מאַכן, קינד מיינט.
עוואַבערג
צום... צום טויט...?
אלע שווינגן

עוואַבערג
גיין... ניין... שלוכצערט, וויינט
פרוי מעלער
גייט צו איר, גלעט זי
אַלבערט קראָל
וויין נישט, מיידל. מיר, רעוואָלוציאַנערן, זענען טויטע אויף
אורלויב, האָט אַמאָל איינער געזאָגט.

קאַרל טאַמאַס
לאָז זי, אַלבערט. זי איז יונג, קוים זיבעצן יאָר. פאַר
איר הייסט טויט דאָס קאַלטע, שוואַרצע לאָך, אין וועלכן
זי מוז אייביק ליגן. און איבער איר קבר - וואַרעם לעבן,
באַרוישנדיק, פאַרביק און זיס.

קארל טאמאס לעבן עוואַבערג

קאַרל טאַמאַס
דיינע הענט.

ע ו ו א ב ע ר ג

דו.

ק א ר ל ט א מ א ס

איך האב דרך זייער ליב, עווא.

ע ו ו א ב ע ר ג

וועלן זיי אונז צוזאמען באגראָבן, אז מיר זאָלן זיי בעטן

וועגן דעם?

ק א ר ל ט א מ א ס

אפשר.

אלבערט קראל שפרינגט אויף

א ל ב ע ר ט ק ר א ל

פארשאַלטענע פיין! פארוואָס קומען זיי נישט! איך דאָב

צמאַל געלייענט, אז די קעץ פייניקן די מיז אַזוי לאַנג,

מחמת זיי זענען געשמאַקער אין טויט-שרעק. מיר האָבן

אויך מסתמא אַ ספעציעלן געשמאַק. פארוואָס קומען זיי

נישט? פארוואָס קומען נישט די הינט?

ק א ר ל ט א מ א ס

יא, צוליב וואָס קעמפן מיר? וואָס ווייסן מיר? פאר דער

אידיע, פאר יושר - זאָגן מיר. קיינער האָט גאָך נישט

אַזוי טיף געגראָבן אין זיך, כדי פאר דעם לעצטן נאָ-

קעטן גרונט צו בייגן דעם קאָפּ. אויב - ס'איז פאַראַן אַ

לעצטער גרונט.

א ל ב ע ר ט ק ר א ל

כ'פארשטיי נישט. אז די געזעלשאַפט, אין וועלכער מיר

לעבן, גיט פון אונזערע הענט דעם שווייס ארויס, האָב

איך שוין געוואוסט צו זעקס יאָר, ווען איך פלעג פארטאָג

זעקס אַזייגער אויפגעריסן ווערן פונם בעט, כדי זעמל צו

פונאָנדערטראָגן. און וואָס סימוז געשעען, כדי מיט אַט דעם

אואַרעכט אַ סוף צו מאַכן, האָב איך שוין געוואוסט פרי-

ער, איידער כ'האָב געקאנט אויסרעכענען, וויפיל צען מאָל

צען איז...

ק א ר ל ט א מ א ס

קוק זיך ארום, ווער עס שטופט זיך אלץ צו דער אידייע,
אין דער רעוואָלוציע, אין מלחמה. איינער אַנטלויפט פון
דער פרוי, מחמת זי מאַכט אים די שטוב פאַר אַ גיהנם.
דער אַנדערער געפינט נישט זיין וועג אין לעבן און
בלאָדזשעט, ביז ער געפינט אַ בלענדפייער, וואָס זעט
אויס וואונדערלעך און גיט אים אַביסל העלדגשיין. דער
דריטער גלייבט, אַז ער וועט קאָנען מיט איין זעץ ענדערן
זיין הויט, וואָס איז אים נמאס געווארן. דער פערטער זוכט
אַנרעגונג, ווייניק זענען פאַראַן וואָס טוען עס פון אינער-
לעבן צוואנג.

גערויט. ס'ר פראלט אויף. אריין זעקסטער ארעסטאנט. שטילקייט

ז ע ק ס ט ע ר א ר ע ס ט א נ ט

האַט איר אויף מיר פאַריבל, חברים? איך בין נישט געטויפט,
חברים... אָבער... עס באַרויקט..

ק א ר ל ט א מ א ס

איש-קריות!

ז ע ק ס ט ע ר א ר ע ס ט א נ ט

אָבער, ליבע חברים...

א ל ב ע ר ט ק ר א ל

ווידער נאָך נישט דער סוף! ווידער וואַרטן! רייכערן
ווילט זיך מיר, האָט נישט קיינער קיין שטיקל פאַפיראַס?

אלע זוכן אין די קעשענעס

א ל ע

ניין.

ק א ר ל ט א מ א ס

ווארט... חירקלעך... איך האָב אַ פאַפיראַס.

א ל ע

אהער! אהער!

א ל ב ע ר ט ק ר א ל

שוועבעלעך?

ווייל העלם קילמאן
איך האב איינס.
אלבערט קראָל
מוזן מיר זיך טיילן, פארשטייט זיך.
ווייל העלם קילמאן
טאקע?
עווא בערג
יא, ביטע.
קארל טאמאס
מיין חלק קאן קריגן עווא.
פרוי מעלער
מיינעם אויך.
עווא בערג
ניין, יעדער א צי.
אלבערט קראָל
גוט. ווער הייבט אָן?
עווא בערג
א גורל.
אלבערט קראָל צערייטט א נאז-טיכל אויף שטיקלעך
ווער סוועט אַרויסציען דאָס קלענסטע שטיקל.
אלע ציען
אלבערט קראָל
מוטער מעלער הייבט אָן.
פרוי מעלער
גוט רייכערט אַצינד קומסטו גיט דעם פאפיראס ווילהעלם
קילמאנען
ווייל העלם קילמאן
דאכט זיך, אז קיינער וועט אונז נישט כאפן.
אלבערט קראָל
וואָס וועלן זיי אונז טון? פיר וואָכן איינצלעקמער! הא-
הא-הא.
אלע רייכערן, יעדער איין צי. קוקן זיך שארף אָן.

אלבערט קראָל
 קאַרל, דו דאַרפסט נישט רייכערן קיין צוויי צי.
 קארל טאַמאַס
 רעד נישט צווי גראַב.
 אלבערט קראָל
 האָב איך דען געוואָגט ליגן?
 קארל טאַמאַס
 יאָ.
 וויל העלם קילמאן צו אלבערטן
 דו האָסט אַ סך לענגער געוויגן פון אונז.
 אלבערט קראָל
 פאַרמאָך דאָס מויל, פחדן.
 וויל העלם קילמאן
 פחדן רופט ער מיך.
 אלבערט קראָל
 וואו ביסטו פארקראַכן אין די טעג פון דער אַנטשיידונג?
 וואו האָסטו דיין געזעס באַהאַלטן, ווען מיר האָבן געשטוי-
 רעמט דאָס ראַטהויז — אין רוקן פון שונא, פאַר אונז
 דער ברודר-קבר? וואו האָסטו זיך פאַרשטעקט?
 וויל העלם קילמאן
 האָב איך נישט גערעדט צו די מאַסן פונם באַלקאן פון
 ראַטהויז?
 אלבערט קראָל
 יאָ, ווען מיר האָבן שוין געהאַט די מאַכט, פריער נישט
 פאַר, נישט קעגן. דאָן — מיט דיין הינטן צו דער שיסל.
 קארל טאַמאַס צו אלבערט קראָל
 דו האָסט נישט קיין רעכט צווי צו רעדן.
 אלבערט קראָל
 בירגערזינדל!
 פרוי מעלער
 גענוגט אייך צו אַמפערן, פינף מינוט פאַר דער מויער...

וויז העלם קילמאן

פחדן רופט ער מיר! איך האָב פופצן יאָר...

אַלבערט קראָל קרימט אים נאך

פופצן יאָר... מנוול... נישט קיין גרויסער כבוד מיט אייך

צוזאַמען צו ליגן אין איין קבר.

עוואַלבערג

פוי!

קאַרל טאַמאַס

יאָ, פוי!

אַלבערט קראָל

וואָס פוי! לייג זיך מיט דיין הויז אין ווינקל און מאַך

איר אַ קינד. עס וועט דערנאָך ארויסקריכן אין קבר און

זיך שפילן מיט די ווערעס.

עוואַלבערג ברילט אויף. קארל טאַמאַס שפּרינגט צו אלבערט קראָל

זעקסטער אַרעסטאַנט שפּרינגט אייף

פאַטער אין הימל, אַזוי איז דיין רצון?

אזוי ווי זיי כאפן זיך ביידע ביי די גארגלען, גערויש. מיר פראלט

אויף. זיי לאזן זיך אפ

אויפזעצער ראַנד

באַלד קומט הער לייטענאַנט, איר מוזט זיך צוגרייטן

אפ.

אלבערט קראָל גייט צו צו קארל טאַמאַס, נעמט אים ארום.

אַלבערט קראָל

מען ווייסט גאַרנישט וועגן זיך, קאַרל. דאָס בין איך

נישט געווען, דאָס בין איך נישט געווען. גיב מיר דיין

האַנט, קליינע עוואַל.

קאַרל טאַמאַס

זינט צען טעג ווארטן מיר אויפן טויט. דאָס האָט אונז

פאַרשט.

גערויש. מיר פראלט אויף. אריין : לייטענאַנט מיט זעלנער

לייטענאַנט באַראַן פרידריך צו אלבערט קראָל

שטעלט זיך אויף. אין נאָמען פון פרעזידענט. דער

טויט-אורטייל איז שוין אריין אין קראפט פויזע אלס סיגן
 פון זיין חסד און פון זיין ווילן צו מחילה האָט דער פרע-
 זידענט דעם אורטייל אָפגעשטאַמט.
 די פאראורטיילטע בלייבן אין ארעסט אין ווערן גלייך איי-
 בערגעפירט אין אינטערנירונגס-לאַגער.
 מיט דער אויסנאַם פון ווילהעלם קילמאן.

קארל טאַמאַס

לאכט ווילד ארויס

טוואַ בערג

לאַכסט צווי מוראדיק, קארל.

פּרוי מעלער

פון שמחה.

לייט ענאנט באַראָן פרידריך

לאַכט נישט, מאַן.

עוואַ בערג

קארל! קארל!

אַלבערט קראָל

ער לאַכט נישט אויף קאַטאַוועס

פּרוי מעלער

גיט אויף אים אַ קוק. ער איז דאָך משוגע נעוואָרן.

לייט ענאנט באַראָן פרידריך צום אויפזעער

פירט אים אַוועק צום דאָקטאָר.

קארל טאמאס ווערט אפגעפירט. עוואַ בערג באגלייט אים

אַלבערט קראָל צו ווילהעלם קילמאן

דו אליין בלייבסט. זיי מיר מוחל, ווילהעלם. מיר

וועלן דיר נישט פארגעסן.

פּרוי מעלער ביים ארויסגיין צו אלבערט קראל

חסד. ווער זאָל זיך ריכטן, אַזאַט די הערן פילן זיך

אַזוי שוואַך.

אַלבערט קראָל

שלעכטער כּיטן. ווער זאָל זיך ריכטן, אַזוי די הערן פילן

זיך צווי שטאַרק.

אלע ארויס, אחוץ באראן פרידריך און ווילהעלם קילמאן

לייטענאנט באראן פרידריך

דער פרעזידענט האט אייער גנאד-בקשה גוטבאווייליקט

ער גלייבט אייך, אז איר האט זיך קעגן אייער ווילן

געפונען אין די רייען פון די מורדים, איר זענט פריי.

נייט העלם קילמאן

דאנק, ונטערטעניקסט, הער לייטענאנט.

פילמיש צווישנשפיל

הינט. דער בינע

כאָר שאלט ריטמיש אויף, ווערט ריטמיש שטיל:

צום נייעם יאר! צום נייעם יאר!

עקסטראבלאט! עקסטראבלאט!

גרויסע סענסאציע!

עקסטראבלאט! עקסטראבלאט!

גרויסע סענסאציע!

אויסן עקראן

סצענעס פון די יארן 1919-1927

צווישן די בילדער

קארל טאמאס אין שפיטאל-כאלאט גייט אהין און

צוריק אין משוגעים-הויז

1919

ווערסאלער טראקטאט

1920

אומרוען אויף ניו-יארקער בערוזע

מענטשן ווערן משוגע

1921

פאשיזם אין איטאליע

1922

הונגער אין ווין

מענטשן ווערן משוגע

1923

אינפלאציע אין דייטשלאנד

מענטשן ווערן משוגע

1924

לענינט טויט אין רוסלאנד

צייטונגס-נאטיק: היינט ביינאכט איז גע-

שטארבן פרוי לואיזע טאמאס...

1925

גאנדי אין אינדיע

1926

קאמפן אין כינע

סאנפערענץ פון אייראפעאישע דיפלאמאטן

1927

ציפערב לאט פון אזייגער

די ווייזער רוקן זיך פאראויס תחילת לאנגזאם...

דערנאך גיכער און גיכער...

גערויש: זייגערס

ערשטער אַקט

ערשטע סצענע

נצעלאריע אין א אשוגעים-הויז

ביי דער שאנק שטייט דער וועכטער

זיים פארקראטעטן פענסטער — פראפעסאר לידן

וועכטער

איין פאַר גרויע הויזן. איין פאַר וואַלענע זאַקן... קיין

אונטערוועש האָט איר נישט געברענגט מיט זיך?

קאַרל טאַמאַס

איך זייס נישט.

וועכטער

צווי. א שוואַרצע וועסט. א שוואַרצער ראָק. איין פאַר

פאַנטאַפּל. קיין הוט נישטאָ.

פראָפּעסאָר לידין

און געלט?

וועכטער

גאַרנישט, הערר דאָקטאָר.

פראָפּעסאָר לידין

קרובים?

קארל טאמאס

מ'האט מיר נעכטן מודיע געווען, אז מיין מוטער איז פאר
דריי יארן געשטארבן.

פראפעסאר לידין

וועט אייך שווער זיין. הארט איז דאס לעבן היינט. מען
מוז מיטן עלנבויען שטויסן. נישט מיאש זיין זיך. די
צייט לערנט.

זעכטער

טאג פון אויסשרייבן - 8 מאי 1927.

קארל טאמאס

ניין!

פראפעסאר לידין

פארט אזוי.

קארל טאמאס

1927?

פראפעסאר לידין

י. אכט יאר ביי אונז אין אנשטאלט געקליידט,
געשפייזט, געהיילט. ס'האט אייך גארנישט גע-
פעלט. איר מעגט שטאלץ זיין: אין אייך האבן מיר גע-
האט א מערקווירדיקן קלינישן עקזעמפלאר.

קארל טאמאס

אזוי ווי אויסגעלאשן. דאך... אן עפעס דערמאן איך זיך...

פראפעסאר לידין

אן וואס?

קארל טאמאס

א וואלד-שפוע. ווי זיילן, ציען זיך ביימער אין הימל
אריין. בוקן-ביימער. דער וואלד שימערירט גרין. מיט
טויזנט קליינע זונען. זייער צארט. מיר ווילט זיך זייער
שטארק אריינגיין. ס'איז מיר נישט געלונגען. די שטא-
מען האבן זיך ביז געוויגט, צוריקגעווארפן מיר, ווי
א גומענעם באדעם

פראָפּעסאָר לידן

שטייט! ווי אַ גומענעם באַלעם. אינטערעסאַנטע אסאַציע.
ציע. זייט אויפּמערקזאַם, אייערע נערוון קאַנן שוין
פאַרטראָגן דעם אמת. דער וואָלד: די קאַמער. די ביי-
טערשטאַמען - גומענע ווענט פון בעסטן מין. יא, אַך
דערמאָן מיר, איין מאָל אין יאָר פלעגט איר אָנהויבן צי
וואָרפן זיך. מען פלעגט אייך מוזן איזאָלירן. תמיד דעם
זעלביקן טאָג. אַן אינטערעסאַנטע קלינישע דערשיינונג.

קאַרל טאַמאַס

וועלכן טאָג?

פראָפּעסאָר לידן

דעם טאָג, ווען... נג, איר ווייסט דאָך.

קאַרל טאַמאַס

אין טאָג פון דער באַגנעדיקונג...

פראָפּעסאָר לידן

איר געדענקט אַלץ?

קאַרל טאַמאַס

יא.

פראָפּעסאָר לידן

דערפאַר זענט איר טאַקע אויסגעהיילט.

קאַרל טאַמאַס

מינוטן וואַרטן אויפן טויט... אַבער צען טאָג. צען מאָל
פיר און צוואַנציק שעה. יעדע שעה זעכציק מינוט. יעדע
מינוט זעכציק סעקונדן. יעדע סעקונדע איז אַ מאָרד.
סערצנהונדערט און פערציק מאָל דערמאָרדעט אין איין
טאָג. די נעכט!... איך האָב פיינט געקריגן די באַגנע-
דיקונג. איך האָב פיינט דעם פרעזידענט! נאָר אַ שווינד-
לער קאָן אזוי האַנדלען...

פראָפּעסאָר לידן

רויק, רויק. איר דאַרפט זיין זייער דאַנקבאַר. דאָ ווערן
שטארקע וורטער גישט גענומען פאַר אומגוט. אַבער
דרויסן... איר וואָלט שוין ווידער געקריגן אַ יאָר תפיסה

פאר באליידיקן דעם ערשטן בירגער פון דער מלוכה.
זייט פארשטענדיק. איר דארפט עס שוין האָבן גענוג.
קארל טאָמאַס

איר מוזט אזוי רעדן, ווייל איר געהערט צו די העררן.
פראָפּעסאָר ליידין
גענוג גערעדט. אז איר זענט געווען אין משוגעים-הויז.
דאָרף אייך נישט דערנידעריקן. אייגנטלעך זענען ס'רוב
מענטשן משוגע. וואָלט איך אונטערזוכט טויזנט מענטשן,
אזוי וואָלט איך געמוזט ניינהונדערט ניינאונציג אָנ-
נעמען דאָ.

קארל טאָמאַס
פארוואָס טוט איר דאָס נישט?
פראָפּעסאָר ליידין

די מלוכה האָט נישט קיין אינטערעס אין דעם. פארקערט.
מיט איין קליינער פאָרציע משוגעת זענען די מענטשן גו-
טע מענער צו זייערע ווייבער. מיט צוויי פאָרציעס ווערן
זיי סאָציאַל רייף... קיין נאָרישקייטן טוט נישט. איך בין
אויסן אייער טובה גייט צו איינעם פון אייערע פריינד.
קארל טאָמאַס

וואו קאָנען זיי זיין?...
פראָפּעסאָר ליידין
איר זענט דאָך געווען עטלעכע אין דער קאָמער?
קארל טאָמאַס

פינף. נאָר איינער איז נישט באַגנעדיקט געוואָרן, ווילדעלם
קילמאַן האָט ער געהייסן.
פראָפּעסאָר ליידין

ער איז נישט באַגנעדיקט געוואָרן? האָ האָ האָ! ער האָט
עס געמאַכט אַ פיינע קאָריערע! קלייגער פון אייך!
קארל טאָמאַס

איך פארשטיי אייך נישט.
פראָפּעסאָר ליידין
איר וועט מיך שוין פארשטיין. גייט צו איר. ער קאָן אייך

העלפן. אויב ער זאל נאָר וועלן אייך העלפן. אויב ער
זאל נאָר וועלן אייך קענען.

קאַרל טאָמאַס

ער לעבט נאָך?

פּראָפּעסאָר לידין

איר וועט נאָך דאָ זעען אַ נס. אויסגעצייכנטער רעצעפט
פאַר אייערטוועגן. מעדיציניש האָב איך אייך געהיילט, פון
אייער אידייען-שגעון זאל אייך יענער אויסהיילן. גייט אין
אינערן-מיניסטעריום און פרעגט זיך אויף הערר קילמאַן.
אַ גליקלעכן וועג.

קאַרל טאָמאַס

אַ גוטן טאָג, הער דאָקטאָר, אַ גוטן טאָג, הער וועכטער...
עס שמעקט דאָ אזוי שטאַרק מיט בעז... אַך, יא, פריילינג
אמת, דרויסן פארן פענסטער וואַקסט אמתדיקער בוק...
נישט קיין גומענע ווענט...

קארל טאמאס אפ.

פּראָפּעסאָר לידין

געמיינער פעבל.

פילמיש צווישן שפיל

גרויסע שטאָט 1927

טראַמוויען

אויטאָס

אונטערערדיטע באַנען

אָפּראַפּלאַנען

צווייטע סצענע

צװײ צימערן: פאדערצימער פון מיניסטער, ארבעטצימער פון מיניסטער
נאכן אויפהייבן דעם פארהאנג, זעט מען ביידע צימערן. דאס צימער, אין וועלכע
מען רעדט נישט, בלייבט טונקל.

אין ארבעט צימער

ווילהעלם קילמאן
איך האב אייך געלאזט רוסן.
עווא בערג
ביטע.

אין פאדער צימער

באנקירס זון
וועט ער דאך דען אָננעמען? ער האָט דאָך דאך נישט
איינגעלאדן.

באנקיר
מיך וועט ער נישט אָננעמען! זאָל ער זיך נאָר
דערוועגן.

באנקירס זון
מיר מוזן האָבן די קרעדיטן - סכנות.

באנקיר
פארוואָס צווייפלסטו?

באנקירס זון
ווייל ער האָט ביידע מאָל אָפגעוואָרפן אונזער וועג-
דוגג.

באנקיר

איך האב צו נאריש געהאנדלט.

אין ארבעטציימער

וויל העלם קילמאן

איר געהערט צום עקזעקוטיוו פונם פארבאנד פון פרויען.

באזאמטע?

עווא בערג

יא.

וויל העלם קילמאן

איר ארבעט אלס סעקרעטערין אין פינאנס-אמט?

עווא בערג

יא.

וויל העלם קילמאן

זענט צוויי חדשים האט אייער נאמען געשפילט אין די

פאליצי-באריכטן א גאנץ חשובע ראָל.

עווא בערג

איך פארשטיי נישט.

וויל העלם קילמאן

איר העצט די ארבעטערנס אין די כעמישע פאבריקן

נישט צו ארבעטן קיין איבערשעהן?

עווא בערג

איך קעמף פאר די רעכט, וואס עס גיט מיר די קאנס-

טיטוציע.

וויל העלם קילמאן

די קאנסטיטוציע איז געשאפן פאר רויקע צייטן.

עווא בערג

לעבן מיר דען נישט אין רויקע צייטן?

וויל העלם קילמאן

די מלוכה קען זעלטן רויקע צייטן.

אין פאדערציימער

באנקיר

די טראגע מוז געלייזט ווערן נאך פארן אויסגלייך פון דער

אלטער טאריף. צוויי איבער-שעהן - ענטוועדער-אָדער.

באנקירס זון

די פאריינען האבן באשלאָסן ויך פעסט צו האלטן אָנא אכט-
שעהדיקן אַרבעטס-טאָג.

באנקיר

וואָס ס'איז גוט פאר דער מלוכה, איז אויך אָננעמבאר
פאר דער שווער-אינדוסטריע.

באנקירס זון

מען וואלט געמוזט אויף אזא אופן רעדוצירן א האלבן
מיליאן אַרבעטער.

באנקיר

און גאט אפילו. מען וואלט צוויי האָזן געשאָסן מיט-
אמאל: איבערשעהן און לויין-קירצונג.

אין אַרבעט צימער

עווא בערג

איך בין - קעגנערין פון מלחמה. וואלט איך געהאט די
מאכט, וואלטן די פאבריקן געשטאנען שטיל. וואָס מאַכן
זיי? גיפטיקן גאָז!

וויל העלם קיל מאַן

אייער פערזענלעכע מיינונג אינטערעסירט מיך נישט.
איך האָב אויך פיינט מלחמה. איר קענט אָט דאָס פלוג-
בלאָט? זענט איר די פארפאסערן דערפון?

עווא בערג

יא.

וויל העלם קיל מאַן

איר האָט באַשרוטן אייער חוב, אַלס מלוכה-באַזאָמטע.

עווא בערג

ס'איז געווען אַ צייט, ווען איר דאָט אויך דאָס זעלבע
געטון.

וויל העלם קיל מאַן

מיר פילן אַן אַמטלעכן פארדער, פריילין.

עווא בערג

אמאל האט איר...

וויילדעם קילמאן

האלט זיך אין דער קעגנווארט. איך האב דעם חוב צו זארגן וועגן ארדענונג... ליבע פרייליך בערג, זייט קלי גער. איר ווילט זיך דוקא איינעקשענען? די מלוכה האט נאך אלץ א הארטן שארבן. איך פארלאנג נישט פון אייך קיין שלעכטס. מיר מוזן האבן די איבערשעהן. אייך פעלט דאס פראקטישע וויסן. ס'איז מיר זייער פייגלעך, קעגן אייך צו האנדלען. איך קען אייך דאך פון פריער אבער איך מוז. ווירקלעך, פארשטייט, זאגט עס מיר צו...

עווא בערג

איך זאג גארנישט צו.

אין פאדערצימער

פיקעל ספאנט, פון אנהייב סצענע, אומרוק אהין אין צוריק, בלייבט שטיין ביים באנקיר הערר מיר אנטשולדיקן. איך שטאם פון האלצהאוזען. אפשר קען דער הערר האלצהאוזען? וואס אן אמת, די באן וועט ערשט אין אקטאבער געבויט ווערן. מיר איז דער פאסט-וואגן אויך גענוג געווען. פאר ראן ביי אונז א שפריכווארט...

באנקיר קערט זיך איוועק

פיקעל

איך גלייב, וואס אן אמת, אז די באן...

מחמת קיינער הערט אים נישט, האקט ער אפ, גייט אהין אין צוריק

אין ארבעט צימער

וויילדעם קילמאן

די מלוכה מוז זיך שיצן. איך בין נישט געווען מחויב אייך צו לאזן רופן. איך האב אייך נאך געוואלט געבן מיין עצה. מען זאל נישט זאגן, אז... איר אליין טראגט די פארענטווארטלעכקייט. איך ווארן אייך זשעסט

עווא בערג אפ

וויילדעם קילמאן אין טעלעפאן

כעמישע פאבריק... הערר דירעקטאר? קילמאן... אזויז...

פאריין-פארוואלונג 12 א זיגער... טעלעפאנירט מיין דעם

רעזולטאט... דאנק... הענגט אן דאס טרייבל

פאדער צימער

ס'קומט דער קריגס-מיניסטער

קריגס-מיניסטער

אך, גוט מאַרגן. הערר גענעראל-דירעקטאָר. אויך דאָ?

באנקיר

יא, ליידער, דאָס פיינלעכע חאַרטן... דערלויבט, הערר

קריגס-מיניסטער, אייך פאַרזושטעלן מיין זון... עקסעלענץ

פאָן וואַנדסרינג.

קריגס-מיניסטער

זייער אָנגענעם... קיצלדיקע לאַגע.

פיקעל ווענדט זיך צום קריגס-מיניסטער

איך מיין, הערר גענעראַל, אַז כאַטש דער שונא...

מהמח דער קריגסמיניסטער לייגט נישט אויף אים קיין אויפמערקזאמקייט, האקט

ער אפ, גייט אין ווינקל, קראצט ארויס פון קעסענע א מעדאל, הענגט זיך גיך

און ציטערנדיק אן

באנקיר

איר וועט זיך שוין באַמיען, הערר גענעראַל.

קריגס-מיניסטער

זיכער, נאָר... נישט קיין גרויס פארגעניגן, צו שיסן אין

מענטשן, וועלכע מצו האָט געגעבן פויקן און דערנאָך

פארווערט אין זיי צו קלאַפן. אָט די ליבעראַלע אוטאָ-

פיעס פון דעמאָקראַטיע און פאָלקס-פרייהייט מאַכן פון

אונז אַ תל. אויטאָריטעט דאַרפן מיר האָבן. דעסטילירטע

דערפאַרונג פון יאָרטוונטער. דאָס וואַרפט מען נישט

אַרונטער מיט שלאָגווערטער.

באנקיר

פונדעסטוועגן, דעמאָקראַטיע, מיט אַ מאָס, מוז נישט

אומבאדינגט פירן צו פעבל-הערשאַפט; ס'קאָן טיילמאָל

נוצן פאַר אַ שוין...

ר י ג ס - מ י נ י ס ט ע ר

דעמאָקראַטיע... אַ מאַסקע. דאָס פאַלק זאָל רעגירן?
וואו רעגירט עס דען? שוין גלייכער ערלעכע דיקטאַטור
לאַמיר עס נישט צופיל באַשיינען. הערר גענעראַל-דירעק-
טאָר... זעען מיר זיך מאַרגן אין קלוב?

ב א נ ק י ר

זייער גערן.

קריגס-מיניסטער אפ

גראַף לאנדע גייט מיט אים ביז צו דער טיר

ג ר א ף ל א נ ד ע

עקסעלענץ...

ק ר י ג ס - מ י נ י ס ט ע ר

אך, הערר גראַף, געמאַכט?

ג ר א ף ל א נ ד ע

אַלץ, עקסעלענץ.

ק ר י ג ס - מ י נ י ס ט ע ר

ס'גייט אייך גוט?

ג ר א ף ל א נ ד ע

די פראַנטלייט וואַרטן.

ק ר י ג ס - מ י נ י ס ט ע ר

דער עיקר - נישט היציק, גראַף, קיינע גאַרישקייטן. די

צייטן פון אָפּענע קלעפּ זענען אַריבער. וואָס מיר ווילן

דערגרייכן פאַר אונזער פאַטערלאַנד, קאָנען מיר דערגרייכן

אויף אַ לעצטן אופן.

ג ר א ף ל א נ ד ע

עקסעלענץ, מיר רעכענען אויף אייך.

ק ר י ג ס - מ י נ י ס ט ע ר

הערר גראַף, ביי מיין גאנצער סימפּאַטיע... איך וואָרן.

קריגס-מיניסטער אפ

פ י ק ע ל אין מיליטערישער האלטונג

צום באַפעל, הערר גענעראַל.

קריגס-מיניסטער באַמערקט אים נישט, אפ

ב א נ ק י ר

ווי לאַנג וועט זיך קילמאַן האַלטן?

באנקירס זון
פארוואס מאכסטו נישט דאס געשעפט מיט וואנדסרינגן?

באנקיר

היינט רעגירט קילמאן. וואס זיכער - איז זיכער.

באנקירס זון

גיב אכטונג. דיין קילמאן קאנסטו אריינזארגן אין מיסט
פון דער דעמאקראטיע. גיב א שמעק די לופט אין דער
אינדוסטריע. איך וואלט דיר געעצהט צו שטעלן אויף
נאציאנאלע דיקטאטור.

פיקער

ווענדט זיך צום גראף לאנדע
שפעט ס'איז?

גראף לאנדע

צוועלף מיט פערצן.

פיקער

דער זייגער אין שטאט איז תמיד געאייילט. איך האב
געמיינט, אז אוידיענץ ביים מיניסטער איז פינקטלעך
צוועלף... אמת, דער זייגער אויף פראווינץ גייט תמיד
איינעהאלטן, און דעריבער...

מחמת גראף לאנדע לייגט נישט אויף אים קיין אויפמערקזאמקייט, האקט ער אפ
גייט אהין אין צוריק

גראף לאנדע

ווי רופט איר קילמאנען?

באראן פרידריך

עקסעלענץ, פארשטייט זיך.

גראף לאנדע

איז אט די חברה האט ליב טיטולן?

באראן פרידריך

אן אלטע מעשה, מין ליבער. טוט אן א מענטש אן אונז
פארם, וועט ער גלייך וועלן יעפרייטערשע קנעפלעך.

גראף לאנדע

לאזט אונז ווארטן אין פאדער צימער. מיט צען יאָר צו.

ריק וואָלט איך אזא פארשוין די האנט געגעבן נאָר אין
לעדערנער הענטשקע.

באַראָן פרידריך

היצט אייך נישט, כ'קאָן אייך דערציילן אנדערע זאכן. מיט
אַכט יאָר צוריק האָב איך אים שיער נישט געשטעלט צו
דער מויער.

גראַף לאַנדע

זייער אינטערעסאַנט. איר זענט דעמאָלט געווען דערביי?

באַראָן פרידריך

נישט קיין קליינער אַנטייל. לאַמיר וועגן דעם נישט
רעדן.

גראַף לאַנדע

און פונדעסטוועגן האָט ער אייך איבערגעלאָזן אויף דינסט
אין מיניסטעריום. תמיד בשכנות מיט אים. איר מוזט אים
רייצן די נערוון.

באַראָן פרידריך

כהאָב פאַר דעם טאָקע מורא געהאַט. צו ער איז צום
ערשטן מאל גענומען אין מיניסטעריום, אין קאַנצעלאַריע
גרויסע מהומה, האָב איך מיר געמאַכט אַ טראַציקע מי-
נע. מען מוז מיטמאַכן די שפּיל, פּדי זיין גרייט, ווען
ס'וועלן קומען די אנדערע בעסערע צייטן. ער - שאַרפּן
בלויז. פון דעמאָלט אָן שטייגערונג נאָך שטייגערונג, אז
ס'איז שוין נישט אָנגענעם. אָבער רעדן רעדט ער נישט
קיין וואָרט.

גראַף לאַנדע

דאס הייסט - אַ מין שווייגערלט?

באַראָן פרידריך

כווייס נישט. לאַמיר רעדן וועגן וועטער. איך בין חושד,
אַז אַט דער פארשוין האָט זיך אַרומגערינגלט מיט ערש-
קלאַסיקע שפּיצלען.

גראַף לאַנדע

אַלץ האָט אַט די חברה פון אונז איבערגענומען.

פיקעל צום באראן פרידריך

אמת, מײן שכן אין האַלצהאוזען האט מיר טאַקע געזאָגט...
פיקעל, מאַכט ער, פאַר דער אוידיענץ ביים מיניסטער
מוסטו זיך קויפן ווייסע הענטשקעס. אזוי איז געווען ביי
דער אַלטער מלוכה-אַרדענונג, אזוי בלייבט ביי דער נייער.
אזוי פאַרלאַנגט דער צערעמאָניע-פאַרשריפט. און איך,
ווידער... איך האָב געמיינט, אז אויב די מאָנאַרכע האָט
פאַרלאַנגט ווייסע הענטשקעס, אזוי מוזן מיר אין דער
דעפובליק אָנטון שוואַרצע... אז, דווקא... ווייל מיר זענען
היינט פרייע מענטשן...

מחמת באראן פרידריך לייגט נישט אויף אים קיין אויפמערקזאמקייט, האקט ער

אפ, גייט אהין אין צוריק

באראן פרידריך

אן ענערגישער פאַרשוין, מוז מען מודה זיין.

גראף לאנדע

מאַניערן?

באראן פרידריך

כווייס נישט, צי ער האָט גענומען לעקציעס ביי די
אַרטיסטן, ווי נאַפּאָלאָעאָן. אַלנפּאַלס – דושענטעלמען פון
אויבן ביז אַראַפּ. פרימאַרגן – רייט ער אין ענגלישן אָנצוג –
פיין, זאָג איך אייך.

גראף לאנדע

און דורך וועלכע לעכער שטינקט אַרויס דער פראַלע.

טאָריער?

באראן פרידריך

דורך אַלע. איר דאַרפט נאָר אַביסל מער אַכט לייגן
אויף יעדן וואָרט, יעדן זשעסט, יעדן טריט. די דאָזיקע
לייט מיינען, אז ווען זיי באַשטעלן זיך מרעק ביי די
ערשטקלאַסיקע שניידערס, איז עס גענוג. זיי ווייסן נישט,
אז ערשטקלאַסיקע שניידערס זענען זיי נאָר דורך די
ערשטקלאַסיקע קונים.

גראף לאנדע

אלפאלס וואלט איך אט ביי דעם טייוולס באַבע געגעסן
מיטאָג, אַבי זי זאָל מיר העלפן פון פראַווינצער לאַך אין
דער הויפטשטאָט אַריין.

באַראָן פרידריך

די באַבע, ביי וועלכער איר וועט מיטאָגן, פירט אַ קיך –
נישט צו מיאוסן זיך.

גראף לאנדע

האַט לאַנג אין פריזישע הייזער געדינט.

אין ארבעט צי מער

דינער

איר עקסעלענץ און פריילן טאָכטער ווילן רעדן מיט
אייער עקסעלענץ. זיי וואַרטן אין זאַל.

ווילהעלם קילמאַן

איך בעט צו האָבן געדולד נאָך צען מינוט.

דינער אַפּ

טעלעפאן קלינגט

ווילהעלם קילמאַן

האַללאַ. אַך, איר, הערר געהיימראַט. יא, איך בין עס...
גאַרנישט... אָבער ניין, איר שטערט מיר ווירקלעך נישט...
די בעסע פון כעמישער פאַבריק... הינטערקוליסן-אַרבעט...
אונטערגעפירט, פאַרשטייט זיך, אונטערגעפירט... הינטער
דעם שטייען גאַנץ פיפיקע לייט. מלכהשע קרעדיטן
האַבן מיר נעכטן פאַשטעטיקט... וואָס? איינשטימיק...
דרייפאַצענטיקע... תמיד צו אייער דינסט... אַדיע, הערר
געהיימראַט...

דינער אַריין

דינער

די דאַמען ווילן..

ווילהעלם קילמאַן

זאָלן זיי וואַרטן, איך בין פאַרנומען.

אין פאדערצימער

בארען פרידריך
האט דאָס טעכטערל געזאָגט: ביטע און אַנטבלויזט די
קניעלעך.

גראַף לאַנדע

און די מוטער?

בארען פרידריך

האָט געמיינט, אַז ס'איז צוזאָ שיינע מידה און נישט גע-
רעדט קיין ווארט.

גראַף לאַנדע

די הויפטשטאָט איז ווערט דאָס בלוט פון אַ בתולה. און
ווי לאַנג דאס געדויערט. משמעות, ס'קומט אים נישט
לייכט אָן דאָס רעגירן.

קארל טאמאס אריין. זעצט זיך אין א ווינקל

אין אַרבעט צימער

וויילהעלם קילמאַן קלינגט

דינער אריין

דינער

עקסעלענץ?...

וויילהעלם קילמאַן

הערר באראן פרידריך און הערר גראַף לאַנדע...

דינער פארנייגט זיך. גייט ארויס

פאדערצימער

דינער צו גראַף לאַנדע און באראן פרידריך

עקסעלענץ געלאָזט בעטן..

באנקיר

אנטשולדיקט, מיינע העררן. גיט דעם עקסעלענץ אַט דאָס
קארטל. נאָר איין מינוט.

דינער גייט אין אַרבעט צימער

באנקיר און זון קוקן אים נאך

וויילהעלם קילמאַן

גוט מאַרגן, הערר גענעראַל-דירעקטאָר, גוט מאַרגן, הערר
דאָקטאָר. איך האב היינט פאָקטיש נישט קיין איין רגע...

באנקיר

איז לאמיר זיך טרעפן ביי א רויקערע געלעגנהייט.
ווייל העלם קילמאן
ביטע.

באנקיר

אין אונט אין גראנד האטעל.
ווייל העלם קילמאן
געמאכט.

באנקיר אין זין אפ

דינער צו גראף לאנדע און באראן פרידריך
עקסעלענץ געלאזט בעטן.

עפנט די טיר אין ארבעטצמער. גראף לאנדע אין באראן פרידריך גייען אריין.
דינער וויל ארויס דורך זייטיקער טיר

קארל טאמאס

אנטשולדיקט.

דינער

עקסעלענץ איז פארנומען. איך ווייס נישט, צי עקסעלענץ
קאן נאך היינט עמעצן אָננעמען.
קארל טאמאס

איך וויל נישט רעדן מיטן מיניסטער. איך וויל צו הערר
קילמאן.

דינער

זוכט זיך אויס אן אנדערן פאר אייערע נארישע וויצן.

קארל טאמאס

איך מיינ נישט קיין וויצן, חבר...

דינער

בין נישט אייער חבר.

קארל טאמאס

הערר קילמאן ארבעט אלס סעקרעטאר ביים מיניסטער;
דער פארטייער האט מיר אָנגעוויזן אויפן פאָדערצימער
פונם מיניסטער, ווען איך האָב מיך געפרעגט אויפן
הערר קילמאן.

דינער

איר קומט פון דער לבנה? ווילט איר מיר איינרעדן,
אז איר וויסט נישט, אז זיין עקסעלענץ הייסט קיל-
מאן? בכלל מאכט איר א פערדעכטיקן אייגנרוק... איך
לאז רופן דעם הערר קרימינעל-אויבערקאמיסאר.

קארל טאמאס

מיינט איר נישט אן אנדערן קילמאן? פאראן דאך אזוי
פיל קילמאנס!

דינער

וואס ווילט איר?

קארל טאמאס

איך וויל רעדן מיטן הערר ווילהעלם קילמאן. קילמאן.

ק-י-ל-מ-א-ן.

דינער

אזוי הייסט זיין עקסעלענץ... א נמש.

וויל ארויסגיין

קארל טאמאס

קילמאן מיניסטער? גיין, בלייבט. איך קען דעם מיניס-
טער. איך בין זיין פריינד. יא, ווירקלעך. זיין פריינד.
מיר זענען געווען מיט אכט יאָר צוריק... איז בלייבט-
זשע... האט איר א שטיקל פאפיר?... א בלייפעדער? איך
וועל אנשרייבן דעם מיניסטער מיין נאָמען, וועט ער מיך
גלייך אויפנעמען.

דינער אומאנטשלאסן

קארל טאמאס

איז גיט-זשע מיר.

דינער

צייטן אָנגעקומען!

גיט קארל טאמאסן פאפיר און פערער. גייט ארויס. קארל טאמאס בלייבט

פיקעל

אזוי, אזוי... דעם מיניסטערס א פריינד... הגם, צומביי-
שפיל, איך... פיקעל איז מיין נאָמען... אי, סארא חזיר,

אָט דער דינער... מען וואָלט אייגנטלעך געדארפט קעגן די מענטשן פון אלטן רעזשים שטרענגער האַנדלען, אָבער מיר, רעפּובליקאנער, זענען געדולדיק: מענטשן... איך האָב דעם ווייץ מיט אייער פריינד, דעם מיניסטער, גלייך פאַר-שטאַנען. מען דאַרף זיך דערלויבן אַ שפּאַס טון מיטן מיניסטער... איך מיינ, אַז עס מוז עפּעס געשעען... די גרויסהאַלטונג פון אָט דעם דינער, צומביישפּיל... דערמאָר טאַקע הינקט עס אונטער אין דער רעפּובליק...

אין אַרבעט צימער

ווייל העלם קיל מאַן

מען מוז וויסן, ווי צו נעמען דעם עולם, מיינע העררן.

באַראַן פרידריך

עקסעלענץ נישט מיינען, אַז אַמעריקע האָט נישט קיין אינטערעס אין דער מלחמה...

גראַף לאַנדע

עקסעלענץ אין זינען האָבן פראַנקרייכס פרידלעכע שטעלונג...

ווייל העלם קיל מאַן

ווייל די מיניסטאַרן רעדן וועגן פעלקער-שלום און פראַ-זירן מיט מענטשהייטס-אידיען? אָבער, מיינע העררן, גיט אַכטונג אין יעדער מיניסטערישע רעדע אויף דעם, אַז אַזוי פיל מאַל, וויפיל אַס חזרט זיך איבער דאָס וואָרט „פעלקער-שלום“ און „מענטשהייטס-אידיע“, גאראַנ-טיר איך אייך, אַזוי פיל לופט-גאָז-פאַבריקן און מלחמה-לופט-פלאַט זענען אָנגעמערקט אין געהיים-ביורושעס. מיינע העררן...

באַראַן פרידריך

מען האַלט, אַז אייער עקסעלענץ האַלט מאַטשיאוועלי פאַר אייער ליבלינג-שרייבער.

ווייל העלם קיל מאַן

צו וואָס טויג אונז מאַטשיאוועלי. דער געזונטער מענטש-לעכער שכל.

דינער אריון

דינער

צי קאָנען שוין די דאַמען...

וויל העלם קילמאָן
ביטע

אריין פרוי אין טאכטער

וויל העלם קילמאָן

דו קענסט דאָך הערר באַראָן...

באַראָן פרידריך

עקסעלענץ... גענעדיקע פריילין.

פּרוי קילמאָן

הערט מיך שוין אויף צו רופן עקסעלענץ. איר וויסט

דאָך, צו איך פאַרטראָג עס נישט.

וויל העלם קילמאָן

הערר גראַף לאַנדע. מיין פֿרוי. מיין טאָכטער.

גראַף לאַנדע

עקסעלענץ... גענעדיקע פריילין.

באַראָן פרידריך

מיר שטערן אייך...

פּרוי קילמאָן

ניין. אגב, האָב איך אייך געשריבן. איך לאד אייך איין

אויף זונטיק.

גראַף לאַנדע

קוש אייך די האַנט.

פּרוי קילמאָן

אפּשר וועט איר מיטברענגען אייער פריינד.

באַראָן פרידריך

צופיל כבוד, עקסעלענץ.

אַל טע קילמאָן שטיל צום באַראָן פרידריך

דו האָסט מיך געכטן אָפּגענאַרט.

באַראָן פרידריך שטיל

אך. מיין טייערע.

ל אָט ע ק י ל מ אן
 דיין פריינד געפעלט מיר.
 באַראָן פרידריך
 ווינטש איך אים גליק.
 ל אָט ע ק י ל מ אן
 איך האָב געלייענט דיין ביטע.
 באַראָן פרידריך
 ווען באַגעגענען מיר זיך?
 וו י ל ה ע ל מ ק י ל מ אן
 יא, הער גראַף. פסדר מוז מען דרוקן הכחשות. די אָנ-
 פאלן פון לינקס — ווען איך נישט. אָנפאלן פון רעכטס —
 איר קענט דאָך איין ענטפער מיינעם. איך קען דעם מין
 מענטשן פון אַטן רעזשים. מען איז דאָך נאָר אַ מענטש.
 מ'האַט שוואַכקייטן, אָבער ווייניק יושר וועלן מיר די עקס-
 טרעמע קאָנסערוואַטיוון נישט פאַרוואַרפן.
 גראַף ל אַנדע
 וואָס רעדט איר, עקסצעלענץ... מען שעצט אייך הייך אין
 די נאָ-יאנאַלע קרייזן.
 וו י ל ה ע ל מ ק י ל מ אן
 איך שרייב היינט אָן צו אייער לאַנדראַט. אין משך פון
 פיר וואָכן טרעט איר אריין אין דינסט אין מינסטעריום.
 אין פאדערצימער
 קאַרל טאַמאַס לויפס אהין אין צוריק
 מינסטער... מינסטער...
 אין ארבעטצימער
 מינסטער געזעגנט זיך מיט גראַף לאַנדע און מיט באַראָן פרידריך.
 אין פאדערצימער
 באַראָן פרידריך
 נו, וואָס האָב איך געוואָגט?
 גראַף ל אַנדע
 אַי, אַ חברה... אַ חברה...
 ביידע ארויס

קארל טאמאס

דאס פנים האב איך שוין אמאל געזעען. וואו?

אריין דינער

קארל טאמאס

דאס איז דער בריוו פארן מיניסטער.

דינער נעמט דעם בריוו און טראגט אים אוועק אין ארבעטציער

דינער

א מענטש, עקסעלענץ...

וויל העלם קילמאן

איך פארלאנג נישט...

קארל טאמאס קלאפט אין דער טיר, ווארט נישט אויף קיין ענטפער, גייט

אריין

קארל טאמאס

וויל העלם! וויל העלם!

וויל העלם קילמאן

ווער זענט איר?

קארל טאמאס

דערקענסט מיך שוין נישט. די יארן... אכט יאר...

וויל העלם קילמאן צום דינער

איר קאנט גיין.

דינער ארויס

קארל טאמאס

דו לעבסט נאך. דערקלער מיר... מיר זענען באגנעדיקט

געזארגן. דו איינער נישט...

וויל העלם קילמאן

א צופאל... א מולדיקער צופאל.

קארל טאמאס

אכט יאר... פארמויערטער ווי אין א קבר. איך האב גע-

זאגט די דאקטוירים, אז איך געדענק גארנישט. א, וויל-

העלם, אפט פלעג איך דך זעען אויף דער וואך...

אפט... אפט... געזען דך טויט... פלעג איך מיט די נעל-

גראָבן אין די אויגן מ'נ', ביז צלוט שפּריצן... די וועכטער
 האָבן געמיינט, אז איך האָב געקריגן אָנפאלן.
 וויל העלם קיל מאַן
 יאָ.. דעמאָלט... איך דערמאן מיך נישט גערן.
 קארל טאָמאַס
 תמיד האָט טויט הינטער אונז געלויפערט. געהעצט איינעם
 קעגן דעם אנדערן.
 וויל העלם קיל מאַן
 וואָסערע קינדער מיר זענען געווען.
 קארל טאָמאַס
 שעהן, ווי יענע אין תפיסה, באהעפטן מיט בלוט. דערום
 בין איך צו דיר געקומען, ווען איך האָב געהערט, אז
 דו לעבסט. קאָנסט אויף מיר רעכענען.
 פרוי קיל מאַן
 וויל העלם, מיר מוזן גיין
 קארל טאָמאַס
 פרוי קילמאן. גוט מאָרגן, פרוי קילמאן. איך האָב אייך
 גאָרנישט באמערקט. איר זענט די טאָכטער? אזוי גרויס
 זענט איר געוואָרן?
 לאָטע קיל מאַן
 יעדער ווערט סוף פֿל סוף גרויס. מיין פאָטער איז
 דערוויל געוואָרן מיניסטער.
 קארל טאָמאַס
 דערמאנט איר זיך, ווי איר זענט צו אייער מאן צום
 לעצטן מאָל געקומען אין דער טויטן-קאמער? ווי איך
 האָב אייך באדויערט. מען האָט אייך געמוזט ארויס-
 שלעפּן. און די טאָכטער איז געשטאנען לעבן דער טיר, מיט די
 הענט ארום דעם פנים און פסדר געזאָגט: ניין, ניין, ניין.
 פרוי קיל מאַן
 יאָ, איך דערמאן זיך, ס'איז געווען אַ שווערע צייט. אמת,
 וויל העלם? ס'גייט אייך גוט היינט? גאנץ שיין. קומט צו
 אונז אַמאָל.

קארל טאמאס

א דאנק, פרוי קילמאן.

פרוי קילמאן און לאטע אפ

קארל טאמאס

מוו דאס צוויי זיין? אז דיין טאכטער זאל פארשטעלן די

גרויסע דאמע?

וויילהעלם קילמאן

וואס?

קארל טאמאס

דיין מיניסטערצאמט איז דאך נאר א מאנעווער, נישט אמת?

זייער א געוואגטער מאנעווער. אהאל וואלט מען אט אונז טאקטיק

נישט דערלאזן. איז שוין דער אפארעאט כמעט אין אונזע-

רע הענט?

וויילהעלם קילמאן

דו רעדסט צוויי, ווי מיר וואלטן נאך געהאט רעוואלוציע.

קארל טאמאס

וואס?

וויילהעלם קילמאן

זינט דעמאלט זענען אריבער צען יאר. וואו מיר האבן

געזעצן דעם גראדליניקן וועג, איז געקומען די אומברחמנות-

דיקע ווירקלעכקייט און אים אויסגעבויגן. פונדעסטוועגן

גייט עס פארויס.

קארל טאמאס

איז נעמסטו, הייסט עס, דיין אמת ערנסט?

וויילהעלם קילמאן

געוויס.

קארל טאמאס

און דאס פאלק?

וויילהעלם קילמאן

איך דין אים.

קארל טאמאס

פֿעגסטו דען נישט אמאל אויפווייזן, אז ווער ס'זיצט אין

א וועלכער ס'איז רעגירונג אויפן מיניסטער-בענקל, און
האָט אַלס חברים די ערגסטע שונאים - דער וועט קא-
פיטולירן, דער מוז קאפיטולירן, אַלץ איינס, צי ער האָט
דערביי גוטע כוונות, צי נישט?

ווי ל העלם קילמאן

דאָס לעבן קומט נישט פאַר אין טעאָריעס. מען לערנט
זיך אויף זיינע דערפארונגען.

קארל טאָמאס

אז זיי האָבן דיך געשטעלט צו דער מויער!

ווי ל העלם קילמאן

נאָך אַלץ דער היציקער טרוימער. איך נעם דיר נישט
דיינע ווערטער פאַר אומגוט. מיר ווילן דעמאָקראַטיש
עגירן. וואָס איז דען אזוינס דעמאָקראַטיש? דער ווילן
פונט גאנצן פאַלק. אַלס מיניסטער פאַרטרעט איך נישט
קיין פאַרטיי, נאָר די גאנצע מלוכה. ווען מען האָט אַט
אַזא אחריות, ליבער פריינד, זעען אויס די זאכן אַביסל
אַנדערש. מאַכט גיט אחריות.

קארל טאָמאס

מאַכט! וואָס פאַר אַ נוצן האָט עס, וואָס דו רעדסט זיך
איין, אז דו פאַרמאָגסט מאַכט, ווען דאָס פאַלק דאָס
נישט קיין ברעקל מאַכט! זינט פינף טעג קוק איך זיך
אַרום. האָט זיך עפעס געענדערט? דו זיצסט אויבן אַן
רעגולירט דעם שווינדל. זעסטו דען נישט, אז פאַרעסט
די אידיע, אז דו רעגירסט קעגן דעם פאַלק?

ווי ל העלם קילמאן

ס'איז אַ מוטיקייט צו רעגירן קעגן דעם פאַלק. מער, ווי
צו גיין אויף די באַריקאדן.

טעלעפאן קלינגט

ווי ל העלם קילמאן

אנטשולדיק... קילמאן... איינשטימיקער באַשלוס אָפּ-
צוואַרפן די איבערשעהן... אַ דאנק, הער דירעקטאָר. האָט
דאָס פֿונבלאַט אָן אונטערשריפט? אזוי... לאָזט מע'ן:
ווער ס'פאַרלאָזט פינף אַזויגער די פאַבריק, דער ווערט אָפּ-

געזאגט אָן אַן התראה... גוט, וועט מען די פאבריק פאר-
מאכן אויף עטלעכע טעג. האַנדלט אונטער מיט פּריוואַטע
אונטערנעמער. די באשטעלונג פאר טערקיי מוז אויסגע-
פירט ווערן... אַדיע, הערר דירעקטאָר... הענגט אָן, ס'קלינגט
ווייטער שטעלט זיך אין פאַרבינדונג מיט דער פאַליצי...
אַקטן עוואַ בערג... צואייילן... אַ דאַנק הענגט אָן.

ק א ר ל ט א מ א ס

וואָסער מוט! ווי דאָ באַהע שסט די מעטאָדן.

ווי ל הע ל ם ק י ל מ א ן

ווער עס אַרבעט דאָ אויבן, דער מוז זאָרגן דערפאַר, אַז
אַט די קאָמפּליצירטע מאַשין זאָל נישט אַריינפאַלן אין
באַטע דורך אומגעלומפערטע הענט.

ק א ר ל ט א מ א ס

צי קעמפן דען נישט אַט די פרויען פאר דייע אַלטע
אידייען?

ווי ל הע ל ם ק י ל מ א ן

זאָל איך דערלאָזן דערצו, אַז די אַרבעטערנס פון אַ וועל.
כער ס'איז פאבריק, זאָלן צעשטערן דעם מעכאַניזם פון
דער מלוכה?

ק א ר ל ט א מ א ס

דיין אויטאָריטעט וואָלט געדיטן?

ווי ל הע ל ם ק י ל מ א ן

זאָל איך זיך קאָמפּראַמיטירן? זאָל איך זיך אַרויסווייזן
פאַר ווייניקער פּעיק, ווי די אַלטע מיניסטאָרן? אַפּט איז
עס גאַרנישט אזוי לייכט... לאַזט מען אָפּ איין מאָל, דאן...
פאַראַן שעהן... איר קאַנט זיך נישט פאַרשטעלן... אַך,
וואס ווייסט איר דען?..

ק א ר ל ט א מ א ס

וואָס מיר ווייסן? איר העלפט דער רעאַקציע זיך צו זעצן
אויפן זאָטל.

ווי ל הע ל ם ק י ל מ א ן

גרישקייט. אין דער דעמאָקראַטיע דאַרף איך צוגלייך

אכטינג געבן אויף די רעכט פון ארבעטסגעבער, ווי אויף
די רעכט פונם ארבעטסנעמער. מיר האָבן דאָך נאָך נישט
די צוקונפט-מלוכה.

ק א ר ל ט א מ א ס

אַפּזר יענע האָבן דאָך פרעסע, געלט, געווער. און די
אַרבעטער? הוילע פויסטן.

ווי ל הע ל מ ק י ל מ א נ

אך, איר זעט נאָר אייביק דעם באוואָפנטן קאמף, שלאָגן,
שטעכן, שיסן, אויף די באַריקאדן! אויף די באַריקאדן,
דו אַרבעטער-פּאָלק! מיר זענען קעגנער פון רויער גע-
וואלט. מיר האָבן פסדר געפרעדיקט, אז מיר ווילן זיגן
מיט מאַרשאַלישן, מיט גייסטיקן פלייזן. געוואָלט איז תמיד
רעאקציאָנער.

ק א ר ל ט א מ א ס

איז דאָס די מיינונג פון דער מאַסע? האָסט זיך געפרעגט
וועגן איר מיינונג?

ווי ל הע ל מ ק י ל מ א נ

האָס איז די מאַסע? קאָן זי געבן עפעס פּאָזיטיווע
אַרבעט? גאַרנישט! שיינע פּראָזן און הרגענען צום טויט.
זי האָט אונז אריינגעווארפן אין כּאָאָס. יעדער אוואַנטוריסט
האָט באַקומען אַן אַנפירערישן אַמט. מענטשן, וואָס זיי-
ער גאַנץ לעבן קענען זיי די אַרבעטער פון דיסקוסיעס
אין די קאָוע-הייזער. לאַמיר זיין אויפריכטיק: מיר האָבן
געאַטעוועט די רעוואָלוציע... מאַסע איז נישט פּעיק און
אַזוי וועט זי נאך בלייבן זייער לאַנג. זי פאַרמאָגט נישט
קיין שום פּאָכוויסן. ווי אַזוי קאָן אַן אַרבעטער אָן אויס-
שלאָנג זיין אונזער צייט איבערנעמען דעם אַמט, לאַמיר
זאָגן, פון א פארייניגער? אָדער א דירעקטאָר פון אן
עלעקטרישער פאַבריק? שפּעטער... אין יאַרצענדליקער...
אין יאַרהונדערטער... דורך דערצינג... דורך אַנטוויקלונג...
— וועט עס זיך ענדערן. מיר מוזן היינט רעגירן.

ק א ר ל ט א מ א ס

און מיט דיר בין איך געזעסן...

ו ו י ל ה ע ל מ ק י ל מ א נ

האלטסטו מיך טאקע פאר א „פארעטער“?

ק א ר ל ט א מ א ס

יא.

ו ו י ל ה ע ל מ ק י ל מ א נ

אך. ליבער פריינד, צו די ווערטער בין איך שוין צוגע-

וואוינט. פאר אייך איז יעדער בירגער א ריבער, א בלוט-

זייגער, א שטן, שדים ווייסן וואס נאך. וואלט איר אבער

פארשטאנען, וואס די בירגערלעכע וועלט האט געשאפן

און וועט נאך שאפן.

ק א ר ל ט א מ א ס

שטיי! פארדרייסט מיינע ווערטער. אז די בירגערלעכע

וועלט האט באשאפן מעכטיקע זאכן, האב איך נישט גע-

לייקנט. אז דאס בירגערטום איז ראַבנשוואַרץ און דאָס

פאָלק איז שנייזייס — דאס האב איך נישט געזאגט.

אבער וואס האבן זיי געמאכט פון דער וועלט? אונזער

אירייע איז די גרעסערע. וועלן מיר זי אדורכפירן, וועלן

מיר שאפן מער.

ו ו י ל ה ע ל מ ק י ל מ א נ

ס'ווענדט זיך אין דער טאקטיק, מיין ליבער. מיט דיין

טאקטיק וואָלט גלייך רעגירט די פינסטערסטע רעאקציע.

ק א ר ל ט א מ א ס

איך זע נישט קיין אנטערשיה.

ו ו י ל ה ע ל מ ק י ל מ א נ

איר האט, משמעות, פארגעסן אָן די שמיץ אויף אייערע

לייבער? אזוי ווי קינדער זענט איר. פארלאנגען דעם

גאנצן בוים, ווען מען קאן קוים האָבן אן עפל.

ק א ר ל ט א מ א ס

אויף וועמען שטיצסטו זיך? אויף דער אלטער ביוראָ-

קראטיע! און ווען איך וואלט דיר אַפילו געגלייבט,

אז האסט אויפריכטיקע וואונטשן - איז וואס ביסטו
אינדעראמתן? אן אַנווילנדיקע לאַלקע, אַ שפּיל - באַ-
לעב!

וויִל העלם קיל מאַן
וואָס ווילסטו אייגנטלעך? גיב אַ קוק דאָ אויף דער מאַ-
שין. ווי זי קלאַפט. ווי לויפט דאָס גלייך אויפן שנירל.
ווי יעדער פאַרשטייט זיין פאַך.

קאַרל טאַמאַס
און מיט דעם ביסטו שטאַלץ?
וויִל העלם קיל מאַן
יא, איך בין שטאַלץ מיט מיינע באַאָמטע.
קאַרל טאַמאַס

מיר רעדן אויף פאַרשידענע שפּראַכן... דו האָסט פריער
אַנגערופן אַ נאָמען אין טעלעפּאָן.
וויִל העלם קיל מאַן
איך האָב גערעדט וועגן אמטלעכע ענינים.
קאַרל טאַמאַס

עוואַ בערג.
וויִל העלם קיל מאַן
אָך, זי... זי אַרבעט אין פינאנס-אַמט. באַשווערט מיר די
אַרבעט. וואָס פון אַט דעם מיידל איז געוואָרן.
קאַרל טאַמאַס

זי מוז היינט אלט זיין פינפֿאונצוואַנציק יאָר.
וויִל העלם קיל מאַן

איך וואלט וי וועלן שווינען. אָבער זי שרײַפט זיך אליין
אריין אין אומגליק... איך מוז זיך מיט דיר געזעגענען.
נאָ, האָסטו וויל געבן קארל טאמאסן געלט: יענער טארט עס
צוירק קיין פאָסטן קאָן איך דיר ליידער נישט געבן. גיי
אין פאריין, אפשר וועסטו דאָרט געפינען אַלטע באַקאַנטע.
איך האָב נישט. מען איז אַזוי פאַרנומען, מען פאַרלירט
דעם קאַנטאַקט. וואָל דיר גוט גיין. טו נישט קיין נאַריש
קייטן. אין צייל זענען מיר דאָך מסכים. אָבער די מיטלען:

שטופט איידל קארל טאמאסן ארויס אין פאדערצימער

ווי להעלם קילמאן

שטייט עטלעכע סעקינדן. זשעסטן

אין פאדערצימער

קארל טאמאס שטייט שטום פארשטארט

פיקעל צום דינער

קאן איך יעצט אריינגיין, הערר סעקרעטאר?

דינער

זענט איר געמאָלדן?

פיקעל

דריטהעלפן טאָג בין איך געפאָרן מיט דער באַן, הערר

סעקרעטאר. אמתדיקע ניסים. קענט איר האַלצהאַווען?

דינער

צי ווייס דער הערר מיניסטער?

פיקעל

עס איז דאָך וועגן דער באַן אין האַלצהאַווען.

דינער

איך וועל פרעגן.

דינער — אפּ אין אַרבעטצִימער

פיקעל

איז דער הערר מיניסטער אַ זייער שטרענגער מענטש?

קארל טאמאס ענטפערט נישט

פיקעל

ווען דער ליבער גאָט מאכט איינעם פאר אַ מיניסטער,

שטעל איך מיר פאָר, אַז...

מחמת קארל טאמאס ענטפערט נישט, האקט ער אפּ, גייט אהין און

ציריק

אין אַרבעטצִימער

ווי להעלם קילמאן

מא, פון מיינעטוועגן — פירט אים אַריין.

דינער עפנט טיר אין פאדערצימער

דינער

הער פיקעל.

אריין פיקעל

פיקעל

האָב דעם כבוד, הערר מיניסטער. איך ווייס, אז איר זענט זייער פארנומען. פונדעסטוועגן וויל איך איך נישט צונעמען זייער צייט. פיקעל הייס איך. געבוירן אין האַלצהאָוזען, באַצירק וואלדווינקעל. עס האַנדלט זיך וועגן דער באַן, וואָס איר האָט געזאָלט לייגן אין האַלצהאָוזען, הערר מיניסטער. איר ווייסט דאָך, אין אַקטאָבער... פאַראַן ביי אונז אפילו אַ שפּריכוואָרט: האַננעס וויל אַ פעטע גאַנז דעם אונטן אויסשמירן. צוזאַ פעטע גאַנז איז געווען האַלצהאָוזען. די דאָמפער פלעגן פאַרבייפאַרן, דריי מאָל אין וואָך, דער פאַסט-וואָגן פלעגט אהינקומען יעדן טאָג, וואָס דער ליבער גאָט האָט באַ-שאפן. איך וואָלט וועלן... הגם איך וויל מיר נישט נעמען די דרייסקייט. דער הערר מיניסטער וועט דאָס בעסער וויסן... פונדעסטוועגן - זיינס איז זיכער, דאָס דער הערר מיניסטער האָט נישט געוואוסט, אז ווען די באַן זאָל פאַרן איבער מיין חלק ערד. דאָן... איך האַלט איך נישט אויף, הערר מיניסטער?

וויל העלם קילמאן

אלזא, ליבער פריינד, וואָס זאָל די באַן?

פיקעל

איך האָב טאָקע גלייך געזאָגט מיין שכן, אז ווען איך וועל שטיין אַנטקעגן דעם מיניסטער, אזוי וועט ער... אמת, ער האָט עפעס געזאָגט וועגן וויסע הענטשקעס און נאָך אַנדערע נאָרשיקייטן... אָבער איך האָב תמיד געקלערט, אז אַ מיניסטער מוז אַלץ קענען! כמעט אזוי פיל, וויפיל דער ליבער גאָט. צי דער שניט וועט געלינגען, צי ס'וועט זיין מלחמה, צי זאָל די באַן פאַרן איבער דעם חלק ערד,

אָדער איבער יענעם... יא, אזוי, הערר מי יסטער... אַך, איך
 בין געקומען נישט נאָך מכוּח דער באַן... אמת, די באַן
 איז אַ גאַנץ וויכטיקע זאַך... פונדעסטוועגן איז דאָס אַ-
 דערע אויך וויכטיק. איז זיך איך אזוי אין האַלצהאָוזען...
 די צייטונגען, מען ווערט פון זיי נישט קליגער... איז האָב
 איך זיך געזאָגט, אַז ווען דו וועסט שטיין פנים אל פנים
 מיטן מיניסטער... אויב ס'איז נישט קיין חוצפה, איז ווי אזוי
 שטעלט איר זיך פאַר, ווי אזוי וו ט דאָס אַלץ ווייטער
 גיין?... ווען, צומביישפיל, די באַן וואָלט געפאָרן דורך
 האַלצהאָוזען, און מען זאָל קאָנען גלייך אַראָפּפאָרן קיין
 אינדיע?... און אז אין כינע שטייען די געלע אין גרויסן...
 אז ס'זענען פאַראַן מאַשינען, וואָס מען קאָן מיט זיי שיסן
 קיין אַמעריקע... און די נעגער אין אַפריקע האָבן גע-
 מאַכט יד-אחת און ווילן אַרויסוואַרפן די מיסיאָנערן... און
 דאָס געלט וויל די רעגירונג אָפּשאַפן, שמועסט מען...
 און דאָ אויבן זיצט דער הערר מיניסטער, און מיט אַט
 דעם אַלעמען דאַרף ער זיך אַן עצה געבן... פונדעסטוועגן
 ווילסטו אים אליין אמאל פרעגן: הערר מיניסטער, וואָס
 וועט ווערן פון דער וועלט?

ווייל העלם קיילמן

וואָס ס'וועט ווערן פון דער וועלט?

פיקעל

וואָס ווילט איר פון איר מאַכן, הערר מיניסטער, מין
 איך?

ווייל העלם קיילמן

נא, לאַמיר קודם אויסטרינקען אַ גלעזל קאניאַק, איר
 רייכערט?

פיקעל

צו ליבעסווערטיק, דערער מיניסטער. הגם איך האָב זיך
 גלייך געזאָגט: מיט דעם מיניסטער מוזטו נאָך שטיין
 פנים-אל-פנים...

וויל העלם קיל מאן
די וועלט... די וועלט... המ... ס'איז גאר נישט אזוי פשוט
צו ענטפערן דערויף. טרינקט.

פיקעל

דאס פלעג איך מיין שכן אויך תמיד זאגן. וואָס אַן
אמת – מיין שכן, כ'מיין דעם, וואָס האט געהאט אין
ארענדע די שטאַטישע לאַנקע, וואָס זי איז ווערט צוויי-
הונדערט מאַרק, נאָר מחמת ער איז דעם בירגערמייסטערס
א מקורב, און ווען איינער איז א מקורב...

מען קלאפט

דינער

איך דערלויב עקסעלענץ צו דערמאנען, עקסעלענץ מוז
צוויי א זייגער...

וויל העלם קיל מאן

יא, איך ווייס... אַלזא, ליבער הערר פיקעל, פאַרט רויק
צוריק קיין האַלצהאַווען. לאַזט מיר גריסן האַלצהאַווען...
טרינקט-זשע אויס אייער קאַניאַק.

פיקעל

יא, הערר מיניסטער. און די באַן... אגב, אויב זי זאָל
שוין פאַרן איבער מיין חלק ערד, טאָ זאָל כאַטש...

וויל העלם קיל מאן

שטיפט פיקעלן איידל ארויס אין פאדערצימער אויף, אז יענער באווייזט שוין
נישט צו טרינקען זיין קאניאק

ס'וועט קיינעם נישט געשעען קיין עוולד.

אין פאדערצימער

פיקעל ארויסגייענדיק

איך וועל זיי שוין ווייזן אין האַלצהאַווען.

דינער צו קארל טאמאסן, וואס שטייט כסדר פארטראכט
איר מוזט גיין, מען שליסט.

פארהאנג

פילמיש צווישן שפיל

פרויען ביי דער ארבעט

פרויען אלס מאשינשרייבערנס

פרויען אלס שאפערן

פרויען אלס לאקאמאטיוו-פירערנס

פרויען אלס פאליציאנטנס

צווייטער אקט

צווייטע סצענע

צימער ביי עיוא בערג

עיוא בערג ספרינגט ארויס פון בעט, הייבט זיך גיך אן אנצושטין

קארל טאמאס אין בעט

וואוהין חילסטו גיין?

עווא בערג

ארבעטן. מיין ליב יינגל.

קארל טאמאס

ווי שפעט איז אצינד?

עווא בערג

האָלב זיבן.

קארל טאמאס

בלייב נאך ליגן ביז אכט. אייער ביורא-ארבעט הייבט

זיך דאך אן גיין א זיגער.

עווא בערג

איך מוז פריער זיין אין פאריין. אין א וואך ארום זע-

נען וואָלן. נלוגבלעטער פאר פרויען האָבן זיי אָפגעדרוקט—

העסלעכע. גלכטן אין אַוונט, ווען דו ביזט שוין געשלאָפן.

האָב איך אָנגעשריבן א פרישן טעקסט.

קארל טאמאס

דאָס זעבן אָן ארבעט מאכט מיך סוף טאָג צו טאָג

מוידער.

ע ו ו א ב ע ר ג

יא, ס'איז שוין צייט, זאָלסט זעען געפינען עפעס אַרבעט.
ק א ר ל ט אַ מ א ס

טיילמאָל טראכט איך... בוביקאָפּ הייסט דיין פרייז?

ע ו ו א ב ע ר ג

עס געפעלט דיר? אַ סקאנדאל, אין זעקסטן ראיאָן פעלן
פאַרטרויונגס-מענטשן. וואו האָב איך געלאָזט די פאַפירן?..

אַך, דאָ לייענט, קארעגירט, שרייבט

ק א ר ל ט אַ מ א ס

די פרייז קליידט דיר. ווייל דו האָסט אַן אנטשפּרעכנדיק
פנים. פרויען אָן אַ פנים מוזן אויף זיך אכטונג געבן.

פרייז מאכט נאקעט. און וויפל קאַנען דען פאַרטראָגן
נאקעטקייט?

ע ו ו א ב ע ר ג

אזוי מיינסטו?

ק א ר ל ט אַ מ א ס

די פנימער זאָלן די גאסן, אויף די אונטערערדישע באַ-
נען — שרעקלעך. פריער האָב איך גאָרנישט געזעען, ווי
ווייניק מענטשן ס'פאַרמאָגן פנימער. ס'רוב שטיקער פלייש
אויסגעפרעסן וון שרעק און פון פוסטער גאווע.

ע ו ו א ב ע ר ג

דער סוף איז גאַנץ ס'יין... בענקט מען דאָרט נאָך
פרויען?

ק א ר ל ט אַ מ א ס

די ערשטע זיבן יאָר בין איך געווען באַגראָבן... דאָס
לעצטע יאָר האָב איך גרויזאם געליטן.

ע ו ו א ב ע ר ג

וואָס טוט מען אין אזעלכע פאלן?

ק א ר ל ט אַ מ א ס

א טייל האלטן עס ווי יינגלעך, אנדערע מאכן זיך ליי-
לעך, ברויט, פארביק טוך פאַר אַ כלה.

ע ו א ב ע ר ג

דאָס לעצטע יאָר אויף דער וואָר האָט פאר דיר געמוזט
זיין זייער שווער.

ק א ר ל ט א מ א ס

אַפט האָב איך דאָס קישן געפרעסט צו זיך, ווי א פרוי,
גיריק זיך געוואָלט אַנוואַרעמען.

ע ו א ב ע ר ג

אין יעדערן ביינ די אייזהינט... דו מוסט געפינען אר-
בעט, קאַרל...

ק א ר ל ט א מ א ס

צו וואָס... עווא, קום מיט מיר. מיר וועלן פאַרן קיין
גריכנלאנד. קיין קאנאדע. קיין אפריקע. עס לעבן דאָך
נאָך מסתמא מענטשן, קינדערישע. אין זייערע אויגן
שפיגלט זיך אַפּ דער הימל און די זון און די שטערן.
וואָס ווייסן נישט פון קיין פאָליטיק, וואָס לעבן. מוון
נישט כסדר קעמפן.

ע ו א ב ע ר ג

דיך עקלט פאַר פאָליטיק? מיינסטו, אַז קאַנסט איבער
שפּרייטן איר קרייז? מיינסטו, אַז קאַנסט לעבן דרומדיקע
זון, לעבן פאַלמען, עלפאַנטן, פאַרביקע טעפּיכער - פאַר
געסן אָן דעם מענטשלעכן לעבן? דער גן-עדן, וועגן
וועלכן דו חלומסט, עקזיסטירט נישט.

ק א ר ל ט א מ א ס

פון זינט איך בין געווען ביי ווילהעלם קילמאן, קאָן איך
נישט מער. צוליב וואָס? צוליב דעם, אַז אונזערע.
זאָלן ווי פאָררייטע שפיגלען, קוקן אויף דער וועלט? אַ דאנק
איך וויל, אַז דו זאָלסט מיר זיין מיין מאָרגן אין דער
חלום פון דער צוקונפט. דין, דין איך וויל - מער
גאַרנישט.

ע ו א ב ע ר ג

הייסט עס - אַנטלויפן?

קארל טאמאס
 רוף עס אנטלויפן. נישט אין ווערטער גייט עס.
 עווא בערג
 נארסט זיך אליין אָפּ. שוין מאַרגן וואָלט דיך אַרומגע-
 כאַפט אומגעדולד, בענקשאַפט נאָך דעם... גורל.
 קארל טאמאס
 גורל?
 עווא בערג
 ווייל מיר קאָנען נישט אַטעמען אָן אַט דער לופט פון
 פאבריקן און הינטערהייף. ווייל מיר וואָלטן געפּגרט, ווי
 געפּאנגענע חיות.
 קארל טאמאס
 יא, ביזט גערעכט. קארל טאמאס הייבט זיך אן אנצויטון
 עווא בערג
 מוזט זיך ארומקוקן וועגן אַן אַנדער דירה, קארל.
 קארל טאמאס
 איך קאָן שוין ביי דיר נישט וואוינען, עווא?
 עווא בערג
 אויפריכטיק גערעדט - ניין.
 קארל טאמאס
 די באלעבאַסטע האָט טענות?
 עווא בערג
 איך וואָלט איר אָפּגעוואוינט.
 קארל טאמאס
 טאָ פאַרוואָס נישט?
 עווא בערג
 איך מוז זיין אליין. פאַרשטיי מיך.
 קארל טאמאס
 געהערסט דען נישט מיר?
 עווא בערג
 געהערן? דאָס דאָזיקע וואָרט איז אָפּגעשטאַרבן. קיינער
 געהערט נישט צום אַנדערן.

קארל טאמאס

זאגטשולדיק, איך האב מיך שלעכט אויסגעדריקט. בין
איך נישט דין געליבטער?

עוואבערג

דערפאר, וואס איך בין מיט דיר געשלאפן!

קארל טאמאס

בינדט דאס נישט?

עוואבערג

איין בליק, וואס איך טויש מיט א פרעמדן מענטשן אויף
א פארזאמלענער גאס, קאן מיך צו אים טיפער צובינדן,
ווי א וועלכע ס'איז ליבע-נאכט. דאס איז נישט מער,
ווי זייער א שיינע שפיל.

קארל טאמאס

טא וואס נעמסטו ערנסט?

עוואבערג

אט דאס דא נעם איך ערנסט. אויך שפיל נעם איך
ערנסט... איך בין א לעבעדיקער מענטש. צי דערפאר,
וואס איך קעמף, האב איך זיך אפגעזאגט פון דער וועלט?
ס'איז אן אבסורד די מיינונג, אז א רעוואלוציאנער מוז
זיך אפזאגן פון די טויזנט פריידן פון לעבן. אלע זאלן
גלייך אנטהאלטענען — דערפאר קעמפן מיר דאך.

קארל טאמאס

וואס איז ביי דיר... הייליק?

עוואבערג

צו וואס מיסטישע ווערטער פאר מענטשלעכע זאכן?..
קוקסט מיך אן?.. איך זע, ווען איך רעד מיט דיר, אז
די לעצטע אכט יאר, וואס דו ביסט געווען „באגראבן“,
האבן אונז שטארקער פארענדערט, ווי א יארהונדערט.

קארל טאמאס

יא, איך גלייב אשטמאל, אז אין קום פון א דור, וואס
איז שוין פארשוואונדן.

עווא בערג
וואס די וועלט האט שוין איבערגעלעבט זינט יענעם
עפיואד!

קארל טאמאס
ווי אזוי רעדסטו וועגן דער רעוואלוציע!
עווא בערג
אט די רעוואלוציע איז געווען אן עפיואד. זי איז שוין
אריבער.

קארל טאמאס
וואס איז געבליבן?
עווא בערג
מיר. מיט אונזער ווילן צו גערעכטיקייט. מיט אונזער
כוח צו נייער ארבעט.

קארל טאמאס
און אז דו וואלט דערפילט אין זיך א קינר אין די
דאזיקע נעכט?
עווא בערג
וואלט איך עס נישט געבוירן.

קארל טאמאס
ווייל דו האסט מיך נישט ליב?
עווא בערג

ווי מאדנע דו רעדסט. ווייל עס וואלט געווען א צופאל.
ווייל איך וואלט עס נישט געדארפט צו האבן.

קארל טאמאס
אויב איך רעד אצינד נארישקייטן, פאלשע ווערטער, לייג
נישט דערויף קיין אכט, הער דאס אומגעזאגטע, וואס דו
אלליין ביסט אויך אין דעם זיכער. איך דארף דיר האבן.
איך האב דיר געפונען אין טעג, ווען מיר האבן זיך
צוגעהערט צום הארצקלאפן פונם לעבן, ווייל דאס הארץ-
קלאפן פונם טויט איז געגאנגען, לויטער און זיכער.
איך געסין מיך נישט אין אט דער צייט. העלף מיר,
העלף מיר! דער פלאס, וואס האט געגליט, איז פארלאשן.

עווא בערג

האָסט אַ טעות. ער גלייט אַנדערש. אָן פאַטאָס.

קאַרל טאָמאַס

איך טילעס נישט אין ערגעץ.

עווא בערג

וואָס זעסטו? האָסט מורא פארן דרויסנדיקן טאָג.

קאַרל טאָמאַס

רעד אַנדערש.

עווא בערג

לאָז מיך רעדן. אַ סוף לאָמער מאַכן. אָדער געפינסט אין זיך אַ כוח צום נייעם אָנהייב, אָדער דו גייסט צום גרונד. האַלטן דיך, אויס רחמנות, און פאלשע חלומות, וואָלט געווען אַ פאַרברעך.

קאַרל טאָמאַס

איז האָסטו רחמנות?

עווא בערג

וואָס שיינל'ך. איך ווייס נאָך אַיין נישט גענוי. נישט אַלץ געשעט מחמת איין סיבה.

קאַרל טאָמאַס

וועלכע איבערלעבעניש האָט דיך אַזוי פאַרהאַרט אין אַט די יאָרן?

עווא בערג

ווידער געברויכסטו ווערטער, וואָס האָבן שוין נישט קיי קיום. איך בין געווען אַ קינד - אמת. מיר קאָנען זיך שוין אָבער נישט דערלויבן צו זיין קינדער. מיר קאָנען באַוואוסטזיניקייט, וויסן, וואָס איז אונז צוגעוואָקסן, נישט וואַרפן מער אין ווינקל, ווי שפילעכלעך. איבערלעבעניש - אוודאי, איך האָב אַ סך איבערגעלעבט. מענער און גע- שעענישן. זינט אַכט יאָר אַ-בעט איך אַזוי, ווי פריער האָבן נאָר מאַנסלייט געאַרבעט. זינט אַכט יאָר בין איך דער באַלעבאָס איבער יעדער שעה פון מיין לעבן. דער- פאַר בין איך אַזא. ווי איך בין... מיינסטו, אַז עס איז מיר לייכט אָנגעקומען? אָפט, ווען איך פלעג זיצן

אין איינעם פון אַט די מעבלירטע צימערן, פלעג איך
 מיך ווארפן אויפן בעט... האָב געוואָיצט, האָב געהוילט,
 חי כ'וואָלט פאַרוואונדעט געווען, האָב געמיינט, אַז כ'קאָן
 נישט לעבן ווייטער... דעמאָלט איז געקומען די ארבעט.
 די פאַרטיי האָט מיך געדאַרפט האָבן. איך האב צוזאמען-
 געביסן די ציין און... זיי פארשטענדיק, קאַרל. איך מוז
 גיין צו דער אַרבעט.

פריץ און גרעטע קוקן אריין אין דער טיר. פארשווינדן ווידער

ע ו ו א ב ע ר ג

בלייב דיינט דאָ. דאַרפסט געלט ? זאָג נישט ניין פון
 נאַרישן כבוד-געפיל. איך העלף דיר אַלס חבר, און
 פאַרטיק. אַדיע.

עווא בערג אפ. קארל טאמאס בלייבט א וויילע אליין. פריץ און גרעטע, דער
 באלעבאסטעס קינדער, עפענען די טיר, קוקן גייגעריק ארום

פ ר י ק

מען קאָן אַריינגיין ?

גרעטע

מיר ווילן אייך זעען.

קאַרל טאַמאַס

יא, קומט אַריין.

פריץ און גרעטע אריין, ביידע קוקן אן קארלען

פ ר י ק

מיר מוזן באַלד אַוועקגיין.

גרעטע

מיר האָבן בילעטן אין קינאַ.

פ ר י ק

און היינט אַוונט גייען מיר אויפן באַקסן-קאַמף. ווילט איר

זיך אַביסל אויסבאַקסן ?

קאַרל טאַמאַס

ניין, איך קאָן נישט באַקסן.

פ ר י ק

אַווי.

גרעטע

אבער טאנצן קאנט איר אמת? קענט איר נישט טשארל.
סטאן אדער בלעק-באטאם?

קארל טאמאס

ניין, אויך נישט.

גרעטע

א שאד... איר זענט טאקע געווען אכט יאָר אין
משוגעים-הויז?

פריץ

זי וויל נישט גלייבן.

קארל טאמאס

ס'איז אמת.

גרעטע

און פריער זענט איר געווען פארמשפּעט צום טויט?

פריץ

מאמע האָט עס אונז פאַרציילט. זי האָט עס געלייענט

אין צייטונג.

קארל טאמאס

אייער מוטער פאַרדינגט צימערן?

גרעטע

יא.

קארל טאמאס

אייער מוטער איז אַרעס?

פריץ

רייך זענען היינט נאָר די שפּעקולאַנטן, זאָגט מאַמעשי

אַלעמאַל.

קארל טאמאס

ווייט איר אויך, פאַרוואָס איך בין פאַרמשפּעט געוואָרן

צום טויט?

גרעטע

ווייל איר זענט געווען אויך דער מלחמה.

פ ר י ן

גאנז ! ווייל ער איז געווען אויף דער רעוואָלוציע.

ק א ר ל ט אַ מ א ס

וואָס ווייסט איר וועגן דער מלחמה ? מאַמעשי האָט איין

פאַרציילט וועגן איר ?

ג ר ע ט ע

ניין, מאַמעשי נישט.

פ ר י ן

אין דער שול מוזן מיר דאָך לערנען וועגן אלע שלאַכטן.

ג ר ע ט ע

אין וועלכע טעג זיי זענען פאַרגעקומען.

פ ר י ן

א ליגן, אַז די מלחמה האָט געמוזט קומען, גלייך ס'וואָלט

אונז געפּעלט נאָך צו לערנען פון געשיכטע. פון 1618—

1648 האט געדויערט די דרייסיק-יעריקע מלחמה.

ג ר ע ט ע

דרייסיק יאָר !

פ ר י ן

פון יענער מלחמה מוזן מיר וויסן אַ העלפט שלאַכטן, ווי

פון אַט דער וועלט-מלחמה.

ג ר ע ט ע

און דערצו האָט זי געדויערט נאָר פיר יאָר.

פ ר י ן

די שלאַכט ביי לױטיך, די שלאַכט ביי מאַרנע, די

שלאַכט ביי ווערדון, די שלאַכט ביי טאַנענבערג...

ג ר ע ט ע

און די שלאַכט ביי איפּערן.

ק א ר ל ט אַ מ א ס

מער ווייסט איר נישט וועגן דער מלחמה ?

פ ר י ן

פאַר אונז איז דאָס גענוג.

גרעטע

זיידטא! דאָס לעצטע מאָל האב איך געקריגן אַ שלעכטן
באַלעם, ווייל איך האב פאַרטוישט 1916 מיט 1917.
קאַרל טאַמאַס

און... וואָס ווייסט איר וועגן דער רעוואָלוציע?

פריץ

וועגן איר דאַרפן מיר נישט לערנען אזוי פיל צאָלן
זי איז אַ סך איינפאַכער.

קאַרל טאַמאַס

וואָס פאַר אַ פאַטייט האָט לייַדן און באַוואוסטזיין פון
מיליאָנען, ווען שוין דער נאַנטסטער דור איז טויב
דערצו? די גאַנצע דערפאַרונג גייט לאַבוד.

פריץ

וואָס זאָגט איר?

קאַרל טאַמאַס

ווי אַלט זענט איר?

גרעטע

דרייצן.

פריץ

פופצן.

קאַרל טאַמאַס

און ווי הייסט איר?

פריץ

פריץ

גרעטע

גרעטע

קאַרל טאַמאַס

וואָס איר האָט געלערנט וועגן דער מלחמה איז אומ-
זיניק. איר ווייסט גאַרנישט וועגן דער מלחמה.

פריץ

אַהאָ!

קארל טאמאס
ווי אזוי זאל איך אייך שילדערן?... מאמעס ווערן... ניין.
זאגט מיר, וואס שטייט דא, אויפן עק גאס?
פריץ

א גרויסע פאבריק.
קארל טאמאס
וואס ווערט דאָרט געמאַכט?
פריץ, גרעטע
עסעדיקע זאַכן... גאָז.
קארל טאמאס
יאָסער גאָז?

גרעט
ווייס איך נישט.
פריץ

איך ווייס: גיפטגאָז.
קארל טאמאס
צו וואס נוצט דער גיפטגאָז?
פריץ

ווען די שונאים וועלן אויף אונז אָנפאַלן.
גרעטע

יא, קעגן די שונאים, ווען זיי וועלן חרוב מאַכן אונזער
לאַנד.

קארל טאמאס
ווער זענען דען אייערע שונאים?
פריץ, גרעטע שווייגן
קארל טאמאס

גיב מיר דיין האַנט, פריץ... וואָס וואָלט געוואָרן מיט
אַט דער האַנט, ווען אַ קויל וואָלט זי אַדורכגעלעכערט?
פריץ

א שיינעם דאָנק. פוסט!

קארל טאמאס
וואָס וואָלט געוואָרן מיט דיין פנים. ווען אַ שנירל גיפט.

גאָז וועלסט עס אַרומגענומען ? האָסט געלערנט וועגן דעם
אין שול ?

גרעטע

כ'ווייס ! ווערט געפרעסן. בין ביין. און דאן
שטארבט מען.

קארל טאָמאַס

וויססטו שטארבן ?

גרעטע

איר פרעגט לעכערלעך. אוודאי נישט.

קארל טאָמאַס

נו, וועל איך אייך דערציילן אַ מעשה. נישט קיין
אויסטרעאכעניש. אַ מעשה, וואָס איז געשען. וואָס איך
בין אליין געווען דערביי. בשעת דער מלחמה בין איך
געלעגן ערגעץ-וואו אין פראַנקרייך אין אַקאָפּע. פלוצלונג,
ביינאָכט, הערן מיר אַ געשריי, אזוי ווי פון אַ מענטש,
וואָס האָט שרעקלעכע יסורים. דערנאָך איז געוואָרן
שטיל. מסתמא איז עמעצער געשאָסן געוואָרן צום טויט.
האָבן מיר געמיינט. נאָך אַ שעה האָבן מיר ווידער דער-
הערט אַ געשריי, און עס האָט שוין מער נישט אויפגע-
הערט. אַ גאַנצע נאַכט האָט געשריגן אַ מענטש. אַ גאַנצן
טאָג האָט געשריגן אַ מענטש. וואָסאַמאָל יאָמערלעכער.
וואָסאַמאָל הילפלאָזער. אז עס איז געוואָרן פינסטער,
זענען אַרויס צוויי זלנער פון די אַקאָפּעס און האָבן
געזאָלט אַריינעמען דעם מענטש. וואָס איז געלעגן אַ
פאַרוואַנדעטער צווישן די אַקאָפּעס. קוילן האָבן גע-
קנאָלט, און ביידע זעלנער זענען דערשאָסן געוואָרן. ווידער
האָבן צוויי גפרוווט. זיי זענען אויך נישט צוריקגעקו-
מען. דאן איז געגעבן געוואָרן אַ באַפעל, אז קיינער
טאָר נישט אַרויס פון אַקאָפּע. מיר האָבן געמוזט פאַלגן.
אַבער דער מענטש האָט ווייטער געשריגן. מיר האָבן
נישט געוואוסט, צי איז ער געווען אַ פראַנצויז, צי אַ
דייטש, צי אַן ענגלענדער. ער האָט געשריגן, ווי אַ זיג-

קינד, הויל, אָן ווערטער. פיר טעג און פיר נעכט האָט
 ער געשריגן. פאַר אונז זענען עס געווען פיר יאָר. מיר
 האָבן זיך געשטאַפט פאַפיר אין די אויערן אַריין. עס
 האָט נישט געהאַלפֿן. דערנאָך איז שטיל געוואָרן. אָך,
 קינדער, ווען איך זאָל קאָנען אייך איבערגעבן, פאַנטאַזיע
 אין אייך צו פלאַנצן, ווי קאָרן אין שוואַרצער ערד.
 קאָנט איר אייך דען פאַרשטעלן, וואָס דאָ איז געשען?

פ ר י ן

יאָ.

ג ר ע ט ע

דער אַרעמער מענטש.

ק א ר ל ט אַ מ אַ ס

יאָ, קינד, דער אַרעמער מענטש! נישט: דער שונא. דער
 מענטש. דער מענטש האָט געשריגן. אין פראַנץ-
 קרייך און אין דייטשלאַנד און אין רוסלאַנד און אין
 יאַפּאָן און אין אַמעריקע און אין ענגלאַנד. אין אַזערביי-
 שעהן, ווען דו — ווי זאָל איך עס אייך זאָגן — גראַבסט
 אין זיך טיף, פרעגט מען זיך: פאַרוואָס דאָס אַלץ? צו-
 ליב וואָס דאָס אַלץ? וועט איר אויך אַזוי פרעגן?

פ ר י ן, ג ר ע ט ע

יאָ.

ק א ר ל ט אַ מ אַ ס

אין אַלע לענדער שטעלן זיך די מענטשן די זעלבע
 פראַגע. אין אַלע לענדער געבן זיך די מענטשן דעם
 זעלביקן ענטפער. צוליב גאָלד, צוליב לאַנד, צוליב קוילן,
 צוליב בלוז טויטע זאַכן. צוליב אַט דעם שטארבן די
 מענטשן, הונגערן, ווערן משוגע. אַזוי הייסט דער ענטפער,
 און דאָ און דאָרט זענען די מוטיקסטע פון צווישן פאָלק
 אויפגעשטאַנען. האָבן גערופן די בלינדע צו זאָגן זייער שטאַרק
 ניין, האָבן געוואָלט, אַז אַט די מלחמה זאָל אויפהערן און
 אַלע מלחמות, האָבן געקעמפט פאַר אַ וועלט, אין וועל-

כער ס׳זאל אלע קינדער גוט זיין... ביי אינוו האָבן זיי
פאַרשפּילט, זענען באַזיגט געוואָרן.

—אנגע פּויע

פּ ר י ן

זענט איר געווען א סך?

ק א ר ל ט א מ א ס

גיין, דאָס פּאָלק האָט נישט פאַרשטאַנען, צוליב וואָס מיר
קעמפּן, נישט געזען, אז מיר האָבן זיך מקריב געווען
פאַר זיינעטוועגן.

פּ ר י ן

און אויף יענער זייט זענען געווען א סך?

ק א ר ל ט א מ א ס

זייער א סך. זיי האָבן געהאַט געווער און געלט און באַ
צאָלטע זעלנער.

פּויע

פּ ר י ן

און איר זענט געווען אזוי נאַריש, געגלייבט, אז איר
קאָנט זיגן?

ג ר ע ט ע

יא, איר זענט זייער נאַריש געווען.

ק א ר ל ט א מ א ס קוקט זיי אן

יואָס זאָגט איר?

פּ ר י ן

נאַראָנים זענט איר געווען.

ג ר ע ט ע

גרויסע נאַראָנים.

פּ ר י ן

מיר מוזן שוין גיין, קום, גרעטע.

ג ר ע ט ע

יא.

פּ ר י ן ג ר ע ט ע

א גוטן טאָג, צום ווידערזען.

פיוט

עווא בערג קומט צוריק

עווא בערג

אצינד קאן איך מיט דיר פארן.

קארל טאמאס

וואס איז געשען?

עווא בערג

שלעכטער ענטפער.

קארל טאמאס

זאג!

עווא בערג

מ'האט מיך נישט אריינגעלאזט צו דער ארבעט. דער וועכ-

טער האט מיר געגעבן א באפרייאונגס-בריוו. ארויסגעלאזט

פון דער ארבעט.

קארל טאמאס

קילמאן!

עווא בערג

ווייל איך האב נעכטן נאכמיטאג גערעדט צו די אפגעזאג-

טע ארבעטערנס.

קארל טאמאס

דער מנוול!

עווא בערג

וואונדערסט זיך? ווער ס'ארבעט מיט ליים, מוז עס קא-

נען קנעטן.

קארל טאמאס

אצינד האסטו זיך איבערצייגט, עווא? קום. דא ליגט א

קורסבוך פון די באנען. מיר פארן נאך היינט ביינאכט,

ווייטער! נאך ווייטער, ווייטער!

עווא בערג

מיינסט אונז ביידע? עס האט זיך גאר נישט געענדערט.

מיינסטו טאקע אויף אן אמת, אז איך וועל פארלאזן די חברים?

קארל טאמאס

זיי מוחל.

עוואבערג

וילסטו נישט ארבעטן מיט אינו? ... באדענק זיך.

עוואבערג אפ

קארל טאמאס קוקט זי אן

טונקל.

פילמיש צווישנבילד

פאָרשטאָט פון אַ גרויסער שטאָט

פאבריקן

פאבריק-קווימענס

סוף ארבעטס-טאג

ארבעטער גייען פון פאבריק

המון אין די גאסן

צווייטע סצענע

ארבעטער - רעסט אראן

דאס הינטערשטע אויפגעהויבענע צימער איז איינגעריכט אלס וואל-ביורא. ביים טיש דער וואל-פארזיצער, לעבן אים די בייזיצער. רעכטס 'דאס וואל-ביורל, דער אריינגאנג געווענדט צום פיבליקום, פון פארנט ביי טישן — שטאם-געסט. ווען מען שמועסט ביי איין טיש, איז ער העל-באליכטן, דאס איבעריקע צימער — טונקל.

אריין דריטער ארבעטער

דריטער ארבעטער

אָהאַ. ס'רוישט. דער שווינדל בלייט,

צווייטער ארבעטער

מענטש, שווייג שוין אַמאָל. מיט דיין בלוטאַרעמצן

אנאַרכיזם קאָן מען צווי אויך נישט גיין ווייטער.

דריטער ארבעטער

איר מיט אייערע וואָלן קומט אַ סך ווייטער.

ערשטער ארבעטער

אַלץ דוּאַט זיין רעכטפאַרטיקונג. אפילו די וואָלן. אַנישט

וואָלטן זיי נישט געווען. און אַז ביסט אַזא שוטה, וואָס

קאַנסט עס אפילו נישט פאַ-שטיין...

דריטער ארבעטער

נאָר די נאַרישסטע קעלבער ווייגן זיך אויס אייגענע

קצבים.

ערשטער ערבעטער

מיינסטו אונז?

צווייטער ערבעטער

אין די ציין אריין זיך פארוואַלט?

פון הינטן

וואָל. פאַרזיצער

רויך דאָרטן. מען קאָן דעם אייגענעם קול נישט

הערן... ווי הייסט איר?

אַלטער פרוי

באַרבאַרע שטאַלצער.

וואָל. פאַרזיצער

וואו וואוינט איר?

אַלטער פרוי

פון ערשטן אַקטאַבער וועל איך וואוינען אויף שול-גאַס

נומער זיבן.

וואָל. פאַרזיצער

וואו וואוינט איר איצט, וויל איך וויסן.

אַלטער פרוי

אויב דער ווירט מיינט, אז ער וועט מיך עקסמיטירן,

ווייל איך האָב אים פארקלאָגט אן וואוינונגס-אמט...

פאַרגארעטנגאַס, עלף, פערטער שטאַק.

וואָל. פאַרזיצער

שטימט.

אַלטער פרוי בלייבט שטין

וואָל. פאַרזיצער

איר קאַנט אָפגעבן אייער שטים.

אַלטער פרוי

איך בין נאָר געקומען, ווייל מען שמועסט, אז זיי בא-

שטראָפן יעדן איינצקן, וואָס שטימט נישט.

וואָל. פאַרזיצער

אַזאָ, ליבע פרוי, נעמט אַ בלייפּעדער, צייכנט אָן אַ צלם

אונטער דעם נאָמען פון אייער קאנדידאט און ווארפט עס
אריין אין דער אורנע דאָרטן.

אַל ט ע ב ר ו י

איך האָב נישט קיין שטימצעטל, הערר פאָליצי־קאָמיסאַר...
איך האָב נישט געוואוסט, אז איך מוז מיטברענגען
אַ שטימצעטל... נישט מעגלעך אַלץ צו וויסן, ביי דעם
שלל פאַראַגראַפן אייערע...

וואַל-פּאַרזיצער

איך בין נישט קיין פאָליצי־קאָמיסאַר. איך בין דער וואַל
פאַרויצער. דאָרט שטייען די צעטל-טיילער. נעמט איין
צעטל און קומט ווידער צוריק.

וואַל-ארבעט גייט ווייטער

אַל ט ע ב ר ו י גייט אויף פארנט

ערשטער אַגיטאַטאָר

דאָ, פרייַך, אונטער דעם נומער איינס מוזט איר מאַכן
אייער צלם. דאָ ווילט איר דעם אמתדיקן פרעזידענט.
קריגס-מיניסטער וועט זאָרגן פאַר וו און אָרדענונג און
פאַר די פרויען.

אַל ט ע ב ר ו י דרייט אומאנטשלאסן דאס צעטל אויף אלע זייטן

צווייטער אַגיטאַטאָר

נו, מוטערל, אייער צלם מוזט איר אונטערשרייבן אונטער
נומער צוויי. ווילט איר, אז קוילן זאָלן ביליקער ווערן
און ברויט?

אַל ט ע ב ר ו י

אַשעק, ווי די פרייזן זענען ווידער געשטיגן.

צווייטער אַגיטאַטאָר

אַלץ - די גרויס-גראַיער, מוטערל. זיי מאַכן די אפּותיקאַ.
דאָ שמעלט דעם צלם, ווילט איר שטימט פאַר פאָלקס-
שלום.

אַל ט ע ב ר ו י דרייט אומאנטשלאסן דאס צעטל אויף אלע זייטן

דריטער אגיסטאָר

אַלס קלאַסנבאוואוסטע פּראָלעטאַריערן שטימט פארן נומער
דריי. אָפּענע דיבורים, חברטע. רו און אָרדענונג –
אַ ליגן. רו און אָרדענונג פאַר די קאָפיטאַליסטן, נישט
פאר אייך. פאַלקס-שלום – אַ בבא-מעשה. לעקט זיי די
הענט, קושט זיי אין אַחור. אַנישט – מיטן שטיוול איבערן
קאָפּ. דער צלם אונטער דעם נומער דריי – אָדער איר
טוט זיך אַליין אָן אַ פעטלע אויפן האַלז.

אַלטע פרוי דרייט אומאנטשלאסן דאס צעטל אויף אלע זייטן

ערשטער אגיסטאָר

אונטער נומער איינס, פרייַדן! פארגעסט נישט!

צווייטער אגיסטאָר

אונטער נומער צוויי, מוטער!

דריטער אגיסטאָר

נאָר דער נומער דריי העלפט צעברעכן די קייטן, חברטע!

אַלטע פרוי גייט צו דעם וואל-טיש

וואָל-פאַרזיצער

האַט איר שוין אייער שטימצעטל?

אַלטע פרוי

יא, דריי שטיק.

וואָל-פאַרזיצער

נאָר איינעם אַרייַנוואַרפן, אַנישט איז אייער שטימע

אונגילטיק.

אַלטע פרוי גייט אין דעם וואל-ביידל

אַלטע פרוי

כ'דארף ווידער ארויסגיין?

קימט ארויס

אַלטע פרוי

אַ גוטע נאכט, הערר פאַליציִי-קאָמיסאַר! ביים ארויסגיין צו

די אגיסטארן

שוין גוט, שוין גוט, רעגט אייך נישט אויף, כ'האַב

געמאַכט אונטער יעדן אַ צלם.

ביים טיש לינקס

צווייטער אַרבעטער

די ווייבער געבן וואל-רעכט - נאָר די גלחים געניסן דערפון.

צווייטער אַרבעטער

פריער, ווען כ'האָב געהאַט אַרבעט, בין איך אַ גאַנצן

חודש נישט אַזויפיל אויסגעזעסן אין רעסטאָראַן, ווי

אַצינד אין איין טאָג.

ערשטער אַרבעטער

און דיין פלונית? גלעס דיך איבערן בעקל. ביסט ניש-

קשה צעקראַצט.

צווייטער אַרבעטער

פון אַט דער אונטערשטיצונג קאַנען מיר פיר טעג פרעסן

הערינג מיט מאַרמאָלאַד און דריי טעג לייגן די ציין

אין בייטל אַריין. ס'קומט אויס פינקטלעך - אַגאנצע וואָך,

ערשטער אַרבעטער

גיי איך נעכטן אַרויס פון דער טיר, שטייט דרויסן פאַר

דער שענק אַ גביריש ווייבל מיט ערשקלאַסיקע שפיצן

פאַרשטייכטו מ'ך. פול חזיר-פליש אויבן און אונטן, און

זאָגט זאָנפט: „אַ רחמנות נעבעך אויף די מענטשן“. אַזוי

האָב איך געענטפערט: פרוי קאַמערצאַנט, זאָג איך

ס'וועט נאָך אַמאָל מסתמא קומען אַזאַ צייט, ווען איר

וועט זיין צופרידן, וואָס איך האָב אויף אייך רחמנות"

האָב איך געזאָגט.

צווייטער אַרבעטער

אויפהענגען דאָרף מען זיי, נישט אַנדערש, ווי אויפ'זעגן

גען, אַלע איניינעם.

ערשטער אַרבעטער

מיר וועלן זיי ווייזן ביי די וואַלן.

קארל טאַמאַס אַריין

קאַרל טאַמאַס צום ווירט

ביי אייך פאַרקערט אַלבערט קראָל?

ווירט

ער איז נאָר וואָס געווען. וועט מסתמא גלייך צוריקקומען.

קארל טאמאס איך וועל ווארטן.

זעצט זיך רעכטס ביים טיש
פארן טיש פון וואל-פארזיצער
וויילער

דאס וועל איך נישט דערלויבן!
וואל-פארזיצער
הערר סעקרעטאר, א טעות...
וויילער

וואס קאסט מיך מיין שטימערעכט. איך וועל אריינטראגן
אן אנקלאג קעגן די וואלן! די וואלן מוזן דערקלערט
ווערן פאר אומגילטיק! איך וועל נישט שווייגן! איך
וועל גיין ביז צו די העכסטע אינסטאנצן!
וואל-פארזיצער

איך בין מודה, אז וואס מ'האט אייך נישט אריינגעטראגן
אין דער ליסטע, איז א גרויס אומרעכט...
וויילער

בין איך דערפון געהאלפן! מיין רעכט וויל איך! מיין
רעכט!
וואל-פארזיצער
לויטן געזעץ דארף איך נישט...
וויילער

מיר דאס רעכט צונעמען - דאס דארפט איר יא. איך וועל
דאס מאכן אן אָרדענונג! איך וועל די פאלשקייטן דעמאָס-
קירן!
וואל-פארזיצער

באדענקט זיך, הערר סעקרעטאר, געדענקט וועלכע אומרוען
אין פאלק...
וויילער

ס'מיר אלץ איינס. רעכט מוז בלייבן רעכט...
צווייטער בייזיצער
ביטע זייער, הערר סעקרעטאר...

דער פאָרזיצער

אַלס בירגער פון דער מלוכה וועט איר דאָן געווייב נישט
וועלן, און...

וויילער

איך וועל אין דער פרעסע, שוואַרץ אויף ווייס. דאָ שטעקט
עפעס. גראַד מיט מיר מוז עס געשעען, אַלעמאַל מיט
מיר געשעען, תמיד, תמיד, תמיד! אָבער אַצינד - אַ סוף!
לויפט אַרייס, שטייט זיך אין דער טיר צוזאמען מיט אלבערט קראל, וואס
קימט אַריין

אלבערט קראל שטייט פארוואשט, דערקענט קארל טאמאסן

אַלבערט קראַל

גוטער ברודער!

קאַרל טאַמאַס

סוף כל סוף דורך געפונען.

אַלבערט קראַל

אַרעמער יונג. שרעקטע צייטן געווען. פאַר אונז אויך.

אַרבעט געפונען?

קאַרל טאַמאַס

זעקס מאָל בין איך געווען אויף דער אַרבעט-בערוע.
איך האָב זיך דאָן געלערנט פאַר אַ זעצער, ווען זיי
האַבן מיך אַרויסגעוואָרפן פון אוניווערסיטעט. אַ טייל
סעקרעטאַרן זענען באַקאַנטע! ווי דירעקטאָרן אין די בענק.
קאַלטע פאַרשוניגען, נאָך ערגער ווי די אמתדיקע. קאַנען
אויך אַרבעטן אין אַנדערע געשעפטן.

אַלבערט קראַל

די אַלטעגלעכקייט.

קאַרל טאַמאַס

דו זאָגסט עס, אַזוי ווי עס וואָלט מוזן אַזוי זיין.

אַלבערט קראַל

ניין. אָבער עס אַרט מיך שוין נישט. וואָרט איין וויילע
איך גיי אַרויף, איך געהער צו דער וואַל-קאָמיסיע. מען מוז די
טנוואַלדס קוקן אויף די הענט.

אויבן ביים וואל-טיש

צווייטער בייזער

א באטייליקונג דאָס אביסל! א באטייליקונג! אין א שעה
ארום ווערן ערשט געענדיקט די וואָלן - און שוין אכ-
ציק פראָצענט. אכציק פראָצענט!

אלבערט קראָל

דרייהונדערט אַרבעטער האָבן פראָטעסטירט, ווייל זיי זע-
נען נישט אַריינגעטראָגן אין דער ווילער-ליסטע.

חאל-פאָרזיצער

איך בין נישט שולדיק. די אַרבעטער פון דער כעמישער
פאַבריק האָבן געמוזט אויסגעשטראָכן ווערן. זיי וואוינען
נאָך דאָ נישט קיין פיר חדשים.

אלבערט קראָל

אַבער די סטודענטן האָבן וואל-רעכט! זינט ווען וואוי-
נען זיי דאָ? זינט דריי וואָכן!

וואל-פאָרזיצער

דאָס אינערן-מיניסטעריום האָט אַזוי פאַראַרדנט, נישט
אין.

אלבערט קראָל

מיר וועלן אַריינטראָגן אן אַנקלאָג קעגן די וואָלן.

צווייטער בייזער ביים טעלעפאן

איז דאָרט זעקסטער ראַיאָן? וויפֿל האָבן געשטימט?
פינפֿאונזעכציק פראָצענט? ביי אַינז אַכציק! הענגט אוועק
דאס טרייבל מיינע העררן, אונזער ראַיאָן גייט פאָרויס, און איר
ווילט אַריינטראָגן אן אַנקלאָג...

אלבערט קראָל גייט-צו צו קארל טאמאס

אלבערט קראָל

קילמאַן האט ביי די אַרבעטער פון כעמישער פאַבריק
צוגערויבט זייער וואָלרעכט!

קארל טאָמאַס

פון מיינעטוועגן. סאָר אונטערשיד. אַלבערט, חבר, וואָס

איז געוואָרן פון אונוער קאַמף! געשעפט - האָב איך
פריער געזאָגט. יעדער ויצט אויף זיין פאָסטנדל. פענ-
סטערל איינס... פענסטערל צען... טענסטערל צוועלף. קיין
פרישער הויך. די לופט הויכט אין דיר אריין אַרדענונג.
מיר האָט געפעלט עפעס אַ פאַפיר, האָב איך געמוזט
נאָכאַמאָל איבערגעבן די פאַפירן אין אַלע אינסטאַנצן,
פון אַנדעייב ביז אַראָפּ. עס שימלט מיט ביוראָ-
קראטיע.

אַלבערט קראָל

מיר ווייסן. מיר ווייסן נאָך מער. די, וואָס האָבן גאָנץ
פאַרראטן אין די טעג פון דער אַנטשיידונג, נעמען היינט
וידער הויכע טענער.

קאַרל טאָמאַס

און איר דערלאָזט עס דערצו?

אַלבערט קראָל

מיר קעמפן. מיר זענען צו ווייניק. דאָס רוב האָט פאַר-
געסן, ווילן זיך לעבן בשלום. מיר מוזן געווינען פרישע
חברים.

קאַרל טאָמאַס

הונדערטער טויזנטער זענען אַרבעטסלאָז.

אַלבערט קראָל

שלייכט זיך הונגער אין איין טיר אריין, שלייכט זיך שכל
דורך אַנדערער טיר אַרויס.

קאַרל טאָמאַס

רעדסט ווי אַן אַלטער מענטש.

אַלבערט קראָל

אזעלכע יאָרן זענען יאָרצענטליקער. מען לערנט זיך.

קאַרל טאָמאַס

דאָס האָט הערר מיניסטער קילמאַן אויך געזאָגט.

אַלבערט קראָל

קאָן זיין. ווייל ער דאַרף אַ סך באַהאַלטן. איך זאָג דיר
דעם אמת.

פערטער ארבעטער קימט אריין
אלבערט, פאליציי האָט פארהאלטן אונזער משא-אויטאָ-
מאָביל.

אלבערט קראָל
פארוואָס?
פערטער ארבעטער
צווייב די בילדער! מיר האָבן חוזק געמאַכט פון קריגס-
מיניסטער.

אלבערט קראָל
וויילט גלייך אַ דעלעגאַציע, זי זאָל זיך מיען אין מיניס-
טעריום.

פערטער ארבעטער
דאָס האָבן מיר שוין היינט אינדערפרי געטון וועגן די
פארטיילער פון די פלוגבלעטער, וואָס מ'האָט אַרעסטירט.
קילמאָן נעמט קיינעם נישט אָן.

אלבערט קראָל
דאָס האָט ער געשענקט אַ מתנה דעם קריגס-מיניסטער...
נו, גייט נאָכאַמאָל אין מיניסטעריום. טאָמער זאָגט ער זיך
אָפּ, איז טעלעפאָנירט גלייך.

פערטער ארבעטער אָפּ

אלבערט קראָל
האָסט געהערט, קאַרל?
קאַרל טאָמאַס
וואָס גייען מיך דאָרטן אָן אייערע וואָלן. דיין גלויבן
ווייז מיר, דעם אַלטן גלויבן, וואָס האָט אַמאָל ערד און
'הימל צוזאַמענגעברענגט.

אלבערט קראָל
דו מיינסט, אז איך האָב שוין נישט מער? זאָל איך דיר
דערציילן, וויפּל מאָל מיר האָבן געוואָלט אויפברעכן אָט
די פארשאָלטענע קייט? זאָל איך דיר אויסרעכענען די
נעמען פון די אַלטע חברים, וואָס זענען געהרגעט

געוואָרן. פאַרשטאַנדט געוואָרן אין תּפּיכּה, פאַרפּייניקט

געוואָרן?

קאַרל טאַמאַס

נאָר דער גלויבן רעכנט זיך.

אַלבערט קראָל

מיר חילן נישט קיין חסד פון הימל. מען מוז זיך לערנען

און זיך גלייכצייטיק נישט לאָזן באַזיגן.

קאַרל טאַמאַס

די גרויסע פירער האָבן נישט אַזוי גערעדט.

אַלבערט קראָל

מיינסטו טאקע אַזוי? איך שטעל זיך די זאך פאַר אַ-

דערש. זיי זענען טראַציק געגאנגען. אונטער די פיס -

גלאָז. און אַז זיי האָבן זיך אַרומגעקוקט, האָבן זיי גע-

זען דעם תּהוֹם פון שנאה פון יענער זייט און נאָריש-

קייט אין דער אייגענער זייט. און זיי האָבן אפשר נאָך

מער געזען.

קאַרל טאַמאַס

זיי וואָלטן גאַרנישט געטון, ווען זיי וואָלטן געוואָלט

אויסמעסטן די טיפעניש אונטער זיך.

אַלבערט קראָל

אויסגעמאַסטן נישט. אָבער געזען - שטענדיק.

קאַרל טאַמאַס

אדל, וואָס איר טוט, איז פאַלש. איר מאַכט-מיט דעם

וואַלשווינדל.

אַלבערט קראָל

און וואָס טוסטו? וואָס ווילסטו טון?

קאַרל טאַמאַס

עס מוז עפעס געשעען. איינער מוז ווייזן אַ ביישפּיל.

אַלבערט קראָל

איינער? אַלע. יעדן טאָג.

קאַרל טאַמאַס

איך מיין אין אַן אַנדער זינען. איינער מוז זיך מקריב

זיין. דאן וועלן די הינקעדיקע אנהייבן צו גיין. טעג
און נעכט האָב איך געביילט די פויסטן קעגן מיין
שערבן. אַצינד ווייס איך, וואָס איך האָב צו טון.

אַלבערט קראָל

איך הער.

קאַרל טאַמאַס

רוק דין צו. קיינער זאָל נישט הערי

רעדט שטיל מיט אלבערטן

אַלבערט קראָל

קין שום נוצן וועסטו נישט ברענגען.

קאַרל טאַמאַס

נאָר אַזוי וועל איך זיך הערפּן. דער עקל שטעקט מיר
שוין אין האַלז.

אלבערט קראל גייט צוריק צום טיש פון וואל-פארויצער

אַלבערט קראָל

די פּאַליציי האָט פאַרהאַלטן אונזער אויטאָ. דאָס איז סאָ-
באַטאַזש אויף די אַרבעטער-קאָנדישאַן.

אַ ווילער

אייער קאנדידאט איז דאָך אונטערגעקויפט פון אויסלאַנד!

אַלבערט קראָל

א ליגן! וואל-רכילות!

וואל-פאָרזיצער צו אלבערט קראל

איר דאַרפט נישט באַאיינפלוסן. צום ווילער דאָ

איז נישט קיין אינפאָרמאַציע ביוראָ. הער פליישער.

מייסטער.

אַלבערט קראָל

איך וויל קיינעם נישט באַאיינפלוסן. איך וויל נאָר זאָגן

דעם אמת.

צווייטער בייזיצער ביים טעלעפאן

ווי שפעט איז ביי אייך? אַכט פופציק?... יאָ, יאָ.

ביי אונז איז גרויסאַרטיק. ריזיקע באַטייליקונג. נאָר

וואָס געברענגט קראַנקע אויף טראָ בעטלעך הענגט נאָר דער

זיגער אין מינסטן ראיאן איילט זיך מיט אַכט מינוט-
אַכט מינוט! איך האָב עס אים נישט געזאָגט. אזוי אַרום
וועלן מיר געוואויר ווערן זייער רעזולטאַט מיט אַכט מי-
נוט פריער.

אלבערט קראל גייט צום טיש פון קארל טאמאס

אַלבערט קראָל

צו פאַרמאָכן מיר דאָס מויל, ווען איך וויל זאָגן דעם
אמת. איך וועל עס נישט דערלאָזן.

קאַרל טאָמאַס

גרוסע העלדישקייט! אין דער אמתן זענט איר פחדנים!
אַלע, אַלע, אַלע! הלוואי וואָלט איך געבליבן אין משו-
געים-הויז! יעצט עקלט מיך שוין אפילו פון מיין פלאַן.
פאַר וועמען? פאַר אַ סטאַדע פחדנותדיקע וועל-פאַלי.
טיקער?

אַלבערט קראָל

דו ווילסט, אז צוליב דיר זאָל די וועלט זיין אן איי-
ביק פייערוערק מיט ראַקעטן און מיט לייכטנדיקע קולן
און מיט שלאַכט-באַמבעס. דו ביסט דער פחדן, נישט איך

ביים טיש לינקס

ערשטער אַרבעטער

ביסט שוין געווען וויילן?

צווייטער אַרבעטער

גיין, איך גיי אַצינד. פאַרוואָס זאָל איך נישט שטימען
פאַר פאָלקס-שלום, אויב די באַלעבאַטים פון אַט דער לינא
שטימען אויך דערפאַר? מיט דעם קילמאנען מוז עפעס
זיין נישט מיט אַלעמען, זאָג איך דיר. די באַלעבאַסטע
פון דער לינא האָט שכל אין קאָפּ. זי איז בכלל אַ פיי-
גע יענטע. זונטיק, ווען לינא גייט אַוועק, קומט אַלעמאַל
די באַלעבאַסטע אין קיך אַריין. לינא, זאָגט זי, איך ווילנש
איין אַ פריילעכן זונטיק. און גיט איר די האַנט. יעדעס
מאָל.

ערשטער ארבעטער

טאָ גיב אַכטונג.

צווייטער ארבעטער גייט צום וואל-טיש

פיקעל קומט אריין

פיקעל

אַנטשולדיקט, דאָ קאָן מען שטימען?

די אגיסטארן רינגלען אים ארום

ערשטער אַ גיט אַטאָר

רו אין אַרדענונג אין גאַנצן לאַנד, מיט גאָט פאַר אונזער

פאָטערלאַנד! נומער איינס!

צווייטער אַ גיט אַטאָר

וואך אויף, אַ פאָלק פל זמן ס'נאָך גוט, נישט רעכטס,

נישט לינקס, נאָר אין דערמיט! נומער צוויי.

דריטער אַ גיט אַטאָר

דער פרעזידענט פון נומער דריי, מאַכט ארבעטער און

פוערן פריי! נאָר נומער דריי!

פיקעל

אַ דאַנק, אַ דאַנק.

פיקעל גייט צום טיש פונם וואל-פארזיצער

וואָל-פאַרזיצער

ווי הייסט איר?

פיקעל

פיקעל

וואָל-פאַרזיצער

וואו וואוינט איר?

פיקעל

איך וואוין, אמת, אין האַלצהאוזען, אָבער...

וואָל-פאַרזיצער

איר זענט נישט אריינגעטראַגן אין דער וויילער-רשימה...

שרייבט איך זיך מיט בע?

פיקעל

באָד, וועל איך אייך זאָגן... פיקעל... פיקעל... פע... פע...

נישט קיין צוויי פע... איך מוז אייך דערקלערן, אזוי...
וואָל-פּאַרזיצער
וואָס ווילט איר דאָ? האָלט נישט אויף די וואָלן. דער
ווייטערדיקער...

וואל-ארבעט גייט ווייטער

פּי ק ע ל גייענדיק, צו קארל טאמאס
כאַטש ס'איז מיר אפילו אלץ איינס, צי איך שטים
צי נישט, אָבער פּינדעסטוועגן וויל איך נישט
זיין אומדאנקבאר קעגן דעם הערר מיניסטער... איך וויל
אים געבן מיין שטים.
קארל טאמאס
לאָזט מיך צורוי.

פיקעל גייט צום דריטן ארבעטער

פּי ק ע ל
איך וואָלט שוין לאָנג אַהיימגעפאַרן. איך האָב דאָ געוואָלט
זיין נאָר איין טאָג, נאָר עס הערט דאָך נישט אויף צי
רעגענען.

דריטער אַרבעטער
אַ, ווען עס וואָלט דאָ אריינגערעגנט. די גאנצע בודע
וואָלט אַוועקגעשוואומען. אַלץ איז שווינדל! די הינטנס
דארף מען זיך אָפּווישן מיט אַט די צעטלען.

פּי ק ע ל
נישט דאָס האָב איך געמיינט. איך פאַר נישט אויף קיין
רעגנדיק וועטער. איך האָב זעקס וואָכן געווארט, ביז איך
בין געפאַרן צום מיניסטער, ווייל ס'איז כסדר געווען
שטענדיק וועטערן.

באנקיר קימט

אגיסטארן רינגלען אים ארום

נאנקיר
א דאנק.

נייט צום וואל-פארזיצער

וואָל-פּאַרזיצער

צו אייער דינסט, הערר גענעוואל-דירעקטאָר. הערר גענע-
ראל-דירעקטאָר, וואוינט איר נאָך כסדר אויפן אָפּערא-
פּלאַץ?

באַנקיר

יא. איך בין געקומען אביסל צו שפעט.

וואָל-פּאַרזיצער

ניין, נאָך גענוג פרי, דווערר גענעראל-דירעקטאָר. ביטע
זייער, דאָרט.

באנקיר גייט אין דעם וואל-ביידל

פּיקעל

כהאָב געהאַט אַ פעטער, וואָס אַ בליץ האָט אים דער-
שלאָגן אין באָן. אמת, די באָן ציט איין דעם בליץ,
נאָר פונדעסטוועגן זענען שולדיק די מענטשן מיט ייגור
ניימאָדישער בהלה.

וואָל-פּאַרזיצער צום באנקיר, וואס איז ארויס פון דעם וואל-ביידל
אייער דינער, הערר גענעראל-דירעקטאָר.

באנקיר גאט

דריטער אַרבעטער

אַט דער מאַכט אַ לעבן, נישט קיין אנדערער, און
די נאָרישע אַרבעטער שליינגען דעם שטויב.

פּיקעל

דער ראדיאָ און די עלעקטרישע כוואליעס, ברענגען
אַ כאָאָס אין דער אַטמאָספּערע. כאָאָס...

וואָל-פּאַרזיצער

די וואָלן זענען געענדיקט.

ערשטער אַרבעטער

איך בין אָבער זייער נייגעריק.

צווייטער אַרבעטער

וויילסטו זיך געוועטן, אַז דער קריגס-מיניסטער פאלט.

אדורך?

ד ר י ט ע ר א ר ב ע ט ע ר

צ'ר'ט געוויילט ווערן. אזוי קומט אייך!

צ ו י י ט ע ר א ר ב ע ט ע ר

פארמאך דאס מיסטקאסטן, אלטער אנארכיסט!

ר א ד י אַ

האלאָ, האלאָ! ערשטער וואל־רעזולטאט. צוועלפטער ראָ.

יאָן. זיבן הונדערט פערצן שטימען פאר קריגס-מיניסטער

עקסעלענץ פאָן וואנדסרינג, פיר הונדערט פערצן שטימען פאר

מיניסטער קילמאן, זיבנאונזעכציק שטימען פאר מולער באנדקע.

צ ו י י ט ע ר א ר ב ע ט ע ר

אַ!

ע ר ש ט ע ר א ר ב ע ט ע ר

פאלש.

ד ר י ט ע ר א ר ב ע ט ע ר

בראָוואָ!

ערשטער אין דריטער ארבעטער אפ

פ י ק ע ל

הערר וואל־פאָרזיצער, איר האָט נישט געטאָרט ענדיקן.

איך פאָדער... כאַטש איך בין... אפילו, פונדעסטוועגן זענען

מיר אין דער הויפט-שטאָט כסדר... איך קען, צומביישפיל,

דעם הערר מיניסטער קילמאן, איך בין מיט אים באַ-

פריינדט...

ו ו אַ ל - פ אָ ר ז י צ ע ר

קלאָגט מיך אָן.

פ י ק ע ל

אויב מיניסטער קילמאן וועט דערהאלטן איין שטים חיינ.

ציקער. געדענקט, אויב ס'וועט זיך האַנדלען אין מיין

שטים.

ר א ד י אַ

האלאָ! האלאָ! ידיעה פון אַסטאהאפען. זעקס טויזנט פאר

מולער באנדקע, פיר טויזנט פאר מיניסטער קילמאן, צוויי-

טויזנט פאר עקסעלענץ פאָן וואנסדרינג.

המון אויף דער גאס
הורא! הורא!
אלבערט קראָל
די האָפּן-ארבעטער! אונזערע וועטעראנען! בראַוואַ!
קארל טאָמאַס
וואָס בראַוואַ? ווי אזוי קאָנסטו זיך פרייען מיט וואַל-
שטימען? איז עס אַ רעוואָלוציאָנערע טאַט?
אלבערט קראָל
טאַט - ניין. אַ שפּרינג-ברעט צו טאַטן.
ראַדיאַ
האַלפּ! האַלפּ! אין דער הויפטשטאָט האָט לויט די
לעצטע מעלדונגען די מערהייט מיניסטער קילמאַן.
המון אויף דער גאס
זאָל לעבן קילמאַן! זאָל לעבן קילמאַן!
צווייטער אַרבעטער
האַב איך נישט געזאָגט? מיינע דריי גלאַז ביר! באַצאָל
ברודער!
ערשטער אַרבעטער
ווער האָט דען גערעדט וועגן דריי גלאַז ביר? איין
קופּל, איז געוואָרן אָפּגערעדט.
צווייטער אַרבעטער
אַצינד קרעקסטו זיך!
ערשטער אַרבעטער
הער אויף, אַנישט...
פּי ק ע ל
איך, פון מיין זייט, וועל נישט רוען... דער הערר מיניס-
טער וואָלט געהאַט, ווען מיין שטיס... ער וואָלט געהאַט
נאָך אַ שטיס... הגם ער איז סיי-ווי...
צווייטער בייזער
מיינע העררן, מיר האָבן געשלאָגן רעקאָרד. זיבנאונגניג-
ציק פּראָצענט וואַל-באַטייליקונג! זיבנאונגניג ציק פּראָצענט!

קארל טאמאס

וואָלט איך דאָ כאָטש עפעס פאַרשטאַנען! וואָלט איך כאָטש
פאַרשטאַנען! צי בין איך אין אַ משוגעים-הויז אַריינגעפאַלן?
ראַדיאָ

האַלאָ! האַלאָ! האַלב צען וועלן מיר מערן דעם
רעזולטאַט.

צווייטער אַרבעטער

איך שטעל אויף קילטאַנען. צען קופּל. ווער האַלט?

פּיקעל

איך וואָלט געהאַלטן. ווען איך וואָלט מיין שטים...

צווייטער בייזער

מיר מוזן עס געבן אין צייטונג. זיבנאוונגינציק פּראָצענט
וואַל-באַטייליקונג. דאָס איז נאָך נישט געווען. דאָס איז
נאָך נישט געווען!

פּיקעל

ווען איר וואָלט מיר געלאָזט ווילן, דאָן וואָלט דער
פּראָצענט...

טומל הינטער דער טיר. ארבעטער אריין

דריטער אַרבעטער

מוטער מעלער האָבן זיי דערהרגעט!

פערטער אַרבעטער

די באַנדע. אזא אַלטע פרוי!

אַלבערט קראָל

וואָס איז געשען?

פינפטער אַרבעטער

זי האָט געוואָלט אָנקלעבן אַ וואַל-פּלאַקאַט אויף דער
כעמישער פאַבריק.

פערטער אַרבעטער

מיט גומענעם שטעקן! אזא אַלטע פרוי.

דריטער אַרבעטער

׳׳ויפגעוואָרפן אויסן טראַטוואַר אין — אויס!

פֿינפטער אַרבעטער
 זינט ווען איז פארווערט אָנצוקלעבן פֿלוגבלעטער?
 דריטער אַרבעטער
 א פראגע! ווייל מיר האָבן פֿרייע וואָלן.
 פערטער אַרבעטער
 אין מיטן - אין קאָפּ אַריין. אזא אלטע פֿרוי.
 קארל טאָמאס
 הערסט?
 אַלבערט קראָל
 מאכט אָרט, חברים.

אלבערט קראל גייט צו דער טיר.
 אין דער רגע ברענגט מען אַריין די אנמעכטיקע פֿרוי מעלער
 אלבערט קראל בעט איר אױס אויף דער ערד
 אַלבערט קראָל
 אַ קישן... וואסער...!
 אַלבערט קראָל
 באַווסטלעך. אָבער זי לעבט...
 פערטער אַרבעטער
 אָן איין וואָרט. גלייך מיטן גומי-קנופּ. אזא אלטע פֿרוי.
 אַלבערט קראָל
 קאווע!

פֿינפטער אַרבעטער
 און די קאנסטיטוציע! זיי זעלן מוזן זיין פאראנטוואָרטלעך.
 דריטער אַרבעטער
 פאַר וועמען? פאַר פאָטערל ריכטער? מענטש, ביסט
 נאָיוו.
 אַלבערט קראָל
 איך, מוטער מעלער... רויק עטעמען... אַט אזוי... אַצינד
 זעצט זיך ווידער אַנידער. דאָס איז דער קארל טאָמאס.
 איר דערקענט אים?
 פֿרוי מעלער
 דער קארל...

אַלבערט קראָל
וואָס איז געשעען? איר קאָנט דערציילן?

פֿרוי מעלער
אַך, אין פֿלאַקאָט האָט געפֿעלט אַ פֿונקט, האָט אים מיר
איין מנוויל געשטעלט מיט אַ גומענעם קנאָפּ אויפֿן
רוקן. מיט פֿעטן דרוק... עוואָן האָבן זיי אַרעס-
טירט.

גערויט הינטער דער טיר

ערשטער און דריטער ארבעטער אריין מיט ראידן

ערשטער אַרבעטער

אַט האָבן מיר אים געברענגט, דאָס ברודערל!

דריטער אַרבעטער

איך קען אים. אויף אַלע אונזערע פֿאַרנאָמלונגען איז ער

דאָ. אַלעמאָל דער לינקסטער.

ערשטער אַרבעטער

פֿראַוואַקאָטאַר!

עטלעכע אַרבעטער וואָרפֿן זיך אויף ראנדן

אַ סוף מיט אים! אַ סוף!

אלבערט קראָל שפּרינגט אריין אינמיטן, נעמט אַן ראנדן פֿאַרן אַרעם מיט דער

רעכטער האנט

אַלבערט קראָל

רויך!

קאַרל טאַמאַס

צום טיילווייז רויך! אַלץ וואָלן מיר אַפֿשלינגען? דאָ האָט

איר אייער וואָל-נצחון!

קאַרל טאַמאַס וויל אַ זעץ טון ראנדן

אלבערט קראָל כאַפֿט אַן קאַרל טאַמאַסן מיט דער לינקער האנט

קאַרל טאַמאַס

דו... דו... לאָז אָפּ!

אַלבערט קראָל

נעם אים צו, מוטער מעלער.

פערטער אַרבעטער

אפשר זאָל מען פרעגן די פארטיי ?

אַלבערט קראָל

די פארטיי ! וואָס זענען מיר - וויקל-קינדער ?

ראנד

אַ דאנק, הערר קראָל.

אַלבערט קראָל

פונוואָנען קענט איר מיר ?

ראנד

איך בין דאָך דעמאָלט געווען אייער אויפזעער.

פריער

איי, צו אַלדי גוטע יאר. אַ שיינע באַגעגעניש. מיר דאָ

אויסטריןקען צוזאַמען אַ גרעזל קאווע.

ראנד

האַב איך אייך נישט פסור גוט באַהאַנדלט, הערר קראָל ?

איר מוזט עס מיר מודה זיין.

אַלבערט קראָל

צוויי גוט, אַז ווען מען האָט אייך באַפוילן „אומלײגן“.

האַט איר זיך איינער נאָכן אַנדערן געריסן... אַ קעלעכל -

האַניקויס, אַ פנימל - צום קושן. „ביטע זייער, מאַכט מיר

נישט שווער, איך טו דאָך נאָר מיין חוב. אינגיכן וועט

עס אַוויסעהערן.“

ארבעטער לאכן

ראנד

וואָס קאָן מען טון? איך בין אויך נאָר אַן אַרבעטער.

איך מוז אויך לעבן. האָב פינף קינדער. און שכירות -

אויסצוגיין. איך פיר נאָר אויס די באַפעלן, וואָס מען גיט

מיר.

ערשטער אַרבעטער

אַט איז דער רעוואָלוצער, וואָס מיר האָבן ביי אים צוגע-

נומען.

קארל טאמאס שפרינגט אויף, כאפט דעם רעוואלווער, צילט אים

אן אויף ראנדן

אלבערט קראל שלאגט אים איבער די האנט

לאז אפ! משוגעת!

פרוי מעלער לויפט נאך קארל טאמאס, שלעפט אים צו זיך

אלבערט קראל

מיט וואָס האָט איר אייך אויסגעשטאָפּט דעם בויך? שלאגט

קייט וואָלט אייך בעסער געפאַסט. ציט ארויס פלוגבלעטער פון

האנדס וועסט, לייענט, חברים, היט אייך פאַר די יידן!..

פרעמדע עלעמענטן. לאַזט נישט, וואָס די חכמי-ציון...

אַהא, אַן איבערצייגונג האָט איר אויך?

דאנד

אודא! די יידן...

אלבערט קראל

וויפל פאַרדינט איר ביי אַט דער איבערצייגונג? ... אַרויס!

מאַרש! איין מאָל האָב אייך געשיצט... אַ צווייט מאָל

וועל איך שוין נישט קאַנען — ווען אַך זאָל אפילו וועלן.

ראנד ארויס

אַרבעטער

לאָמיר זיך נאָר כאַפּן!

קארל טאמאס

ניין, מוטער מעלער, ניין, לאַזט מיך איך וויל מיט אים

רעדן... פאַרוואָס ביסטו זיך צווי איידל באַגאַנגען?

אלבערט קראל

ווייל איך וויל פאַרן מיט פולן דאַמף, ווען די צייט דער-

לויבט מיר. מען דאַרף האָבן כוח זיך איינצוהאַלטן.

קארל טאמאס

קילמאן האָט אויך צווי געזאָגט.

אלבערט קראל

נאָר.

קארל טאמאס

וואָס זאָל איך טון, כדי אייך צו פאַרשטיין?

ע ל ב ע ר ט ק ר א ל

ארבעט ערגעץ.

פ ר ו י מ ע ל ע ר

איך האָב אַן עצה, יונג. דער האָטעל, אין וועלכן איך אַרבעט,

זוכט אַ געהילף-קעלנער. איך וועל רעדן מיטן אויבער.

האַסט עפעס אַ מלינה? קאַנסט שלאָפן ביי מיר.

א ל ב ע ר ט ק ר א ל

טו אַזוי, קאַרל, מוסט אריין אין טאָגטעגלעכן לעבן.

פ ר ו י מ ע ל ע ר

געמעלסט מיר, אַלבערט. דערוויל טרינקסטו מיר אויס

מיין קאָווע... נאָך אַ גלעזל, הערר ווירט.

פ ע ר ט ע ר א ר ב ע ט ע ר

מיט גומענעם קנופ. אַזאַ אַלטע פרוי...

ראַדיאָ

האַל! האַל!

ראדיא בלייבט שטום... כאַרכלט

פ י ק ע ל

די אטמאָספערע...

ראַדיאָ

דער קריגס-מיניסטער עקסעלענץ וואַנדסרינג איז מיט גרוי.

סער מערהייט געוויילט געוואָרן פאַר פרעזידענט פון דער

רעפובליק.

בשעת

אויף דער גאס

געשריי, געזאנג

באווייזט זיך אויפן האַרזאנט

דאס בילד פון

פּרעזידענט

פ א ר ה א נ ג

דריטער אַקט

ערשטע סצענע

קליינער צימער
סטודענט לייענט
מען קלאפט

סטודענט

ווער איז דאָרט?

אריין גראף לאנדע

גראַף לאַנדע

נו, וואָס זאָגט איר צום נייעם פרעזידענט?

סטודענט

זיכער — ער האָט די בעסטע כוונות.

גראַף לאַנדע

וואָס גייט עס אונז אָן... קילמאן איז געבליבן מיניסטער.

סטודענט

טאָקע?

גראַף לאַנדע

האָט איר אַ פאַפּיראַס?.. אונזער קאַמפּס-אַגאַניזאַציע זאָל

ווערן פאַרמאַכט.

סטודענט

וואָס? וואָס זאָגט איר?

גראף לאנד

קילמאן...

סטודענט

נו עס מוז דאך עפעס געשעען. נאָר מיר רעדן זסרר

ווע'ן דער גרויסער טאט...

גראף לאנדע

הינטער דער טיר הערט קיינער נישט אונטער?

סטודענט

ניין... וואָס האָט איר?

גראף לאנדע

דאָ.

סטודענט

דער באַשלוס?

גראף לאנדע

לייענט.

גראף לאנדע גיט דעם סטודענט א פויגן פאפּי

סטודענט

איך אין לייטענאנט פראַנק?

גראף לאנדע

יא, איר ביידע.

סטודענט

ווען?

גראף לאנדע

כ'קאָן איך נישט זאָגן. איר דאָרפט זיין גרייט יעדע

שעה.

סטודענט

ווי אומגעריכט דאָס איז געקומען.

גראף לאנדע

איר וואַקלט זיך? האָט איר זיך דען נישט צוויי מאָל גע.

ווענדעט פרייוויליק? קאָנט איר דאָס דולדן, אז דער זעל.

ביקער קילמאן, וואָס איז מיט אַכט יאָר צוריק געשטעלט

געוואָרן צו דער מויער, זאָל חיינט פאַררעטן אלס מי-
ניסטער דאָס פאָטערלאַנד?

סטודענט

וואַקלען זיך - גיין. עס אומגעוילדיקט מיך דאָס געפיל
צו ווארטן אויף דער טאט

גראף לאַנדע

דער ענין קומט אויס גוט. איר האָט געגעבן די שבועה
די פאָטערלאַנדישע זאך האָט אייך דערויף ארויסגערוקט
אַז נד וועט עס גלייך גיין פון אנקער.

סטודענט

און אז מיר וועלן שפּיאַנירט ווערן, געהעצט, געיאַנט... פאַר
פאַרשלאָסענע גרענעצן?

גראף לאַנדע

ערשטנס איז דאָס נאָך נישט זיכער. אויב איר וועט
אריינסלאָזן אין אַ שלעכטער לאַגע, וועט מיר אייך העלפן. וועט
אייך געלינגען, איז גוט. וועט אייך נישט געלינגען... איז
מוזט איר ברענגען דעם קרבן... איבעריקנס דארפט איר
דאָך זיין זיכער, אז די ריכטער וועלן זיך ארויסווייזן
פאַר פלוגע מענטשן און וועלן האָבן גענוג פאַרשטענדעניש
פאַר אייערע מאַטיוון.

סטודענט

מג איך איבערלאָזן אַ בריוו פאַר מיין מוטער?

גראף לאַנדע

אויסגעשלאָסן. די נאציאנאלע זאך קאָן נישט זיין אַפ-
הענגיק פון צופאַל. איך קען די פחדנותדיקע אַפאָרטוניסטן
אין אונזערע רייען. יענע קאָנען מחמת פאָליטישער טאָק-
טיק זיך פון אינו אַפּקערן.

סטודענט

איך פאַרשטיי דאָך אַזוי ווייניק פאָליטיק. איך האָב אפילו
די מלחמה נישט מיטגעמאַכט. איך בין געוואָרן אַ זעל-
נער, און אין אַ חודש ארום איז געשעען דאָס אַלץ.
איך האָב די רעוואָלוציע, אַזוי ווי איך האָב נאָך קיין

שום זאך נישט געהאסט. צוליב איין צופאל. מיין פע-
טער איז געווען גענעראל. מיר, יונגווארג, האָבן אים
פאָרגעטערט. לעצטנס האָט ער אָנגעפירט מיט אַ קאַרפּוס
זעלנער. דריי טעג נאָך דער רעוואָלוציע, איך זיך ביי
אים, מען קלינגט. קומט אַריין אַ מנוויל. „איך בין סאָל-
דאָטנראַט. מען האָט אונז געזאָגט, הערר גענעראל, אַז
איר פראָוואַצירט דאָס סאָלק אויף דער גאַס מיט איי-
ערע שליפּעס. היינט איז שוין מער נישטאָ קיין שליפּעס.
אַלע האָבן מיר הוילע אקסלען.“ מיין פעטער איז גע-
בליבן שטום, ווי אַ זייל. „זאָל איך אַראָפּנעמען מיינע
שליפּעס?“ „יאָ.“ מיין פעטער האָט גענומען די שווערד,
האָט איז געלעגן אויפן טיש, אַרויסגעצויגן פון דער
שייד. איך האָב זיך שטאַרק דערשראָקן. האָב מיך געג-
טער צוגערוקט, בין געבליבן שטיין האַרט לעבן אים.
מיטאַמאָל הער איך, ווי דער אַלטער האָט טרוקן אָפּגע-
הוסט. אין די אויגן איז געווען עפעס פייכטס. „הערר
סאָלדאָטנראַט, פערציק יאָר האָב איך דעם ראָק פון
מיינע אויבערשטע מיליטערישע געטראָגן מיט כבוד. איך
האָב איינמאָל דערלעבט צו זען, ווי מען האָט אַן אונ-
טעראָפיציר אַראָפּגעריסן די שליפּעס צו שאַנד און צו
חרפה. דאָס, וואָס איר פאַרלאַנגט פון מיר היינט, איז
דאָס נידערטרעכטיקסטע, וואָס עמעצער קאָן פון מיר
פאַרלאַנגען. אויב איך דאַרף שוין מער נישט טראָגן
דעם מונדיר אין כבוד, דאָן זאָל...“ און דערביי האָט
ער איינגעבויגן די שווערד, צעבראָכן זי און א וואָרף גע-
טון דעם סאָלדאָטנראַט צו די פיס. דער סאָלדאָטנראַט איז
געווען הערר קילמאַן...

גראַף לאַנדע

אַט דער הונט...

סטודענט

אויפצומאַרגנס האָט זיך מיין פעטער דערשאָסן. אויף אַ
צעטל, וואָס ער האָט איבערגעלאָזט, זענען געשטאַנען די

ווערטער: „איך קאָן נישט איבערלעבן די שאַנד פון
אינזער ליפן פאָטערלאַנד. זאָל מיין טויט דעם צעהיצטן
פאָלק עפענען די אויגן.“

גראַף לאַנדע

מיין קאַריערע האָבן זיי אויך צעבראָכן. וואָס זענען
מיר היינט אין פאָרגלייך מיט אַט דער חברה? פערד-
באָדינער. און אין דער געזעלשאפט תמיד זיבעצן
קילאָמעטער הינטער אַלע... מיר וועלן נקמה נעמען
פאַר אייזער פעטער. דאָס פעבל מוז אָפגעשמיסן ווען.

טונקל

צווייטע סצענע

פאָסאָד פון גראַנד האַטעל

די פערדערשטע וואנט עפנט זיך

ימערן פון גראַנד האַטעל

פלאן

גראנד האטעל																
ראדיא-סטאציע																
87	88	89	$\frac{W}{C}$	90	91	92	93	94	95	$\frac{96}{\text{אפן}}$	97	98				
26	27	28	29	30	31	32	33	34	$\frac{W}{C}$	35	36	37				
באזונדער-צימער				וועסטיבול									קלוב-צימער			
צימער פון דינערשאפט ביורא													שרייב- צימער			

ס'ווערט ליכטיק

וועסטיבול

טאנצנדיקע פארן

טונקל

צווישן די באזונדערע סצענעס זעט מען מאמענטן פון וועסטיבול, מען הערט

דזשאז-באנד

ליכטיק

צימער פון דער דינערשאפט

קארל טאמאס, אנגעטון ווי א קעלנער, זיצט ביים טיש

דורך דער טיר קוקט אריין פרוי מעלער

פרוי מעלער

נא, יונג, א ביפשטיק. מ'האט עס צוריקגעשיקט פון א
צימער. איך האב עס אויף דער גיך אָנגעוואַרעמט.

קארל טאמאס

א דאנק, מוטער מעלער. איך האב נאך פונקט פינף מי-
נוט צייט. אכט א זיגער הייבט זיך אָן מיין אַרבעט.

פרוי מעלער

און איך מוז אויך אריין צוריק אין קיך צום וואשן...
ווי דו זעסט אויס! איך וואָלט דיך נישט דערקענט.
צען יאָר יונגער. אָבער קארל, קארל, פאַרוואָס לאַכסטו
כסדר?

קארל טאמאס

שרעקט איין נישט, מוטער מעלער. האָט נישט קיין
מורא, אַז איך וועל ווידער משוגע ווערן. אומעטום, וואו
כ'האָב זיך געווענדעט נאָך אַרבעט, האָבן מיך די שעפן
געפרעגט: „מענטש, פאַרוואָס האָט איר עפעס אַזא פנים
ווי פון קבר אַרויס? איר וואָלט אונז דאָך אוועקגעטריבן
אַלע געזעט. היינטיקע צייט מוז מען לאַכן, תמיד לאַכן.“
נו, בין איך אַוועק, ווייל יונגקייט איז דער ספּאָרט פון
רייכע מענטשן, צו אַ שיינקייטקנסטלער. און אָט בין איך.
אַמת, אַ שיינער בחור?

פרוי מעדער

יא, קארל. העסט געפעלן זי פריילנס. ס'איז מיר
תחילת געווען אזי אומהיימלעך... וואס זיי פארלאנגען
דאס אלץ. אין קאנטראקט האט מען זיך געמוזט מתחייב
זיין, צען שעה באקאנאנד צו לאזן... נא, עס, יונגאטש.
אין מוז צוריקגיין אין קיך אריין.

טונקל

לייכט אויף

באוונדער-צימער

אריין באנקיר, זיין זון, אויבערקעלנער, פיקאלא

באנקיר

אלץ שוין צוגעגרייט?

אויבערקעלנער

אט איז דער טיש געדעקט. פארלאנגט הערר גענעראל-

דירעקטאר עפעס צו ענדערן?

באנקיר

גוט. פאר מיר פערזענלעך ברענגט עפעס לייכטס, איך
טאר נישט עסן קיין שווערס, מיין מאגן... אפשר בוליאן,
א שטיקל הינערן פלייש, קאמפאט, אבער נישט אָנגע-
צוקערט.

אויבערקעלנער

צו אייער דינסט, הערר גענעראל-דירעקטאר.

די קעלנער אפ

זין

איך צוהיפל אין דעם.

באנקיר

פארוואס זאל מען זיך נישט פלאסטערן דעם וועג דורך

דער פרוי? וואס שאדט עס צו פרווון?

זין

מען שמועסט, אז זי איז זייער א פשוטע, נישט לאנג
האט זי אויפן רעגירונגס-באנקעט דערציילט מעשיות פון
דער צייט, וואס זי איז געווען א קעכין.

ב א נ ק י ר

כ'וואָלט מיר געוואונטשן צו זעען דעמאָלט קילמאָנס
פנים... מיין ליבער, נאָר מען הערט כסדר אַ גאַנצן טאָג
עקסעל נאָך אַהער און עקסעלענץ אַהין. יא, ווען עס
וואָלטן נאָך געווען גראַפֿנטיטל און אַרדנס... היינט איז
דער איינציקער יסוד - געלט. האָט איינער די ערשטע
הונדערט טויזנט, אזוי הענגט ער אויף זיין גאַנצן אידעאָליזם
אויפן הוט-שענקל. זיי רויק, זיין קאַנטאָ וואַקסט, און
איך באַקום מלוכה-קרעד טן.

ז ו י

אַלזאָ, ווי דו ווילסט.

אריין ווילהעלם קילמאן אין פרוי, באגלייט פון אייבערקעלנער און פון קעל-
נער קארל טאמאס, וואס נעמט אפ ביי זיי די אויבערמלבושים

ב א נ ק י ר

גוטן אָוונט, הערר מיניסטער. זייער אָנגענעם, געשעצטע
פרוי.

ו ו י ל ה ע ל מ ק י ל מ א נ

אויפגעפרעסן ווערט מען ביי דער אַרבעט. דער עולם
שטעלט זיך פאַר, אז מען זיצט אין קלוב-פאָטעל און
מען רייכערט גראַבע ציגאַרן. אַנטשולדיקט, וואָס כ'האַב
זיך פא-שפּעטיקט. איך האָב געמוזט אויפנעמען דעם
מעקסיקאַנישן אַמבאַסאַדאָר.

ב א נ ק י ר

מיר קאָנען אָנהייבן.

אלע זעצן זיך אויס ביים טיש

אויבערקעלנער ברענגט שפייזן, קארל טאמאס העלפט

פ ר ו י ק י ל מ א נ

וואָס ליגט דאָס לעבן מיין טאַלער?

ב א נ ק י ר

אַ Petil^{rien}, געשעצטע פרוי. איך האָב זיך גענומען
דאָס רעכט אייך מיטצוברענגען אַ ריוו.

פרוי קיל מאן

א רויז? אבער איך זע דאך אן etrui כון גאָלד! באַ-
זעצט מיט פערל!..

באנקיר

אַט דאָ עפנט מען... אַט דער קנאַפּ... זעט איר, די רויז...
La France... מיין ליבלינגס-רויז. איך האָב, אַז איר
האַט איך ליב דעם מין...

פרוי קיל מאן

הערר גענעראַל-דירעקטאָר, ווירקלעך, זייער אָנגענעם.
אַבער איך קאָן עס נישט אָננעמען. וואָס זאָל איך מיט
!דעם טון?

הייל העלם קיל מאן

אַבער, הערר גענעראַל-דירעקטאָר...

באנקיר

ליבער, בעסטער הערר מיניסטער, מאַכט נישט דערפון
קין וועזן. איך האָב נעכטן אויף אַ ליציטאַציע געקויפט
דריי אַזעלכע זאַכן. אַכצנטער יאָרהונדערט, לאַזי דער
פערצנטער – וועל איך האָבן מיט איינס ווייניקער.

פרוי קיל מאן

איר זענט אַזוי ליבלעך. מיר דאַנקען אייך פאַר דער
פריינדלעכקייט. ביטע – נעמט אייך צוריק אַט דאָס
שטיק.

ווייל העלם קיל מאן

איר קענט דאך די ביזע צינגער. מען מוז אַליין אויס.
מיידן אפילו דעם חשד.

באנקיר

איך באַדויער זייער, וואָס איך האָב וועגן דעם אפילו
נישט געטראַכט...

ווייל העלם קיל מאן

אַלזאָ, לאַמיר טרינקען פאַרן קאַמפּראַמיס. עמאָ, נעם די
רויז. ווי זי שמעקט, אַט די La France, בעסער, ווי אַן
אמתדיקע, האַהאָהאַ... און דאָס Etrui וועלן מיר באַ-

וואונדערן אין אייער שוויפענסטער, ווען מיר וועלן צו אייך
ומען.

ב א נ ק י ר

פאר אייער וואוילזיין, גענעדיקע פרוי. פאר אייער געזונט.
הערר מיניסטער... קעלנער, ברענגט Mouton Rotchild
נומער איינאונצוואנציק...

ק א ר ל ט א מ א ס

גלייך, מיין דערר.

טונקל

ליכטיק

ראדיאסטאזיע

ט ע ל ע ג ר א פ י ס ט

סוף כל סוף זענט איר געקומען! איך האב שוין דריי
מאל געקלונגען.

ק א ר ל ט א מ א ס

איך בין געווען אונטן פארנומען.

ט ע ל ע ג ר א פ י ס ט

דא א טעלעגראם פאר מיניסטער קילמאן. עס איז גע-
שיקט געווארן ספעציעל אויפן באפעל פון מיניסטעריום.

ק א ר ל ט א מ א ס

הערט מען דא טאקע די גאנצע וועלט?

ט ע ל ע ג ר א פ י ס ט

צי האט איר וועגן דעם נישט געוואוסט?

ק א ר ל ט א מ א ס

וועמען הערט איר אצינד?

ט ע ל ע ג ר א פ י ס ט

ניו-יארק. ס'ווערט געמאלדן א גרויסע פארפלייצונג פון
מיסיסיפי.

ק א ר ל ט א מ א ס

ווען?

ט ע ל ע ג ר א פ י ס ט

אצינד, אין דער רגע.

קארל טאמאס

בשעת מיר רעדן?

טעלעגראפסט

יא, בשעת מיר רעדן, האָט דער מיסיסיפי אַדורכגעבראַכן
די וואָלן, די מענטשן אַנטלויפן.

קארל טאמאס

אין וואָס הערט איר אַצינד?

טעלעגראפסט

איך האָב איינגעשטעלט אויף כוואַלע 1100. איך הער
קאַראָ. די דושאַז-מוזיק פון Mena House, דעם האָטעל
ביי די פיראַמידן. זי שפילט אַצינד אויף צום מיטאַג.
ווילט איר אפשר הערן? איך וועל סאַרייניקן דעם
הילכער.

הילכער

האַלאָ! האַלאָ! אַלע ראַדיאָסטאַציעס פון דער וועלט!
דער נייער שלאַנער, האַפלא, מיר לעבן!"

מען הערט דזשאַזבאנד-מוזיק

טעלעגראפסט

איר קאָנט זיי זעען אויך.

אויף דער טויב זעט זיך דער רעסטאראן פון Mena House

דאמען אין העררן עסן מיטאג

קארל טאמאס

זי קאָן מען דעם מיסיסיפי אויך זען?

טעלעגראפסט

ביטע, וואו זענט איר דען געווען, וואָס איר פרעגט זיך,

ווי אַ זויגקינד?

קארל טאמאס

אך, איך בין געווען אין א... דאָרף די לעצטע עטלעכע
יאָר.

טעלעגראפסט

אַט דאָ.

הילכער

האַל! האַל! ניו-יאָרק. צאל פון די טויטע: אַכט טויזנט.
טשיקאַגאָ באַדראַט. ווייטערדיקער באַריכט אין דריי מי
נוט אַרום אויף דער שויב זעט מען סצענעס פון דער סארפלייזונג
קאַרל טאַמאַס

וואונדערלעך! אין דער זעלבדיקער סעקונדע...

הילכער

האַל! האַל! ניו-יאָרק. ניו-יאָרק ראַיאַל שעל 104..
סטאַנדארד אַיל 102, רענד מיינס 116.

טעלעגראַפֿיסט

די ניו-יאָרקער בערווע. נאָפּט-אַקציעס... איך שטעל איבער.
לעצטע נייעס פון דער גאַנצער וועלט.

הילכער

האַל! האַל! אויפשטאַנד אין אינדיע... אויפשטאַנד
אין כינע. אויפשטאַנד אין אַפריקע... פאַריז פאַריז
הוביגאַן די באַקאַנטע פערפום... בוקאַרעשט בוקאַרעשט
הונגערייט אין רומעניע... בערלין בערלין די עלעגאַנ-
טע דאַמע באַנוצט אויסשליסלעך גרינע פערקן... ניו-
יאָרק ניו-יאָרק דער גרעסטער לופטבאַמבעסוואַרטער פון
דער וועלט דערפונדן געוואָרן. אויפשטאַנד אין איין רגע
צו פאַרוואַנדלען אין אַש די אייראָפּעישע הויפט-שטעט...
האַל! האַל! פאַריז לאַנדאָן רוים בערלין קאַלקוטאַ טאַקיאַ
ניו-יאָרק דער קאַוואַלער טרינקט נאָר Mumm Extra Dry.

קאַרל טאַמאַס

גענוג, גענוג, שטעלט אָפּ.

טעלעגראַפֿיסט

איך שטעל איבער.

הילכער מען הערט אויפגערעגטע קילור

הע, הע, הע... פעסטער, פעסטער,
ער שווימט!... פאַלש! א גלאק ער איז צוגעקומען!...
מעק נאַמאַראַ, טאַנאַני מעק נאַמאַראַ... עוויוואַ, עוויוואַ...

טעלעגראפייסט

דאָס זענען זעקסטאָגיקע געיעג אין מילאָן... איצט הער
אך אַן אינטערעסאַנטע זאַך. דער ערשטער פּאַסאַזשיר-
אַעראָפּלאַן ניוואָרק-פאַריז דעפּעשירט, אַז אַ פּאַסאַזשיר
האַט באַקומען אַ האַרץ-אַנפּאַל. בעט אים צו פאַרבינדן
מיט אַ האַרץ-דאָקטאָר. מען זוכט מעדיצינישע הילף.
ביטע, איר קאָנט הערן דאָס האַרץ-קלאָפּן פון פּאַציענט.

מען הערט פינגס הילכער האַרצקלאָפּ

מען זעט אויף דער שויב

דעם אַרעאָפּלאַן איבער דעם אקעאן. דעם פּאַציענט

קאַרל טאָמאַס

אַ מענטשנס האַרצקלאָפּן, אינמיטן פון אַקעאן..

טעלעגראפייסט

אַ פיינע זאַך.

קאַרל טאָמאַס

ווי וואונדערלעך עס איז דאָס אַלץ! און וואָס די מענטשן
האַבן מיט דעם געטון... זיי לעבן ווי שאָף, ווי מיט
טויזנט יאָר צוריק.

טעלעגראפייסט

מיר וועלן עס נישט אַנדערש מאַכן. איך האָב געפונען
אַ מיטל, ווי אַזוי צו מאַכן פון קוילן נאָפט. האָבן זיי
אַפּגעקויפט מיין פּאַטענט פאַר אַ באַרג פּאַפירלעך און —
וואָס האָבן זיי געטון? פאַרטייליקט. די הערן איילמאַג-
נאַטן... אַצינד מוזט איר גיין. די דעפּעשע איז דריי-
גענד. ווער ווייסט, וואָס מאַרגן וועט זיין. אפשר וועט
זיין מלחמה.

קאַרל טאָמאַס

מלחמה?

טעלעגראפייסט

דערווייל דינען אַט די אַפּאַראַטן צו דעם, אַז די מענטשן
זאָלן זיך וואָס מער ראַפּיגירטער שפּאַלטן די קעפּ. וואָס
איז דער וויכטיקסטער אויפטו פון דער עלעקטריציטעט?

דער עלעקטרישער טויט-שטול. פאראן מאשינען מיט
עלעקטרישע כוואלעס, וואס אז מען פארייניקט זיי
היינט אין לאנדאן, ווערט מארגן פון בערלין א הויפן
סקעלעטן. מיר וועלן עס נישט אנדערש מאכן. נו, איילט
זיך צו.

ק א ר ל ט א מ א ס
יא.

טונקל

לייכט אויף

קלויב צימער

דיסקוסיע-אונט פונם קלויב פון גייסטיקע ארבעטער

ד ע ר פ י ל י ז א פ X

איך קום צום אויספיר: וואו עס פעלט קוואליטעט, דאָרט
קאָן מען נישט אַנטקעגנשטעלן קוואַנטטעט. דעריבער זאָג
איך: קיינער זאָל נישט חתונה האָבן מיט אַ נידעריקערער
מדרגה פון זיך. זאָל יעדער זיך באַמיען, אַז
דער דור, וואָס קומט נאָך אים, זאָל דורך געהעריקערער
אַפּקלייב פון דער פרוי זיין העכער, ווי ער אַליין. וואָס
געשעט אָבער, מיינע הערן? נעגאַטיווער אַפּקלייב. דער
מינדסטער תנאי, מיינע הערן, דער מינדסטער תנאי
פון יעדער חתונה איז די גלייכקייט פון די מינים. לאָ-
מיר זיך פאַרלאָזן אויפן אינסטינקט. אָבער ליידער איז
דער אינסטינקט זינט יאָרהונדערטער געוואָרן איינזייטיק, אַזוי
אַז עס וועט נישט זיין קיין לייכטע אויפגאַבע, נאָך אַ סך
דורות. ד. ה. אין אַ משך פון צוויי הונדערט יאָר, צו-
ברענגען אויף דער וועלט עפעס בעסערס.

ד ע ר ל י ר י ק ע ר Y

וואו שטייט דאָס ביי מאַרקסן?

ד ע ר פ י ל י ז א פ X

איך ענדיק: די אינסטינקטן מוזן ווערן פאַרפיינערט און
פאַרגייסטיקט, זיי מוזן זיך פאַרוואַנדלען פון ברוטאַל-
וויטאַלן אין פשוט-פאַרשטענדיקע.

דער ליריקער Y
וואו שטייט דאס ביי מארקסן?

פילאזאף X

נאָר אויף אַזא אופן איז מעגלעך די געזונקענע ווייסע
ראַסע עפעס צו העלפן. נאָר אַזוי קאָנען די גייסטיק-
העכערע געבליטער צייטיקן, אַזוי ווי פריער, יא, וועט
עס נוצער פרעגן: ווי אַזוי דערקענט מען, צו עמעצער איז
פון גוטן בלוט? יא, ווער עס קאָן נישט וויסן ביי זיך
און ביי אַן אנדערן, אָבער פריער פון אלץ ביי זיך אליין –
דעם קאָן מען שוין גאַרנישט העלפן. אַט דער איז שוין
געוואָרן אַזוי אינסטינקטלאָז צום ליריקער Y אַז איך וואָלט
אים פערזענלעך געקאָנט ראַטן נאָר וואָס גיכער צו
שטאַרבן. דאָס איז דאָס גרויסע אין מיין אַקאַדעמיש פאַר
חכמה, וואָס מאַכט זיי קליגער, וואָס זיי מאַכן באַוואוסט-
זיניק די יעניקע, וואָס האָבן כאַאָטיש ווייטערגעפלאַנצט –
פרייוויליק אויסצושטאַרבן. וועט עס געשען קאָנסעקווענט,
דאָן וועט אויך אויף אַט דעם געביט דאָס שלעכטס
איבערוואַנדן ווערן דורך גוטס.

ש ט י מ ע

בראַוואָ! בראַוואָ!

פ אָ ר ז י צ ע ר

דאָס וואָרט האָט ליריקער Y.

ד ע ר ל י ר י ק ע ר Y

מיינע הערן. מיר זענען דאָ פאַרזאַמלט אלס גייסטיקע
אַרבעטער. איך וויל אָבער שטעלן די פראַגע, צי די
טעמע, איבער וועלכער ס'האָט רעפערירט הער פיליזאָף X,
דינט אונזער אויפגאַבע – גייסטיק צו באַטרייען דעם
אַרבעטער-קלאַס. ביי מאַרקסן...

ד ע ר ק ר י ט י ק ע ר Z

הערט שוין אויף כסדר צו רימען זיך, אַז איר האָט גע-
לייזנט מאַרקסן.

דער ליריקער Y

הערר פאָרזיצער, איך בעט אייך מיך צו באַשיצן. יאָ.
איך האָב טאַקע געלייענט מאַרקסן - און איך האָלט, אַז
ער שרייבט גאָרנישט אַזוי נאָריש. אוודאי פעלט אים
דער זין פאַר מאַדערנער ווירקלעכקייט, וואָס מיר...

פאָרזיצער

איר רעדט נישט צום טאָג-אַרדענונג. איך נעם ביי אייך
צו דאָס וואָרט.

דער ליריקער Y

אויב אַזוי, קאָן איך איך גיין. לעקט מיר דעם אַחור!

א פ

שטימען

אומדערהערט! אומדערהערט!

דער סילאָזאָף X

נאָך אַ ליריקער...

דער קריטיקער Z

מען דאַרף אים שיקן צום פּסיכאָאַנאַליטיקער. נאָך דער
אַנאַליז וועט ער אויפהעין צו דיכטן. ס'איז נישט מער,
ווי אַן אַרויסגעשטופטער קאָמפלעקס-אַט די גאַנצע ליריק.

פיקעל קומט אריין

פיקעל

וואָס זע איך... פונדעסטוועגן. צי בין איך דאָ אין האָ-
טעל אונטערן גרינעם בוים?..

פאָרזיצער

ניין. געשלאָסענע געזעלשאַפט.

פיקעל

געשלאָסענע?.. כ'האָב געמיינט, דער גרינער בוים... פונ-
דעסטוועגן...

שטים

שטערט נישט.

פיקעל

אַ דאַנק אייך, מיין הערר.

פיקעל א פ

פֿאַרזיצער

וואָס פאַרלאנגט איר, הערר פילאָזאָף X?

דער פילאָזאָף X

נאָך אַ קורצע באַמערקונג, מיינע העררן. עקזאַקט באַ-
וויון. דער הערר ליריקער פֿ האַלט, אַז די קאָזאַל-פאַר-
בינדונג האָט נישט קיין שייכות מיט דער אויפגאַבע, וואָס
מיר האָבן זיך געשטעלט - גייסטיק צו באַפרייען דעם
אַרבעטער-קלאַס. איז אָט וואָס - אומגעבראַכענע אינסטינקטן
געפינען זיך היינט-צו-טאָג בלויו אין די נידעריקסטע
שיכטן פון דער געזעלשאַפט. לאַמיר פרעגן אַ פראָלע-
טאָריער. לאַמיר פרעגן דעם קעלנער, וועל איך אייך
אויפווייזן די ריכטיקייט פון מיין טעאָריע.

שטימען

קעלנער! קעלנער!

אויין קארל טאמאס מיט א טאן, אויף וועלכער שטייען פלעשער מיט גלעזער
קארל טאָמאַס

באלד קומט דער אויבערקעלנער.

שטימען

ניין, איר בלייבט.

קארל טאָמאַס

איך האָב אונטן אַרבעט, מיינע העררן.

דער פילאָזאָף X

הערט, חבר קעלנער, יונגער פראָלעטאָריער. וועט איר
האָבן אַ געשלעכטלעכע באַציונג מיט דער ערשטער
בעסטער פרוי, וואָס איר וועט באַגעגענען, צי איר וועט
פריער זיך עצהן אייער אינסטינקט?

קארל טאמאס לאכט

פֿאַרזיצער

איר האָט נישט וואָס צו לאַכן. די פראַגע איז גאַנץ
ערנסט. צוזאָגן דעם זענען מיר געסט און איר זענט
קעלנער.

קארל טאמאס

נאָר וואָס חבר קעלנער און שוין זענט איר הערן...
איר... איר ווילט באַפרייען דעם פראָלעטאַריאַט? דאָ,
אין גראַנד האַטעל? וואו זענט איר געווען, ווען ער איז
ארויס אין גאַס? וואו וועט איר זיין? ווידער אין גראַנד
האַטעל? תּמּתּוּמס!

ש ט י מ ע ן

אומדערהערט! אומדערהערט!

קארל טאמאס אפ

דער פיליזאָף X

קליינבירגערלעכער אידעאָלאָג!

פאַרזיצער

מיר גייען אַריבער צום צווייטן פונקט פון טאָג-אַרדענונג.
די פראָלעטאַרישע ברודערשאַפט פון ליבע און די אויפ-
גאַבן פון די גייסטיקע אַרבעטער.

טונקל

לייכט אויף

באזונדער צימער

באַנקיר

וואו זענט איר געבליבן מיטן ליקער, קעלנער?

קארל טאמאס

הערר מיר מוחל זיין, מ'האַט מיך אויפגעהאַלטן.

באַנקיר

גיט מיר ציגאַרן. רייכערט איר פאַפיראַסן, גענעדיקע פרויז

פּרױ קילמאַן

א דאַנק, ניין.

וויל העלם קילמאַן

אַט די דעפּעשע פאַרשארפט דעם קאַנפליקט ביז גאָר.

אונז נעמט מען צו די אייל-קאַנצעסיעס!

באַנקיר

נאָך גוט, וואָס איך האָב עס אין דער צייט דערשנאַפט און
געראַטן מיינע קונים אַפציוואַרפן די טערקישע אַקציעס...
וואו האַלט איר אייגנטלעך אייער געלט, הערר מיניסטער!

וויר העלם קילמאן

אין סיפס, האהאזא. איך היט זיך צו שפעקולירן.

באנקיר

ווער רעדט דען וועגן שפעקולירן? איר האט דאך פאר-
פליכטונגען, איר מוזט דאך רעפרעזענטירן. א מענטש מיט
איער שטעלונג מוז זיין אומאפהענגיק.

וויר העלם קילמאן

אלס מלוכה-באזמטער, מוז איך...

באנקיר

אבער אחוץ דעם זענט איר דאך א פריוואטער מענטש
אויך. וואס גיט אייך דען די מלוכה? די פאר פייעם.
פארוואס נוצט איר נישט אויס איערע קענטענישן לייקנט
נישט - אפילו א ביסמארק, א דיוראעלי, א גאמבעטא
האבן זיך אויך נישט געמיאוסט...

וויר העלם קילמאן

אבער ווען..

באנקיר

איך וויל אייך ווייזן א ביישפיל. דער מיניסטארנאט
האט באשלאסן צו רעדוצירן דאס רעפארט-געלט. איר
פארקויפט צו גלייכער צייט איערע פאפירן. און ווער
קאן דען אייך פארווארפן, אז איר פארקויפט עפעס מער?
עס דארף אפילו נישט געשעען אונטער איער נאמען.

וויר העלם קילמאן

הערט אויף ווען דעם צו רעדן...

באנקיר

ס'איז פאר מיר א כבוד-פראגע, אייך גוט צו עצהן. איר
וויסט דאך, אז איר קאנט מיר געטרויען.

וויר העלם קילמאן

קעלנער, וואו קומט פאר די פרעסע-קאנפערענץ?

קארל טאמאס

אין שרייב-זאל.

וויל העלם קיל מאן
בארען פרידריך איז אונט?
קארל טאמאס
יא.

וויל העלם קיל מאן
זאגט דעם הערר בארען, אז איך ווארט אויף אים אום האל-
בער נאכט אין מיניסטעריום.
פיקעל אריין

פיקעל
בין איך דאך טאקע דא... איך וואלט געוואלט... כאטש
די פרייזן... פו דעסטוועגן...
באנקיר
ווער איז זי דער מענטש?
פיקעל

זיך, הערר מיניסטער...
וויל העלם קיל מאן
איך האב נישט קיין צייט דרייט זיך אויס
פיקעל

דאס האב זיך זיך נישט געריכט פון אייך, הערר מיני-
סטער! צי האבן מיר אייך נישט געמאכט פאר מיניסטערז...
הגם ווען זיי די פרעזידענט-וואלן וואלט מיין שטימע...
פונדעסטוועגן, הערר מיניסטער, האט זיך מיר צו פאר-
דאנקן אייער פאסטן...

אפ
טונקל
לייכט - אויף
שרייב - זאל
זשורנאליסטן שרייבן
קארל טאמאס ביי דער טיר

בארען פרידריך
מיינע העררן, דאס, וואס ס'איז פריער געווען די אויפגאבע
פון די היסטאריקער, פארצושטעלן די מעשים, וואס די

מלוכה פאָדערט, אַלס חוב, אַלס העכסטע נויטווענדיקייט—
אָס דאָס איז היינט איינער אויפגאַבע. אין היינטיקער
שווערער צייט פאַר אונזער פאַטערלאַנד האָפּט די רעגירונג,
אַז איבער אַלע פאַרטייקאַמפּן וועט די פרעסע
דערפילן איר חוב. מיר פאַרלאַנגען נישט קיין מלחמה.
באַטאַנט עס, שטרייכט עס פסדר אונטער, מיינע העררן.
די אַזוי-גערופענע אַנטשעדיקונג, וואָס מען וויל אונז
געבן, איז גלייכער נישט אַנצורופן. מיר ווילן שלום.
אַבער דאָן, ווען דער פּוּד פון אונזער מלוכה ווערט
פאַרשוועכט, פלאַצט אונזער געדולד, מיינע העררן.

קאַרל טאָמאַס

אַנטשולדיקט, הערר באַראָן.

באַראָן פרידריך

וואָס איז?

קאַרל טאָמאַס

דער הערר מיניסטער בעט אייך, אַז אום האַיבערנאַכט...

טונקל

לייכט אויף

האַטעל צימער 96

גראַף לאַנדע

איך זע דייטלעך, אַז דו ווינקסט זיך איבער מיט דער
בלאָנדינע פון אַנדערן טיש.

לאַטע קילמאַן

האַטט מורא, אַז איך וועל דיך מיט איר פאַרראַטן

גראַף לאַנדע

ס'דענערווירן מיך די געשיכטעס.

לאַטע קילמאַן

אפשר דענערווירט איר, מענער, מיר. אפשר זענעט איר
מיר שוין געוואָרן שטאַרק לאַנגווייליק.

גראַף לאַנדע

אַבער, טייערע...

לאָטע קילמאַן

נאָר אין בעט קאַנען פרויען זיין צערטלעך. איך פאַר-
לייק גאַרנישט, אז איך וויל אַט דאָס קליינע לאַקעלע
פאַרפירן.

גראַף לאַנדע

ביסט שיפור.

לאָטע קילמאַן

כ'וואָלט אפשר געווען, ווען דו זאָלסט נישט זיין אזוי קאַרג.

גראַף לאַנדע

קאָן איך הייסן ברענגען נאָך אַ פּלאַש Cordon rouge.

לאָטע קילמאַן

ביטע. די קליינע בלאַנדע וואָלט מיר געווען ליבער,
אָדער קאַקס.

גראַף לאַנדע

דעק דיר צו. איך קלינג נאָך דעם קעלנער.

טונקל

לייכט אויף

צימער פון דינערשאפט

ביים אוונט-ברויט זיצן אויבערקעלנער, קארל טאמאט, הייזדינער, פיקלא

אויבערקעלנער

אויפן געזעץ אין פאַריז האָט דעם ערשטן פריז געקריגן
„מוסאָליני“. פילבאָטיק. דריייעריק.

הויזדינער

זיג צוויי הונדערט, פלאַץ פיר הונדערט אַכציק.

קעלנער אריין

קעלנער

דריי מאָל אַנטרעקאַט.

אויבערקעלנער שרייט אריין אין פענסטער - אין קיך אריין

דריי מאָל אַנטרעקאַט... האָט איר ווידער געשטעלט?

הויזדינער

אָוודאי. פון דער פּרגסה דאָ קאָן מען נישט פעט ווערן.

קעלנער אריין
 זעקס מאָל זופ אַקסט ל, איין טאָפלט מאַדעראַ.
 אויבער קעלנער
 זעקס מאָל אַקסטעל. זאָל דער שפּץ אַריינטון טאָפלט
 מאַדעראַ.

קארל טאָמאַס
 וואָס שטעקט עפעס אזוי מאַדנע די זופ?
 הויזדינער

וואָלסט וועלן עסן la carte
 קעלנער אריין

צוויי טויז לאַקס
 אויבער קעלנער
 צוויי טויז לאַקס
 קארל טאָמאַס

איך פאַרלאַנג נישט קיין לאַקס. אבער נאָך פּרעסן...
 פאַרוואָס טוט נישט גאָרנישט דער קאָמיטעט?
 הויזדינער

ווייל ער מוז זיין בשלום מיטן האַטעל-דירעקטאָר. מיר
 איז אַלץ איינס. איך ריכט זיך נישט פון קיינעם גאָר-
 נישט. אַלץ איין חברה. פאַר דער אינפלאַציע האָב איך
 זיך געשפּאַרט יעדע וואָך אַ מאַרק. אַלעמאָל, אז כ'האָב
 אָנגעקליבן צען מאַרק. בין איך געגאנגען אין באַנק און
 אויסגעטוישט אויף אַ גאָלדענעם צענער. זונטיק פלעג
 אַך אים אויספוצן און מאַנטיק פלעג איך אים אַוועק-
 טראָגן אין שפּאַרקאַסע. זעקס הונדערט וואָכן האָב איך
 געשפּאַרט. צוועלף יאָר. און וואָס האָב איך באקומען
 סוף פל סוף? אַ פאַק קלאָזעט-פאַפיר! זיבנהונדערט מיל-
 יאָן. קיין פודעלע שוועבעלעך זיך נישט געקאָנט דער-
 פאַר קויפן... אונזערער אַ ברודער איז תמיד דער אָפּגע-
 שמיסענער.

אויבער קעלנער
 אַ פיינע געזעלשאַפט היינט אין באַזונדער-צימער.

קארל טאמאס

נאָ פיינער פאלקסמיניסטער.

אויבערקעלנער

איר פארשטייט נישט, אויב ער עסט מיטן באַנקיר, איז
דאָ מסתמא אַ געוויסע סיבה. אַנישט וואָלט ער נישט
געווען קיין מיניסטער.

פיקאַל

אויבן דער הערר פון הונדערטאיינס קניפט מיך אַלעמאַל
אין געזעס.

אויבערקעלנער

זיי נישט קיין פרייער. דו ווייסט, אַז מען קאָן דערביי
עפעס מאַכן.

סיקלינגט

אויבערקעלנער

וועלכער נומער?

פיקאַל

זעקסנאווייניציק.

אויבערקעלנער

קארל, גייט אַרויף אויבן. דער שטאַקן-קעלנער וועט מיך
פארטרעטן.

טונקל

לייכט אַרויף

וועסט יבול

פיקעל אויף די טרעפּ

אַט שטייט מען... מען גלייבט... מען פאַרט צוויי טעג
אויף דער באַן... מען פרייט זיך אַ גאַנץ לעבן... אין
האַלצהאַווען האָב איך געמיינט, אַז אויבן... דאָ קאָן
מען נאָך די מענטשן פאַרשטיין. אָבער אויבן איז עס
פונקט ווי מיט דער באַן. ווי מיט דער ערד... די
אַטמאָספערע...

קארל טאמאס גייט פארביי

פיקער

הערר קעלנער! הערר קעלנער!

קארל טאמאס

נישט קיין צייט.

פיקער

נישט קיין צייט...

טונקל

לייכט אויף

צימער 96

מען קלאפט. קארל טאמאס אריין

גראף לענדע

וואו זענט איר געווען אזוי לאנג? א ווירטשאפט. א פלאש

Cordon rouge, גוט אפגעקילט.

טונקל

לייכט אויף

צימער פון דינערשאפט

קארל טאמאס ויצט אליין ביים טיש, דעם קאפ אין די הענט. פרוי מעלער

עפנט טייל די טיר

פרוי מילער

מיד, יינגל?

קארל טאמאס רירט זיך נישט

פרוי מעלער

עס מאטערט אויס דעם ערשטן טאג.

קארל טאמאס שפרינגט-אויף, רייסט זיך אראפ דעם קראוואט פון האלד, טיש

אויס דעם פראק, ווארפט אים אוועק אין א ווינקל

קארל טאמאס

א סוף, א סוף, א סוף!..

פרוי מעלער

וואָס טוטטו?

קארל טאמאס

איך בין וואכנדיק, אזוי וואכנדיק, אז איך האב מורא,

כ'זאגל מער נישט אנטשלאפן ווערן.

פרוי מעלער

בארויק זיך, קארל, בארויק זיך.

קארל טאמאס

בארויק? נאָר אַ מנוויר באַרויקט זיך. זאָג מיר אַצינד
נאָר, ווי אַלבערט האָט צו מיר געזאָגט. איך האָב זיך
פאַרגענימען זיך איינצוהאַלטן. אַ האַלבן טאָג בין איך
דאָ געזוען. איך האָב געזען די אַלטעגלעכקייט, אין
פראַק אין אין נאָכט-העמד. איר שלאַפט! איר שלאַפט!!
אויפוועקן מוז מען אייך. איך פייף אויף אייער שכל
אויב די קלוגע זענען אַזוי ווי איר, דאָן וויל איך זיין
אַ נאָר! אַלעמען מוז מען אייך וועקן.

עס קלינגט. פויזע

פרוי מעלער

קארל...

קארל טאמאס

זאָל זיי דער טייוול באַדינען!

ס'קלינגט

פרוי מעלער

באָונדער-צימער.

קארל טאמאס

באָונדער-צימער?.. קילמאַן?.. גוט, איך גיי.

קארל טאמאס טוט זיך גיך אן

פרוי מעלער

איך וועל באַלד צוריקקומען. מיר וועלן זיך אויסשמועסן.
קארל.

פרוי מעלער - אפ

קארל טאמאס באַטראַכט סעקונדן זיין רעוואַלוער

אַט דער שאַס וועט אַלע אויפוועקן!

טונקל

לייכט אויף

צימער 96

מען קלאַפּט שטיל

גראַף לאַנדע

גלייך.

טונקל
לייכט אויף
האלבטונקעלער קארדאר

סטודענט

וואו?

גראף לענדע

אינם באזונדער-צימער. ווער גייט אריין?

סטודענט

מיר האבן געווארפן גורל. איך. לייטענאנט פראנק ווארט
אין אויטא.

גראף לענדע

האט איר דעם קעלנער-פראנק?

סטודענט עפנט דעם פאלטא

יא.

גראף לענדע

ג. א סוף. אצינד גיך. זעט, מען זאל אייך נישט ארע-
סטירן. אויב איר האט דעארצקלאפעניש. דאן... און קיין
איין ווארט טארט איר נישט מסרן... היט אייך.

סטודענט

איך האב געגעבן מיין ערנווארט.

טונקל

לייכט אויף

באזונדער-צימער

חיל העלם קילמאן

גרויסארטיק, אט דער וויץ, גרויסארטיק. קוקט נאָר אָן
מיין פרוי. ווי רויט זי איז געוואָרן. דערביי פארשטייט
זי גארנישט, האהאָהאָ.

באנקיר

קענט איר דעם וויץ מיטן הערד מייער אין באַן-קופּע?

וויל העלם קיל מאן דערציילט.

אריין קארל טאמאס

בענקיר

ענדלעך איז דא דער קענער. נאך א פלאש קאניאס. וואס
שטייט איר? וואס קוקט איר מיך אן? איר'ט נישט פאר-
שטאנען?

קארל טאמאס

דו קענסט מיך נישט?

וויל העלם קיל מאן

ווער זענט איר?

קארל טאמאס

רוף מיך דו. ווען מיר האבן צוזאמען געווארט אויפן
ברודער-קבר, האבן מיר זיך נישט געאירצט. שצמסט זיך
מיך צו קענען?

וויל העלם קיל מאן

איר זענט עס... רעדט נישט קיין שטותים. קומט מארגן
אין מיניסטעריום.

קארל טאמאס

דו וועסט מיר היינט ענטפערן.

וויל העלם קיל מאן צום באנקיר

לאזט אפ. א פאנטאסטיקער, וואס איך קען אים פון
אמאל. דורך א ראמאנטישער געשיכטע אין דער יוגנט
צעחשט געווארן. האט נישט קיין גלייכגעוויכט.

קארל טאמאס

איך ווארט אויף אן ענטפער.

וויל העלם קיל מאן

צו וואס? וואס פארשטייט איר? וואס פארשטייטו? אפשר
זאל איך דיר דערציילן פון דאס ניי, אז די צייטן האבן
זיך געענדערט. אמאל האטו פארשאלטן די וועלט, וואס
איז דיר נישט נאכגעקומען דיינע משוגענע פאדערונגען.

האַסט פאַרשטאַלטן די מענטשן, וואָס האָבן געוואָלט די
וועלט פירן ווייטער.
קאַרל טאַמאַס
דו...

ווייל העלם קיילמאן
כיבעט דיר, לאָז צורו מיט די פראַזן, וואָס האָבן נישט
קיין וויקונג.
באַנקיר

זאָל איך לאָזן רופן נאָכן האַטעלדירעקטאָר?
ווייל העלם קיילמאן
אום גאַטס ווילן. קיין שום סקאַנדאַלן.
באַנקיר

באַרויקט אייך, הערר קעלנער. ס'גייט אייך שלעכט, יאָ?
נאָט, נעמט אייך צען מאַרק.
ווייל העלם קיילמאן
אפשר זאָל איך אויך צווייגן צען מאַרק?
קארל טאַמאַס, וואָס האלט מיט איין האנט דעם רעוואַלווער אין קעשענע, קוקט
פאַרשטאַרט אויפן געלט, צוקט דאָן אַקסלען, ס'ווערט אים עקלאַפּט און ער
וויל זיך אויסדרייען

קאַרל טאַמאַס
ס'לוינט זיך נישט. ביסט מיר געוואָרן אַן אַ שיעור גלייך
גילטיק.

מיטאַמאַל עפנט זיך שטיל די טיר
סטודענט אין קעלנער-פראַק קומט אריין
הייבט אויף דעם רעוואַלווער איבער קארל טאַמאַס אַקסלען, פאַרלעסט זי.
עלעקטרישע לאַמפּ
אַשאַס
אַגעשריי

באַנקיר
ליכט! ליכט! דער קעלנער האָט געשאָסן אויפן מיניסטער!
פאַרהאַנג

פערטער אַקט

ערשטע סצענע

לינקס פון האטעל, ביים פארק
הינטער דעם סטודענט לויפט קארל טאמאס

קארל טאמאס

דו! דו!

סטודענט דרייט אויס דעם קאפ, לויפט ווייטער

קארל טאמאס

דו, איך וויל דיר העלפן, חבר.

סטודענט

וואָסער חבר! כ'בין נישט אייער חבר.

קארל טאמאס

אַבער איר האָט דאָך אויף קילמאַנען...

סטודענט

ווייל ער איז אַ באַלשעוויק, וויל ער איז אַ רעוואָלוציאַ-

נער. וויל ער פאַרקויפט אונזער לאַנד צו די יידן.

קארל טאמאס מאכט פארווירט צו אים נענטער א טריט

קארל טאמאס

איז די העלט געוואָרן אַ משוגעים-הויז? איז די וועלט

אַ משוגעים-הויז!!!

סטודענט

צוריק, אָדער אַ קויל אין קאַפּ!

טודענט לויפט ווייטער, שפּרינגט אריין אין אן אויטא, וואס ציט גיך אפּ.
קארל טאמאס פארשטייט, כאפט ארויס דעם רעוואלווער פון קעשענע, שיסט
נאך צוויי מאל. דאן באזינט ער זיך, בלייבט שטיין פאר א בוים

קארל טאמאס

ביסטו אַ בו-בקוים? אָדער ביסטו אַ גומענע וואנט?
באטאפט אים זעט אויס, ווי קאַרע, רוי און שלאַבעריק,
און דערלאנגסט ביז צו דער ערד.
אַבער ביסטו טאָקע אַ בוק-בוים?

זעצט זיך איף א באנק

מיין אַרעמער קאַפּ. קאנאָנדן-פייער. זעצט זיך, געשעצט
פובליקום. דער גלאַק קלינגט. די רייזע הייבט זיך אָן.
איין שאַס - אַ רונד-קרייז.

זעסט דאָרט - אַ הויז ב'ענט, כאַפסט דעם עמער,
וויילסט לעשן - און אַנשטאָט וואַסער גיסטו אייל אין די
פלאַמען אַריין...

דו קלינגסט אין די גלעקער פון דער שטאָט צו דער
גרויסער דערוואַכונג, אָבער די פעפער לייגן זיך אויפן
בויך און שנאָרכן ווייטער...

דאָרט, וואו די נאכט היילט איין די מענטשן מיט
ברוינעם שאַטן, זע איך - דער מערדער לויכערט, הויל
און מיט אַפענעם מוח...

און איך לויף, איין וואַכעדיקער, איבער די גאַסן,
מיט געדאַנקען, וואָס שטויסן זיך בלוטיק פארן יופיטערשן
ליכט...

אַ, פאַרוואָס האָבן זיי מיר געעפנט דאָס טויער פון
משוגעים-הויז? איז מיר דען דאָרט נישט גוט געווען,
נישט געקוקט אויף נאָרד-פּאַל אין פליגלעקלאַפן פון
גרויע פייגל?

איך בין דער וועלט דערווידער געוואָרן
די וועלט איז מיר דערווידער געוואָרן

בשעת די לעצטע רייד קומען ארויס צוויי פאליציאנטן. ביידע גייען צו אים
צו, כאפן אים אן ביי די הענט

ער שטער פאליציאנט

נו, יונגערמאן, דעם רעוואָלוער האָט איר דאָ נאָר-וואָס געפונען?

קארל טאָמאַס

וואָס ווייס איך? וואָס ווייסטו? אפילו דער רעוואָלוער,

קערט זיך אויס קעגן דעם שיסער, און פון זיין עפענונג

שפריצט געלעכטער.

צווייטער פאליציאנט

רעדט אַביסל אַנשטענדיקער, פארשטאַנען?

ערשטער פאליציאנט

ווי הייסט איר?

קארל טאָמאַס

יעדער נאָמען איז שווינדל... זעט איר, איך האָב אַמאָל

געגלייבט, אַז ווען איך זאָל גיין אָט דעם וועג, גלייך

מיט דעם פארק, וואָלט איך געקומען אין האָטעל צריין.

אַ גלעזל קאווע. פופציק פעניק. ווייכט איר, וואו מען

וואוינט? אין משוגעים-הויז. און די פאליציי היט, אַז

קיינער זאָל נישט געזנט ווערן.

ערשטער פאליציאנט

סיפאסט אייך גאַנץ גוט אַזעלכע רייד. איר זענט אַרעסטירט.

צווייטער פאליציאנט

פרווייט זיך נישט אַנטקעגנצושטעלן. ביי פרוי צו אנטלויפן—

אַ קויל.

קארל טאָמאַס

לאָזט מיר.

ערשטער פאליציאנט

פארקערט. זייט צופרידן, וואָס מיר באַשיצן אייך. דאָס

פאָלק וואָלט אייך געלינטשט.

צווייטער פאליציאנט

זענט איר זיך מודה, אַז איר האָט געשאָסן אויפן מיניסטער?

קארל טאָמאַס

איך?

ערשטער פאליציאנט

יא. איר.

צווייטער פאליציאנט

צו דער וואך.

טוינקל

מען הערט געשריי פון המון

צווייטע סצענע

פאליציאנער-עוידיום

צווייטער פאליציאנטיסאר

צווייט טיט פאליציאנטיסאר. שארף קלינגען

פאליציאנטיסאר ביים טעלעפאן

האלט? וואס איז?.. וואס?.. אטענטאט אין גראנד-האטעל
אויף מיניסטער קילמאן?.. דער מיניסטער דערמאנדעט?..
גראנד-האטעל אפשליסן... אפרייניקן די גאסן... ארעסטירט
א פארדעכטיקן?.. אהערברענגען אים... איך ווארט... הענגט אפ.
צו סעקרעטארן בלייבט דא. איר מוזט פראטאקאלירן. טעלעפאנירט
אלע באצירקן אין שארפער צוגרייטונג... דאנק... געבן
צו וויסן וועגן אלע פאלן... פארשטייט זיך, פון לינקס...
דעמאנסטראציעס דערשטיקן... גענוג...

בשעת-מעשה קומט אריין פאליציאנט מיט פיקעל

פיקעל צום פאליציאנט

איר דארפט מיך נישט אזוי צוהאלטן, הערר... ווער
זענט איר דען אזוינער? אמת, מיר לעבן אין
הויפט-שטאט, וואו ס'איז פארען פלערליי חברה, אבער
איר דארפט אונטערשיידן.

קאמיסאר

וואס איז?

פ א ר י צ י א נ ט

צט דער פארשוין האָט אַרומגעוואַנדערט אין קאַרדאָר
פון גראַנד האָטעל... קורץ פאַרן אַטענסאַט איז ער גע-
ווען אין צימער פון מיניסטער. ער וואוינט נישט אין
האָטעל, פאַרהאלט זיך פארדעכטיק, און ער קאָן נישט
אַנגעבן, פאַרוואָס...

ק א מ י ס א ר

גוט. ווי הייסט איר?

פ י ק ע ל

איך הייס טאַקע פיקעל, אָבער...

ק א מ י ס א ר

ענטפערט אויף מייע פראַגן.

פ י ק ע ל

איך וויל אָבער...

ק א מ י ס א ר

איר זענט געווען אין צימער פון מיניסטער קורץ פאַרן
אַטענסאַט. וואָס האָט איר דאָרט געוואָלט?

פ י ק ע ל

איך האָב אים... וואָס אַן אמת, הערר גענעראַל, איך
האָב געמיינט, אַז דע- מיניסטער איז געווען אַן ערנ-
מאַן... פונדעסטוועגן, אַז איך בין צו אים געקומען אין
האָטעל-צימער...

ק א מ י ס א ר

איר זענט זיך מודה, אַז איר האָט אַנטיילגענומען אינם
אַטענסאַט? איר האָט געהאַט אַ פערזענלעכן פאַרדרוס
אויפן מיניסטער?

פ י ק ע ל

איך האָב נאָר געוואָלט...

ק א מ י ס א ר

וואָס האָט איר געוואָלט? זענט איר אַן אַנאַרכיסט? גע-
הערט איר צו אַן אומלעגאַלער אָרגאַניזאַציע?

פיקעל

די אמאָליקע פראָנטזעלנער האָבן שוין .. הגם איך האָב
נאָר אין דער עטאַפּ... דעם פאָריין פון געוועזענע זעלנער
הערר גענעראַל.

קאָמיסאַר

דעם פאָריין פון געוועזענע זעלנער?... קאָנט איר דאָס
אויפווייזן?

פיקעל

י.א. אָט דאָ איז מיין מיטגליד-קארטע.

קאָמיסאַר

צוויי... איר זענט אַ פאַטריאַטז... דעריבער... דערציילט,
פאָרוואָס איר האָט דערמאָרדעט דעם מיניסטער.

פיקעל

איך מיין... איך וואָלט פאַר אים געגאַנגען אין פייער
אַריין...

קאָמיסאַר

ענטפערט מיר אויף מיין פראַגע.

פיקעל

איז אָט... איך בין דאָך נאָר געקומען וועגן דער באַן...
און דערנאָך בין איך אין מיניסטעריום... און מער האָב
איך נישט...

קאָמיסאַר

צו דער זאך.

פיקעל

אך, הער גענעראַל, לאָזט מיך אַהיימפאָרן... דאָס וועטער
ענדערט זיך... אַצינד קאָן איך פאָרן... ווען מיינע קי...
מיין פרוי האָט תמיד געזאָגט...
טעלעפאן קלינגט

קאָמיסאַר

פאָליציי-פרעזידיום... איר האָט אויך די זאַכלעכע באַ-
וויזן?... אַ מענטש אין אַ קעלנער-פראַקז... וואָרט אַ וויילע...
פיקעל, טוט אויס אייער מאַנטל.

פיקעל

איך טראג דאך נאָר א...

קאמיסאַר

א פרעק... אהא...

פיקעל

דערפאר, ווייל איך...

קאמיסאַר

זייט רויק. אין טעלעפאן א דאנק... סעקרעטאַרן, געמט

אויף פיקעלס פערסאנאַלען...

סעקרעטאַרן

איר הייסט? פאָטערס נאָמען און פאָרנאָמען?

פיקעל

טרויגאָט פיקעל דזייס איך, מיין ליבע פרייַלך... יינגל.

ווייז האָב איך געהייסן גאָטליב... נאָר אייגנטלעך הייס

איך טרויגאָט... ווייל דער באַמטער פון ציוויל-אַרט,

וואָס האָט זיך מיט מיין פאָטער... ווען זיי זענען נאָך

געווען גוט צווישן זיך, פלעגן זיי שפילן יעדן אָונט...

פאליציאנטן אריין

קאמיסאַר

וואָס איז געשען?

ערשטער פאָליציאַנט

מיר האָבן אַרעסטירט אַ מענטש אין שטאָטישן פאַרק. אין

דער האַנט האָט ער געהאַלטן אַ רעוואָלוער. צוויי קוילן

האָבן געפּעלט.

קאמיסאַר

אַריינפירן.

פאליציאנטן מיט קארל טאמאס אריין

קאמיסאַר

אייער נאָמען

קאַרל טאַמאַס

קאַרל טאַמאַס.

קאַמיסאַר

וואָס האָט איר געוואָלט מיט אַט דעם רעוואָלוצער ?

קאַרל טאָמאַס

דערשיסן דעם מיניסטער.

קאַמיסאַר

ס'גייט דאָך גאָר גלאַטיק... דער צווייטער... זענט איר זיך

הייסט עס, מודה... געהערט איר אויך צום פאַריין פון גע-

וועזענע קריגס-זעלבנער צוואַמען מיטן הערר פיקעל ?

קאַרל טאָמאַס

דער פאַריין פון געוועזענע זעלבנער ?

פיקעל

הערר גענעראַל, איך מוז אייך באַמערקן, אַז אינזער

סאָלדאַטן-בונד אין האַלצהאַוזען... הגם מיר נעמען נישט

אָן קיין שום אויסלענדער... אפילו נישט פון שכנותדיקן

דאָרף... פונדעסטוועגן איז נאָר דער הערר מלוכה-פרעזי-

דענט אָן ערנמיטגליד...

קאַמיסאַר

שווייגט... צום פאליציאנט ווי ער זעט דאָס אויס!

צווייטער פאַרליציאַנט

דאָס פאָלק האָט אים געוואָלט ליינטשן. מיר האָבן קוים

געקאָנט איינהאַלטן דעם המון.

קאַמיסאַר

זעצט זיך, דערציילט, פארוואָס איר האָט דערשאָסן דעם

מיניסטער.

קאַרל טאָמאַס

ער איז טויט

קאַמיסאַר

יא.

קאַרל טאָמאַס

איך האָב נישט געשאָסן.

קאַמיסאַר

איר מוזט דאָך צוגעבן, אַז איר האָט זיך נאָר-וואָס מודה געווען...

פֿיקעל

ניין, הער גענעראל. איר האָט אַ טעות. איך קען אים.
ער איז דעם מיניסטערס אַ פריינד...

קאַמיסאַר

וואָס שלאָגט איר כסדר איבער די רייד?

פֿיקעל

ווייל איר גלייבט מיר נישט... איך בין דער קאסירער
פון זעלנערבונד. אין אונזערע סטאַטוטן...

קאַמיסאַר

איך וועל אייך גלייך הייסן אָפּפירן צו קארל טאמאס איר
האָט געהאלטן דעם מיניסטער פאַר אַ שעדלעכן מענטש.
יאָ? פאַר אַ פאַררעטער?

קאַרל טאַמאַס

דער מערדער האָט געמיינט אַזוי.

קאַמיסאַר

דער מערדער?

קאַרל טאַמאַס

איך בין אַזוי נאָכגעלאָפן. איך האָב אים נאָכגעשאָסן.

קאַמיסאַר

וואָס רעדט איר פאַר אַ שטותיק?

פֿיקעל

אזויב ער זאָגט אַזוי, הערר גענעראל...

פאליציאנט גייט צו צום קאמיסאר, רעדט מיט אים שטיל

קאַמיסאַר

ער מאַכט טאַקע אַזאַ איינדרוק אויף מיר. אנב, דער
אַנדערער, דער פֿיקעל - אויך... ביידע איבערפירן אין
קאמער איינס... איך קום גלייך אריבער... אין טעלעפאן
פראָקוראַר...

פֿיקעל

דערער גענעראל... איך וואָלט וועלן... איך וויל פרעגן...

קאמיסער

וואס נאך?

פיקער

ס'איז טאקי באשלאסן, הערר גענערעל? אז איך זאל אין

תמיסה?

קאמיסער

יא.

פיקער

אגב... דאן... למשל אין האלצדאזען... און ווען זיי

וואלטן זיך דערוואוסט... און אז מ'פירט פרוי... און אז מ'פירט

שכן... דער, וואס איז דעם בירגערמייסטערס קרוב... און

אז דער פראנטבונד... וויסט איר, וואס איר טוט...

אצינד בין איך אין אויספארשונגס-צושטאנד. וואוהין

זאל איך גיין, אז איך וועל ארויס פון תמיסה? וואוהין?

איך טאר זיך שוין מער נישט ווייזן אין האלצהאזען...

קאמיסער

אז עס וועט זיך ארויסווייזן, אז איר זענט נישט שולדיק.

וועט איר קאנען אהיימפארן.

פיקער

פונדעסטוועגן, אונטער אויספארשונג...

קאמיסאר

איך האב נישט קיין צייט אין טעלעפאן פארבינדט מיך

מיטן פראקוראר.

פיקער

אויך נישט קיין צייט... ווייסע הענטשקעס, שווארצע

הענטשקעס... האס זאל מען נאך גלייבן?

טונקל

ד ר י ט ע

צ י מ ע ר פ ו ן אויספארש-ריכטער

ביים טיש איספארש-ריכטער און פראטאקאלאנט. פארן טיש קארל טאמאס גע-
שמידט אין קייסן

אויספארש-ריכטער

איר פארשווערט זיך נאָר אייער לעגע. ס'זענען דאָ עדות.

אז איר האָט אין דעם רעסטאָראַן אַרויסגעזאָגט דעם פאַר-

לאנג צו דערמאָרדן דעם מיניסטער.

ק א ר ל ט אַ מ אַ ס

איך לייקן דאָס נישט. אָבער איך האָב נישט געשאָסן.

אויספארש-ריכטער

איר זענט זיך דאָך מודה אין פאַרלאַנג...

ק א ר ל ט אַ מ אַ ס

אין פארלאנג - יאָ.

אויספארש-ריכטער

עדות ראנד.

ראנד אריין

אויספארש-ריכטער

הערר ראנד, קענט איר דעם באַשולדיקטן?

ראנד

צום באַפעל.

אויספארש-ריכטער

איז דאָס דער זעלביקער, וואָס האָט בשעתן אָנפאַר אין

וואַל-ביראָ ביי אייך צוגענומען דעם רעוואָלווער?

ראנד

צום באַפעל.

אויספארש-ריכטער

טאַמאַס, וואָס זאָגט איר צו דעם?

ק א ר ל ט אַ מ אַ ס

איך לייקן עס נישט אָפּ. אָבער...

ר א נ ד

אויב איך זאל מיר דערלויבן צו מיינען, שטעקט דאָ אַ
יידישע האַנט.

אויספאַרש-ריכטער

איר האָט נישט געשאָסן, ראַנד?

ר א נ ד

צום באַפעל; ניין. אלע קוילן דארפן נאָך שטעקן.

אויספאַרש-ריכטער

צוויי קוילן פעלן. דאָס איז דאָך אייער רעוואָלווער?

ר א נ ד

מיין דינסט-רעוואָלווער, הערר אויספאַרש-ריכטער.

אויספאַרש-ריכטער

ווילט איר נאָך אלץ לייקענען, טאָמאַס? ווילט איר נישט

לייכטער מאַכן אייער געוויסן און זיך מודה זיין?

ק א ר ל ט אַ מאַס

איך האָב נישט וואָס זיך מודה צו זיין. איך האָב נישט

געשאָסן.

אויספאַרש-ריכטער

מיט וואָס דערקלערט איר, וואָס עס פעלן צוויי קוילן?

ק א ר ל ט אַ מאַס

איך האָב נאָכגעשאָסן דעם אטענטעטער.

אויספאַרש-ריכטער

צוויי, נאָכגעשאָסן דעם אטענטעטער. אַצינד פעלט נאָך

צו דער גרויסער אומבאַקאַנטער. אפשר קענט איר דעם

געהיימינישפּולן מענטש, וואָס איז, ווי איר זאָגט, אַריין

הינטער אייך אין צימער און געשאָסן?

ק א ר ל ט אַ מאַס

ניין.

אויספאַרש-ריכטער

נו, אלזאָ, דער באַרימטער הערר איקס.

ק א ר ל ט אַ מאַס

עס איז געווען איינער פון רעכטס. ער האָט עס אַליין

געזאָגט. איך בין אים נאָכגעלאָפֿן. כּהאַב געמיינט, אַז ס'איז
אַ חבּר.

אויספּאַרש-ריכטער

רעדט נישט קיין שטותים. איר ווילט פאַרווישן די שפּור
פון אייערע פריינד? מיר קענען זיי. דעיינט איז שוין
נישטאָ קיין אמנעסטיע. אייערע נענטערע חברים זיצן שוין
אונטערן שלאָס... אויבערקעלנער פון גראַנד האָטעל.

אויבערקעלנער אריין

אויספּאַרש-ריכטער

קענט איר דעם באַשולדיקטן?

אויבערקעלנער

יא, מיין הערר, ער איז דאָך געווען געהילף-קעלנער אין
גראַנד האָטעל. ווען איך וואָלט געוואוסט, מיין הערר,
אָה...

אויספּאַרש-ריכטער

צי האָט דער באַשולדיקטער גערעדט שלעכטס אויפן הערר
מיניסטער קילמאן?

אויבערקעלנער

יא, מיין דערר. ער האָט געזאָגט: אַ שיינער פּאָלקס-מיניס-
טער. ניין - אַ פיינער פּאָלקס-מיניסטער, האָט ער געזאָגט.

אויספּאַרש-ריכטער

טאָמאַס, האָט איר דאָס געזאָגט?

קארל טאָמאַס

יא, אָבער געשאַסן האָב איך נישט.

אויספּאַרש-ריכטער

פרוי מעלער.

פרוי מעלער אריין

אויספּאַרש-ריכטער

איר קענט דעם באַשולדיקטן?

פרוי מעלער

יא, ער איז מיין פריינד.

אויס פאַרש-ריכטער
צוויי, אייער פריינד. האלט איר זיך פאַר וויינע א...
הברטע!

פרוי מעלער
יא.

אויס פאַרש-ריכטער
איר האט דעם באשולדיקטן פאַרגעלייגט פאַרן אויבער-
קעלנער פון גראנד האטעל?
פרוי מעלער
יא.

אויס פאַרש-ריכטער
דער באשולדיקטער זאל צו אייך צוויי האבן געזאגט:
איר שלאפט אלע! איינער מוז וואגן. דאן וועט איר
זיך אויפכאַפן". אמת?
פרוי מעלער
ניין.

אויס פאַרש-ריכטער
באדענקט זיך, עדותטע. איר שטייט אונטערן חשד פון
מיטהילף. איר האט דעם באשולדיקטן געשאפן א שטעלע
אין גראנד האטעל. די אויספאַרשונגס-מאַכט האלט, אז דאָס
איז נאָר געווען א פיקציע. דער באשולדיקטער האט גע-
זאָלט קריגן א געלעגנהייט צו זיין נאָנט צום
מיניסטער.

פרוי מעלער
אויב איר ווייסט דאָס אלץ צוויי וואויל, איז אַרעסטירט
מיר.

אויס פאַרש-ריכטער
איך פרעג אייך צום לעצטן מאל: האט דער אָנגעקלאָגטער
געזאָגט, אז איינער מוז פאלן?
פרוי מעלער
ניין.

אויספאָרש-ריכטער

דער פיקאַלע.

פיקאלא אריין

אויספאָרש-ריכטער

קענט איר דעם באַשולדיקטן?

פיקאַלע

ביטע זייער, יא. באַלד, אַזוי ווי ער האָט געזאָלט אַריין.

טראָגן די טעלער, האָט ער צעבראָכן איינעם און מיך

געבעטן, כּוֹזאַל באַהאַלטן די שערבלעך, אַז קיינער זאָל

עס נישט געפינען.

אויספאָרש-ריכטער

דאָס איז זייער אינטערעסאַנט. האָט איר אַזוי געטון?

קאַרל טאָמאַס

יא.

אויספאָרש-ריכטער

דאָס וואָרפט אויף אייער כאַראַקטער אַ ספּעציפיש ליכט...

פיקאַלע, גיט גוט אַכטונג. האָט איר געהערט, ווי דער

באַשולדיקטער האָט געזאָגט: „איר שלאָפט אַלע! איינער

מוז וואַגן. דאָן וועט איר זיך אויפכאַפן“?

פיקאַלע

ביטע זייער, יא. און דערביי האָט ער אַזוי געשטאַרצט

מיט די אויגן און געביילט די פויסטן, און אַזוי בלוט.

דורשטיק געקוקט — אַזעלכע פּנימער האָב איך נאָר גע-

זען אין קינאַ. כּוֹהאַב מיך געשראַקן.

אויספאָרש-ריכטער

וואו זענט איר דאָן געווען?

פיקאַלע

איד... איד...

אויספאָרש-ריכטער

איר מוזט זאָגן דעם ריינעם אמת.

פיקאַלע הייבט אָן צו וויינען, ווענדט זיך אַז פון איספאָרש-ריכטער

צום קעלנער הערר אויבער, איך וועל עס שוין מער נישט טון, איך

האָב דאָך אייך געזאָגט, אז איך וויל אַרויסגיין, און איך
בן גאַרנישט אַרויסגעגאַנגען, איך בין געווען אזוי מיד,
איך האָב זיך געלייגט אונטערן טיש און האָב געוואָלט
אַביסל שלאָפן... הערר אויבער, כ'בעט אייך, זאָג עס
נישט דעם שעה!

אויספאַרש-ריכטער לאכט
ס'וועט נישט זיין אזוי שלעכט... טאַמאַס, וואָס זאָגט איר
דערצו?

קאַרל טאַמאַס
אז איך באַקום וואָס אַמאָל מערער דעם איינדרוק, אז
איך געפין זיך אין אַ משוגעים-הויז

אויספאַרש-ריכטער
אזוי, אין אַ משוגעים-הויז. די עדות קאָנען גיין, פרוי
מעלער, איר זענט פאַרלייפיק אַרעסטירט. פירט זי אָפּ.
עדות אפ

אויספאַרש-ריכטער
די אַרעסטירטע עוואַ בערג.
עוואַ בערג אריין

אויספאַרש-ריכטער
איר הייסט עוואַ בערג?
עוואַ בערג
גוט מאַרגן, קאַרל... יאָ.
אויספאַרש-ריכטער
איר טאָרט מיטן באַשולדיקטן נישט רעדן.
עוואַ בערג

די האַנט קאָן איך אים נישט געבן, אַפריער וואָלט איר
אים געדאַרפט אַראָפּנעמען די קייטן. פאַרוואָס האָט איר
אים געשמידט? איר מיינט, אז ער'ט אַוועקפליען? דרויסן
שטייט אַ טויז וועכטער. אַדער האָט איר מורא פאַר אים?
איר זעט נישט אויס צו זיין זייער העלדיש. אַדער אפשר

ווילט איר אים נאָר אַנטמוסיקן? זענט איר זיך שטאַרק טועה

אמת, קאַרל?

אויספאַרש-ריכטער

אויב איר וועט נישט ענדערן אייער טאָן, וועל איך
גלייך הייסן אייך אַוועקפירן.

ע וואָ בערג

איך צווייפל גאָרנישט, אַז אויף דעם האָט איר גענוג
מוט... איך דערוואַרט פון אייך, אַז איר זאָלט מיך
פריילאָזן.

אויספאַרש-ריכטער

דערצו האָט מיך דאָס געזען נישט באַפולמעכטיקט.

ע וואָ בערג

וואו עס לוינט אייך, באַהאַלט איר זיך הינטערן געזען.
וואָכנלענג שטעק איך שוין אין אַרעסט. איך האָב נאָר
געטון דאָס, וואָס די קאָנסטיטוציע דערלויבט יעדן. די
עפנטלעכע וועלט זענען עפנטלעכע התחייבותן. איר וואָלט
גלייכער געדאַרפט לייגן אייער ריכטער-צייט, איידער צו-
לאָזן, אַז דאָס געזען זאָל פאַרשוועכט ווערן.

אויספאַרש-ריכטער

איך האָב אייך צו שטעלן צוויי פראַגן: וואוינט דער באַ-
שולדיקטער ביי אייך?

ע וואָ בערג

יא.

אויספאַרש-ריכטער

זענט איר מיט אים געווען אין שטראָפבאַרע באַציונגען?

ע וואָ בערג

וואָס פאַר אַ לעכערלעכע פראַגע! שטאַמט איר פון
פופצעטן יאָרהונדערט?

אויספאַרש-ריכטער

איך וויל וויסן, צי איר זענט געווען מיטן באַשולדיקטן
אין געשלעכטלעכע באַצינגען.

ע ו ו א ב ע ר

אפשר קאנט איר מיר דערקלערן, ווי אזוי זעט אויס אן
אומגעשלעכטלעך צוזאמענזיין?

אויס פאָרש-ריכטער

איר שטאמט פון אן אָנשטענדיקער משפּחה... אייער מאָ
טער וואָלט...

ע ו ו א ב ע ר ג

מיין משפּחה גייט אייך קנאַפּ וואָס אָן. און אייער פראַגע
האַלט איך פאָר אזוי אומאָנשטענדיק, אז איך שעם זיך
אויף איר צו ענטפערן.

אויס פאָרש-ריכטער

אַלזאָ, אויף דער צווייטער פראַגע זאָגט איר זיך אָפּ צו
ענטפערן... צי האָט דער באַשולדיקטער, ווען ער האָט
געוואוינט ביי אייך, ארויסגעזאָגט דעם געדאַנק צו דער-
הרגענען דעם מיניסטער קילמאַן?

ע ו ו א ב ע ר ג

דאָכט זיך, אז מיר קענען זיך פון פריער, הערר אויס
פאָרש-ר כטער... דערלויבט זיך צו דערמאָנען... צי וואָלט
איר אַ קלוג-חבר, וואָס פאָרראַט זיינע חבֿרים, נישט גע-
האַלטן פאַרן גרעסטן מנוול? איז דעריבער אויך אייער
דריטע בראַגע נישט אָנשטענדיק, אויב איר גלייבט אין
דער ווירקזאַמקייט פון אונזער שמיעס. אָבער איך שווער,
ביי יענער ערע, וועגן וועלכער איר האָט אַ קנאַפּע פאָר-
שטעלונג, אז קאַרל טאַמאַס האָט נישט אָרויסגעזאָגט דעם
געדאַנק צו דערהרגענען קילמאַנען.

אויס פאָרש-ריכטער

א דאַנק. אָפּפירן.

ע ו ו א ב ע ר ג

זיי געזונט, קאַרל. לאַז זיך נישט צעבֿע-עכן

קאַרל טאַמאַס

איך האָב דיך ליב, עוואָ.

ע ח א ב ע ר ג

אויך אין דער שעה טאָר איך דיך נישט זינערן.

עווא בערג ווערט אפגעפירט

אויס פאָרש-ריכטער

איך בין פון אייערע אַקטן געוואויר געוואָרן, אז איר זענט
אַכט יאָר געווען אין משוגעים-הויז. צוליב פעסטשטעלן
אייער גייסטיקן צושטאַנד ווערט איר איבערגעגעבן אין
דער פסיכיאטרישער אָפטיילונג.

טונקל

ר ט ע ס צ ע נ ע

די פאסאד ווערט פארוואנדלט אין פאסאד פון משוגעים-הויז
א פן

באטראכט - צימער

פראָפּעסאָר לידין

דער פראָקוראָר האָט מיר אייך איבערגעגעבן אויף אַ פּסי-
כיאַטרישער אינסערוזוכונג... שטייט גלייך. פולס נאָרמאַל.
עפנט דאָס העמד. טיף עטעמען. בלייבט שטיין. דאָס
האַרץ געזונט... זאָגט מיר אויפריכטיק, פאַרוואָס האָט איר
דאָס געטון?

קאַרל טאַמאַס

איך האָב נישט געשאָסן.

פראָפּעסאָר לידין

די פאָליציי האָט אייך תחילת געהאַלטן פאַר איינעם, האָט
האָט צוליב נאַציאָנאַליסטישע טעמים געשאָסן אויפן מי-
ניסטער. זי האָט געמיינט, אז אַ געוויסער ביקעל איז
געווען אייער חבר. די אויספאַרשונגס-מאַכט איז אָבער
געקומען צו דער איבערצייגונג, אז אַט די מיינונג איז
פאַלש. זי האָט זיך געשטעלט אויפן שטאַנדפונקט, אז איר
געהערט צו אַ לינק-ראַדיקאַלער, טעראָריסטישער זאָגאַני.

זאציע... אייערע חברים זענען ארעסטירט געוואָרן... אין
האַלט אַלנפּאַלס... געטרויט מיר ערלעך, מיך אינטערעסירן
נאָר אייערע מאָטיוון.

קאַרל טאָמאַס

איך קאָן זיך נישט מודה זיין, ווען איך בין נישט דערי
וואָס האָט געשאָסן.

פּראָפּעסאָר לידין

איר האָט געוואָלט גקמה נעמען, אמת? איר האָט מסתמא
געהאַפּט, אַז דער מיניסטער וועט אייך געבן אַ הויכן
פּאַסטן. איר האָט געזעען, אַז די העררן חברים, אַז זיי
זיצן אויבן, קאָכן נאָך זייער אייגענע יויד. איר האָט זיך
געפילט אַנטווישט, אָפּגענאַרט? די וועלט זעט אַנדערש
אויס, ווי איר האָט זי זיך אויסגעמאַלט אין אייער קאָפּ?

קאַרל טאָמאַס

איך דאַרף נישט קיין פּסיכיאַטער.

פּראָפּעסאָר לידין

איר פילט זיך געזונט?

קאַרל טאָמאַס

פולקום.

פּראָפּעסאָר לידין

הם. אַט דער געדאַנק באַהערשט אייך תמיד? איך דערי.
מאָן מיר, אַז אייער מוטער האָט אויך געליטן אויפן
זעלביקן קאָמפּלעקס.

קארל טאמאס לאכט

פּראָפּעסאָר לידען

לאַכט נישט. פּוקום געזונט איז קיינער נישט.

קורצע פּויע

קאַרל טאָמאַס

הערר פּראָפּעסאָר.

פּראָפּעסאָר לידין

וויילט איר מיר אַצינד דערציילן, פאַרוואָס איז האָט
געשאָסן? פאַרשטייט — נאָר דער פאַרוואָס אינטערעסירט

מ'ך. די טאט ארט מ'ך נישט. מעשים זענען מינדערווערטיק.

נאָר די מאַטיוון זענען וויכטיק.

ק א ר ל ט א מ א ס

איך וויל אייך דערציילן אַלצדינג גענוי, הערר פראָפּע-

סאָר. איך ווייס שוין גאָרנישט, וואָס איך האָב אַבער-

געלעבט... זאָל איך אייך דערציילן, הערר פראָפּעסאָר?...

פ ר א פ ע ס אָ ר ל י ד י ן

הייבט אָן.

ק א ר ל ט א מ א ס

איך מוז זיך דערמאָנען. אָס די טיר דאָט זיך הינטער

מיר פאַרמאָכט, און אז זי האָט זיך ווידער געעפנט, זענען

אַריבער אַכט יאָר. אַ יאָרהונדערט. איך בין פריער פון

אַלעמען געגאָנגען, אַזוי ווי איר האָט מיר געראַטן, צו

ווילהעלם קילמאן. געווען פאַרמישפט צום טויט אַזוי ווי איך

און איך האָב אים דערזען, ווי אַ מיניסטער. אין איי.

חברה מיט די שונאים פון פריער.

פ ר א פ ע ס אָ ר ל י ד י ן

נאָרמאַל. ער איז געווען קליגער פון אייך.

ק א ר ל ט א מ א ס

איך בין געקומען צו מיינע בעסטע חברים. אַ מענטש

וואָס האָט איינער אַליין מיט אַ רעוואָלוציע אין האַנט

אַפגעשטויסן אַ גאַנצע קאָמפּאָניע ווייסע. אין מיין אויער

האָט דערהערט: „מען מוז קאָנען וואַרטן“

פ ר א פ ע ס אָ ר ל י ד י ן

נאָרמאַל.

ק א ר ל ט א מ א ס

און ער האָט נאָך דערביי געשוואוירן. אז ער איז געבליבן

געטריי דער רעוואָלוציע.

פ ר א פ ע ס אָ ר ל י ד י ן

אומנאָרמאַל. אָבער נישט אייער קראַנקייט. מען דאַרף

אים באַטראַכטן. מסתמא לייכטע dementia praecoxi אין

קאָטאָנישער פאָרם.

ק א ר ל ט א מ א ס

איך בין געווען א קעלנער. א גאנצן אַוונט. ס'האָט גע-
שטונקען פון שווינרל. די קאַלעגן האָבן געהאַלטן, אז
ס'איז אין אַרדענונג און האָבן זיך נאָך מיט דעם גע-
גרייסט.

פ ר אָ פ ע ס אָ ר ל י ד י נ

נאַרמאַל. די געשעפטן בליען אויפסניי. יעדער פאַרדינט,
אויף זיין שטייגער.

ק א ר ל ט א מ א ס

דאָס הייסט ביי אייך נאַרמאַל? אין האַזעל האָב איך
געטראָפן אַ באַנקיר, וואָס מען זאָגט, אז ער שלעפט געלט
ווי היי... וואָס האָט ער דערפון? אפילו דעם בויך קאָן
ער זיך נישט אָנשטאָפן מיט נאַשוואַג. ווען אַנדערע פרעסן
פאַזאָנען, מוז ער זוכן בריי, ווייל דער מאָגן טוט אים
וויי. טאָג און נאַכט שפּעקולירט ער, צו וואָס? צו וואָס?
הינטער דער פּאסאד לייכט אויף דאס באַזונדערצימער אין האַטעל

ב א נ ק י ר אין טעלעפאן

האַל! האַל! בערוזע? אַלץ פאַרקויפן! פאַרבן און קאַלי
און רערן... דער אַטענטאַט אויף קילמאַן... כעמישע
פאַבריק שוין ווידער געפאָלן אויף הונדערט פּראָצענט...
וואָס? סטאַציע!.. פריילן, פאַרוואָס שטערט איר מיר?...
איך וועל אייך מאַכן פאַרזאָנטוואָרטלעך... רואינירט, צו-
ליב אַ טעלעפאָן-שטערונג... אַ, גאָט אין הימל!

פ ר אָ פ ע ס אָ ר ל י ד י נ

צו וואָס? ווייל ער איז אַ טיכטיקער מענטש. ווייל ער
וויל עפּעס שאַפן. ליבער פריינד, דער באַנקיר, וואָס איר
האָט געזעען - זיין פאַרמעגן אויף מיר געזאָגט - איז
געווען נאַרמאַל.

ב א נ ק י ר אַרכלט אין האַטעל-צימער

נאַרמאַל... נאַרמאַל...

האַטעל-צימער טונקל

קארל טאמאס

און דער הויזדינער אין גראנד האטעל? צוועלף יאר
נאכאנאנד האט ער זיך געשפארט א צענערמארק. צוועלף
יאר! דערנאך איז געקומען די אינפלעציע, מ'האט אים
אויסגעצאלט זעקס הונדערט מיליאן, און ער האט זיך
פארן אפגעשפארטן געלט נישט געקאנט קויפן קיין גאנץ
שעכטל שוועבעלעך. אבער אים האט מען נישט געהיילט,
ער האט אט דעם שווינדל געהאלטן פאר גארמאל. היינט
שפארט ער זיך אפ דעם ביסן פון מויל און לייגט אריין
אין געוועטן זיינע לעצטע פאר גראשן. איז דאס נארמאל?
הינטער דער פאסאד לייכט אויף, אס דינערשאפט-צימער אין גראנד האטעל
הויזדינער

ווער האט געוואונען אויף די פאריזער פערד-גענינג?
גאלאטיע... שווינדל! שווינדל! איך האב מיין גאנץ
געלט געשטעלט אויף אידעאליסט, און אט איז דער
פארשאלטענער זשאקיי אראפגעפאלן! איך וויל צוריק
מיין געלט! אָנישט...

פראפעסאר לידין

ווער עס ריזיקירט נישט, דער געווינט נישט. דער חוץ-
דינער אין גראנד האטעל - איך האב דארט אמאל גע-
וואוינט - איז אַבסאָלוט נארמאל.

הויזדינער אין האטעל צימער, נאכדעם, ווי ער שטעכט זיך מיט
א מעסער, כאַרכלי
נארמאל... נארמאל...

האטעל-צימער
טונקל

קארל טאמאס

אפשר האלט איר אויך פאר גארנאט א וועלט, וואו
ס'איז מעגלעך, אז די וויכטיקסטע דערפינדונגען, וואס
וואלטן פאר מענטשן געקאנט לייכטער מאכן דאס לעבן,
זאלן פארטייליקט ווערן בלויז דערפאר, וואס געוויסע
מענטשן האבן מורא, אז זיי וועלן שוין נישט מער פאר-
דינען?

הינטער דער פאסאד לייכט אויף די ראדיא-סטאציע אין האטעל

טעלעגראפיסט

האללא! האלא! אלע ראדיא-סטאציעס פון דער וועלט!
ווער קויפט מיין דערפינדונג? איך וויל נישט קיין געלט,
אלעמען וועט העלפן מיין דערפינדונג, אלעמען! מען
שווייגט... קיינער ענטפערט נישט.

פראפעסאר לידין

וואס איז דען דא נישט נארמאל? דאס לעבן איז נישט
קיין לענקע, אויף וועלכער די מענטשן טאנצן אין א
ראד און בלאזן שלום-נעזאנגען. דאס לעבן איז קאמף.
ווער עס האט די שטארקסטע פויסטן, דער געווינט דעם
קאמף. דאס איז פולשטענדיק נארמאל.

טעלעגראפיסט אין האטעל ציטער, נאכדעם ווי ער האט געמאכט-
א קורצשלוס, קריצט מיט די ציין
נארמאל...

אלע צימערן אין האטעל לייכטן אויף

כאָר פון משוגעים ויצן אויף די קני, קוקן אראפ אין באטראכט-צי-
מער, שאקלען מיט די קעפ, קריצן מיט די ציין
נארמאל! נארמאל!..

אויפרייס אין האטעל

טונקל

קארל טאמאס

ווי אזוי האב איך געקאנט לענגער איבערטראגן אט די
וועלט! איך האב זיך געשאפן א פלאן, ווי אזוי אויפצו-
וועקן די מצנטשהייט פון שלאף. איך האב געוואלט דער-
שיסן דעם מיניסטער. אין דערוועלטער רגע האט געשאסן
אן אנדערער.

פראפעסאר לידין
הם.

קארל טאמאס

איך האב נאכגעשריגן דעם שיסער. געמיינט, אז ער איז
א חבר. געוואלט אים העלפן. ער האט מיך צוריקגע-
שטויסן. איך האב געזען זיינע פארביסענע ליפן. ווייל

דער מינסטער איז געווען א באַלשעוויק. א רעוואָלוציאָ-
נער - אזוי האָט ער צו מיר געשריגן.

פּראָפּעסאָר לידדין

נאַרמאַל. עס וואָלט געקאָנט גאַנץ גרייַלעך זיין, ווען אַט
דער אומבאַקאַנטער וואָלט עקזיסטירט.

קאַרל טאָמאַס

דאָן האָב איך געשאָסן אויפן מערדער פון דעם. וואָס
איך האָב אליין געוואָלט דערהרגענען.

פּראָפּעסאָר לידדין

הם.

קאַרל טאָמאַס

יעצט האָט זיך דער נעבל צעריסן. אפשר איז די וועלט
גאַנטישט משוגע. אפשר בין איך משוגע... אפשר בין
איך משוגע... אפשר איז אלץ נאָר געווען א קאַשמאַר...

פּראָפּעסאָר לידדין

וואָס ווילט איר? די וועלט איז נאָר אזוי... נאָר לאַמיר
זיך אומקערן צו די מאַטיוון. האָט איר געוואָלט מיט אַט
דעם שאָס זיך אָפּשאַקלען פון אייער פארגאנגנהייט?

קאַרל טאָמאַס

משוגענער! משוגענער!

פּראָפּעסאָר לידדין

שפּילט נישט קיין קאָמעדיע. אן אלטן פסיכיאטער איז
נישט אזוי לייכט צו באַאיינפלוסן.

קאַרל טאָמאַס

אָדער אפשר איז שוין היינט נישטאָ קיין גרענעץ צווישן
וועלט און משוגעים-הויז? יא, יא... אמת... די זעלבע
מענטשן, וואָס ווערן דאָ געהיטן אין משוגעים-הויז, גייען
אָן אין דרויסן אלס נאַרמאַלע און טרעטן די אַנדערע.

פּראָפּעסאָר לידדין

אזוי...

קארל טאמאס

און איר! פרווט נאָר זאָגן, אז איר זענט אויך נאָרמאַל!
איר זענט אַ משוגענער פון די משוגעים.

פראָפּעסאָר לידין

אַצינד לאָזט אָפּ מיט אייערע פראַזן!... אַנישט וועל איך
הייסן אייך אַריינפירן אין דער באַזונדערקאַמער. איר ווילט
זיך, ווייזט אויס, אָנכאַפּן אָן די פאַראַגראַפן פאר גייסטיק-
קראַנקע?

קארל טאמאס

איר אלע מיינט, אז איר לעבט? איר רעדט זיך נאָר איין,
אז די וועלט וועט תמיד בלייבן, ווי אַצינד!

פראָפּעסאָר לידין

אַר-זאָ, איר זענט געבליבן דערוועל-ביקער, וואָס אַמאָל...
איר ווילט נאָך אלץ ענדערן די וועלט, אונטערלייגן אַ
פייער, יא? ווען די נאַטור וואָלט נישט געוואָלט, אז
עטלעכע מענטשן זאָלן עסן אַביסל ווייניקער, וואָלט אינ-
גאנצן נישט געווען קיין אַרעמקייט. ווער עס שאפט עפעס
וויכטיקס, דער הונגערט נישט.

קארל טאמאס

ווער עס הונגערט, דאַרף נישט קיין עסן.

פראָפּעסאָר לידין

מיט אייערע אידייען וואָלטן די מענטשן געוואָרן פאַראַ-
זיטן און ליידיק-גייזער.

קארל טאמאס

און איר זענט מיט אייערע אידייען גליק עך?

פראָפּעסאָר לידין

גליקלעך? איר ליידט אויף דער איבערשאצונג פון איי-
ער אידיע. אַנטצינדונג פון מוח. פאַביע. דער גליק-באַ-
גריף זיצט אין אייער קאָפּ, ווי אַ מיסטקעסטל. איך וואָלט
אייך גראַטן זיך צו היטן. איר וואָלט מסתמא געשריבן
לירישע געדיכטן פון גאַנצער נשמה, ליב געהאַט בלויע

בלימלעך, שיינע מיידלעך... אָדער איר וואָלט געוואָרן
אן אומשעדלעכער סעקטאַנט מיט לייכטער paraphrenia
phantastica. אָבער איר ווילט באַגליקן די וועלט.

ק א ר ל ט א מ א ס

איך פייף אויף אייער נשמה.

פ ר א פ ע ס א ר ל י ד ין

איר מינירט אונטער יעדע געזעלשאַפט. יעדע! וואָס ווילט
איר? דאָס לעבן אומוואַרפן אין די יסודות. דעם הימל
אַראָפּברענגען אויף דער ערד, דאָס אַבסאָלוטע, יאָ?
משוגעת! ווי שעדלעכער סם ווירקט איר אויף די, וואָס
זענען שוואַך אין גייסט, אויף דער מאַסע!

ק א ר ל ט א מ א ס

וואָס ווייסט איר וועגן דער מאַסע?

פ ר א פ ע ס א ר ל י ד ין

מיין מוסטערקאלעקציע עפנט אפילו דעם בלינדסטן די
אויגן. מאַסע - אַ סטאַדע חזירים. שלעפּן זיך צום מולטער,
ווען ס'איז דאָ צו פרעסן. שמירט זיך אויס אין צואה,
ווען ס'האַט זיך אָנגעשטאַפט דעם בויך. און דאָ קומען
נאָך צו אין יעדן יאָרהונדערט פּסיכאָפּאַטן, וואָס זאָגן:
צו אַט דער סטאַדע דעם גן-עדן. די פּאַליציי וואָלט
אָזעלכע לייט געדאַרפט איבערגעבן אונז, פּסיכיאַטערן.
איידער צוצווען, ווי זיי ווירקן אויף דער מענטשהייט.

ק א ר ל ט א מ א ס

אומשעדלעך זענט איר נישט.

פ ר א פ ע ס א ר ל י ד ין

עס איז אונזער שליחות - צו באַשיצן די געזעלשאַפט
פאַר געפערלעכע פאַרברעכער. איר זענט דער בלוט-שונא
פון יעדער ציוויליזאַציע. דאָס כאַאָס! אייך מוז מען אומ-
שעדלעך מאַכן, אויסרייניקן, אָפּשיידן!

ק א ר ל ט א מ א ס

וועכטער! וועכטער!

וועכטער אריין

ק צ ר ל ט א מ א ס

זעצט אריין אָט דער משוגענעם אין באַזונדערקעזמער.

פראפעסאר לידין גיט די וועכטער א סימן. די וועכטער כאפן אן קארל טאמאס

פ ר א פ ע ס א ר ל י ד י ן

מאָרגן ווערט איר צוריקגעפירט אין תפיסה.

ס א ר ה א ג

פינפטער אקט

ערשטע סצענע

תפיסה

אין וויילע ווערן באלייכטן אלע קאמערן

טונקל

סלייכט אויף

קאמער פון אלבערט קראל

אלבערט קראל קלאפט צו דער שכנותדיקער קאמער

ווער איז דאָרט?

לייכט אויף

קאמער פון עווא בערג

עווא בערג קלאפט

עווא בערג.

אלבערט קראל קלאפט

דו אויך?..

עווא בערג קלאפט

היינט אינדערפרי.

אלבערט קראל קלאפט

און די אנדערע?

עווא בערג קלאפט

אלע צרעסטירט. פארוואס האט עס קארל געטון?

אלבערט קראל קלאפט

ער זאגט דאך ניין. וואו איז קארל?

עוואלבערג קלאפט

אפשר וויסט מער מעלע?

אלבערט קראל קלאפט

מוטער מעלער? זי איז אויך דא?

עוואלבערג קלאפט

יא. איבער טיר. ווארט, איך וועל אַנקלאפן.

בערויט ביי אלבערט קראלס טיר

אלבערט קראל

אויפמערקזאם! עמעצער קומט.

טיר פון אלבערט קראל פראלט-אויף

אריין אויפזעצער ראנד

ראנד

די זופ... מאכט עס גיך. היינט איז זונטיק.

אלבערט קראל

דאס זענט איר?

ראנד

יא. איך בין ווידער תפיסה-באצאמטער. מען פילט כאטש

עפעס אינטער די פיס... נו, אט האב איך אייך ווידער

אלע צוזאמען. אחוץ קילמאצנען. היינט הילן זיי אפ זיין

דענקמאל.

אלבערט קראל

אזוי.

ראנד

קילמאן איז געווען דער איינציגער צווישן אייך, וואס

האט זיך געטויגט - דאס וועט איר דאך מודה זיין. דאס

האב איך תמיד געזאגט.

אלבערט קראל עסט

חזיר-פרעס.

ראנד

שמעט אייך נישט די זופ? פלייש וועט זיין אויף יום-

טוב. ביז דעמאלט מוזט איר האבן געדולד.

אלבערט קראָל
זאָגט איר, צו קארל טאָמאַס איז אויך דאָ?
ראַנד

זינט נעכטן אָוונט... וואָס פאַר אַ לעבן ער האָט דאָס
הינטער זיך...

אויפזעצער ראנד ארויס

אלבערט קראָל קלאפט
אַצנד, עוואָ.
עוואָ בערג קלאפט
וואו איז קארל
אומעטום קלאפן
וואו איז קארל?

די קאמערן טונקל

לייכט אויף

קאמער פון קארל טאמאס

קארל טאָמאַס

ווידער וואָרטן... וואָרטן... וואָרטן...

לייכט אויף

קאמער פון פרוי מעלער

פּרוי מעלער קלאפט
וואו איז קארל?
קארל טאָמאַס קלאפט
דאָ... ווער ביסטו?
פּרוי מעלער קלאפט
מוטער מעלער.

קארל טאָמאַס

וואָס? די אַלטע מוטער מעלער? קלאפט ווער נאָך איז דאָ?

פּרוי מעלער

מיר אַלע... עוואָ... אַלבערט... אין די אַנדערע... צוליב

דעם אַטענטאַט.. מיר זענען ביי דיר, ליבער יונג..

קארל טאָמאַס קלאפט

געדענקסטו נאָך, מיט אַכט יאָר צוריק?

גרוי מעלער קלאפט

איך פארשטיי נישט, וואָס דו האָסט געטון... אָבער איך
בין מיט דיר...

קאמער פון פרוי מעלער טונקל

קאַרל טאַמאַס קלאפט

הער אויס!...

לייכט אייף

קאמער פון ארעסטאנט N

אַרעסטאַנט N קלאפט

נישט אזוי הויך... געדענק, ס'איז דאָך פאַרווערט...

שאַסט דאָך אַונט...

קאַרל טאַמאַס קלאפט

ווער ביסטו?

אַרעסטאַנט N קלאפט

אויב דו וועסט אזוי ווייטער קלאַפן, פאַרלירן מיר יעדע

האַפּענינג... איך וועל מער נישט ענטפערן...

קאמער פון ארעסטאנט N טונקל

קאַרל טאַמאַס

אָך, דו ביסט עס... דו ביסט אויך ווידער דאָ?? איך

האַב דאָך געמיינט, אַז ביסט טויט? אַלע זענט איר ווי-

דער דאָ?? אַלע ווידער דאָ?? אזוי?? דער טאַנץ הייבט

זיך אָן פון דאָס ניין? ווידער וואַרטן, וואַרטן, וואַרטן...

איך קאָן נישט... איר זעט דען נישט?? וואָס טוט איר??

שטעלט זיך אַנטקעגן! קיינער הערט נישט, קיינער הערט

נישט, קיינער... מיר רעין און הערן זיך אַליין נישט...

מיר האָסן און זעען זיך נישט אַליין... מיר ליבן און

קענען זיך נישט... מיר דערהרגענען און פילן זיך נישט...

מוז עס אזוי אייביק, אייביק זיין?? דו, וועל איך דיך

נישט פאַרשטיין?? דו, וועסטו מיך נישט פאַרשטיין?? ניין!

ניין! ניין! פאַרוואָס האָט איר חרוב געמאַכט די וועלט,

פאַרברענט, פאַרגעסן?? אַלץ פאַרגעסן?? אַלץ אומזיסט??

טאָ דרייט אייך ווייטער אין דער קאַרוועלע, טאַנצט,

לעכט, יויינט, האָט חתונה - מזל-טוב! איך גיי אַוועק...
אַ, משוגעת פון דער וועלט!..

וואהין? וואהין? נענטער און נענטער רוקן זיך צע-
נויף די שטיינערנע ווענט... מיר איז קאַלט... און עס
איז פינסטער... און דאָס אייז פון דער פינסטערניש
קלעמערט מיך אומברחמנותדיק... וואהין?.. וואהין?..
אויף דעם העכסטן באַרג... אויף דעם העכסטן בויכ...
רוישיקן שטראָם...

קארל טאמאס מאכט פונם ליילעך א שטריק, שטעלט זיך ארויף אויפן בענקל
בינדט צו דעם שטריק צו דעם האק איבער דער טיר
טונקל

יו י ט ע ס צ ע נ ע

א גרופע פאר א פארהילטן דענקמאל

נראף לאַנדע

...און אַט גיב איך איבער דעם פאַק... דעם דענקמאַל
פון אַט דעם פאַ-דיגטן בירגער... וואָס האָט אין שווע-
רער צייט...

טונקל

ד ר י ט ע ס צ ע נ ע

תפיסה

לייכט אויף

קאמער פון אלבערט קראל. געוויש. סיר פראלט אויף

אויפזעצער ראנד אריין

ראנד

צוזי ווי איר זענט צומאָל צו מיר גוט געווען, וועל אן
איך עפעס דערציילן.

אלבערט קראָל
איר באַדאַרפט עס נישט טון.

ראַנד

מיר זענען נישט אַזעלכע מענטשן. נאָר-וואָס איז טעלע-
פאָגירט געוואָרן פון יוסיף-מיניסטעריום, אַז סאַמאַס איז
נישט דער אמתדיקער מערדער. דעם אמתדיקן האָבן זיי
געכאַפט אין דער שווייץ. אַ סטודענט. אַזוי ווי מ'האַט
אים געזאָלט אַרעסטירן. האָט ער זיך דערשאַסן.

אלבערט קראָל

מירן גלייך באַפרייט ווערן?

ראַנד

היינט נישט. היינט איז זונטיק... איך גראַטוליר אייך,
הערר קראָל.

ראנד ארויס

אלבערט קראָל קלאפט

עוואָ! עוואָ!

לייכט אויף

קאמער פון עיוא בערג

עוואָ בערג קלאפט

אָ.

אלבערט קראָל קלאפט

מיר ווערן באַפרייט! ראַנד האָט דערציילט. דער אמת-
דיקער מערדער איז אַנסדעקט געוואָרן.

עוואָ בערג

קינדער!.. קלאפט אין דער אנדערער קאמער-וואנט מוטער מעלער!

לייכט אויף

קאמער פון פרוי מעלער

פּרוי מעלער קלאפט

אָ.

עוואָ בערג קלאפט

מיר ווערן אַלע באַפרייט. קאַרל האָט נישט געשאַסן. זיי
האָבן דעם מערדער.

פ ר ו י מ ע ל ע ר קלאפט אין דער אנדערער וואנט דו, קארל!.. דו!..
דו!.. דו!.. קלאפט אין דער פאדלאגע עווא, קארל רופט זיך
נישט אָפּ.

ע ו ו א ב ע ר ג קלאפט

קלאפ שטארקער.

פ ר ו י מ ע ל ע ר קלאפט

קארל! קארל! קארל!

ע ו ו א ב ע ר ג קלאפט

אַלבערט, קארל רופט זיך נישט אָפּ.

אַלבערט קראָל קלאפט

לאָמיר אַלע קלאָפּן. אַצינד איז שוין אַלץ איינס.

קלאפּן

אלע ארעכטאנטן קלאפּן אייך

שטיל

מען קלאפט אין דער גאנצער תּפּיסה

שטיל

ע ו ו א ב ע ר ג

ער רופט זיך נישט אָפּ...

אין די קארידארן לויפן אויפזעצער

די קאמערן ווערן טונקל

די תּפּיסה ווערט טונקל

די בינע פארמאכט זיך

ס'גרייט זיך צום דרוק:

קאַרל שרעדער: אַקציענגעזעלשאַפט האַמערלונק

ג. טיסאַנדיע: מאַרטירער פאַר דער וויסנשאַפט

ר. פילעפּ=מילער: לענין און גאַנדי